

YASUNARI KAVABATA

(Sakura guli)

QOR O‘LKASI

“BOOKMANY PRINT”

TOSHKENT – 2023

UO‘K: 821.521-31
KBK: 84(5Yapo)-4
K 13

Yasunari Kavabata

Qor o‘lkasi [Matn]: roman / Yasunari Kavabata (Tarjimon:
M.U. Ravshanova). – Toshkent: Bookmany print, 2023. – 142 b.

Mas’ul muharrir:
Teshaboyeva Ziyodaxon Qodirovna

Tarjimon:
Ravshanova Madina Ulug‘bekovna

Mazkur kitob Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnikaviy kengashining 2023-yil 25-apreldagi 1-sonli majlisida nashrga tavsiya etigan.

© Yasunari Kavabata
© Ravshanova M.U.

ISBN 978-9943-9196-7-9 © “Bookmany print” nashriyoti, 2023.

YASUNARI KAVABATA

Ming turnalar (1959)

Tog' sadosi (1970)

Idzu raqqosi (1972)

Qayg'u va go'zallik (1975)

Muqqadima

Qishda Siberiyadan izg'irin shamollar esib, Yapon dengizidan ko'tarilgan tuman tog'larga bir tegib qor singari zamin uzra yog'ardi. Yaponiya asosiy orolining G'arbiy qirg'og'i kengligini inobatga olgan holda (taxminan Kape Hatterasdan Nyu-Yorkgacha yoxud Ispan Marokashidan Barselonagacha) dunyodagi eng qorli mintaqa hisoblanadi. Dekabrdan aprelgacha yoinki maygacha faqatgina temir yo'llar ochiq bo'lib, tog'lardagi qor ba'zan o'n besh fut chuqurlikda bo'lardi.

Ya'nikim, "qor o'lkasi" iborasi oddiygina ko'p qor yog'adigan mamlakat ma'nosini anglatmaydi. Ushbu jumla markaziy tog' tizmasining G'arbida joylashgan asosiy orolning bir qismi ma'nosini bildiradi.

Ushbu uzun, zimiston qishlar, qor ostida qolgan yer osti yo'llari, qorong'i qish tutunidan qop-qora ishkimli uylar, yog'inlar, ehtimol, chillalar yoki, tasavvur olamiga ko'ra, uzundan-uzoq qorli oylarning vaqt o'tgani sayin hayotdan ajraganidir.

Issiq buloqlar, Qor o'lkasi vujudga kelgan makon sifatida yapon xalqi uchun o'ziga xos ahamiyatga ega. Biroq yaponlar kamdan-kam hollarda sog'lig'i uchun issiq joylarga boradilar, va ular hech qachon qish "mavsum"i sabab borishmaydi, yapon xalqi bir vaqtlar *Bath* yoki *Saratogaga* borishardi.

U chang'ida uchishi, chinor barglari yoki gilos gullarini ko'rishi mumkin, lekin uning xotini odatda u bilan birga bo'lmasdi. Negaki, issiq buloqning o'ziga xos oromi hamrohsiz janoblar uchundir. Biror-bir gullab-yashnagan issiq

buloq yo‘qki, geishasiyu (bir guruh ayollar jamoasi ko‘ngilxushlik uchun mashg‘ul bo‘lgan), mehmonxona xizmatkorlarisiz. Agar issiq buloq geysyasi jamiyatdan tashqarida bo‘lsa, u xavfli bir kishi bo‘lishga yaqin. Shahar geysyasi mashhur musiqachi yoki raqqosa bo‘lishi mumkin, *siyosiy intriga*, hatto homiylik tarqatuvchisi bo‘lishi ham mumkin.

Issiq buloq geysyasi mehmonlarning ko‘ngilini xush qilishda hafta oxiriga qadar davom etishi lozim, biroq, u san’atkor va shunchaki oddiy ko‘ngilxushlik uchungina emas, balki nozik xilqat vakilasi edi. Haqiqatdan ham, u ba’zan keksa bir mehmonga turmushga chiqadi, yoki uni o‘zi uchun restoran ochishga ko‘ndiradi, biroq u birdan issiq buloqdan boshqa bir buloqqa uzoqlashishi ehtimoldan holi emas, xuddi istalmagan o‘zgartirish singari, bu esa uni isrof qilingan joziba ramzi hamda behuda go‘zallik sifatida qaralishiga sabab bo‘ladi.

Kavabata Yasunari ushbu romanni yaratishda qora qorli mamlakat qahramoni uchun issiq buloq geyshasini tanlagani bejiz emasdi.

Zulmat va behuda go‘zallik go‘yoki buyuk mahorati ila qo‘shiqdek kezadi go‘yo, ehtimol “Qor o‘lkasi”da shu sabab Kawabata dunyosining sovuq yolg‘izligini his eta olarmiz. 1899- yilda Osaka yaqinida tug‘ilgan va ikki yoshida yetim qolgan edi. Uning qisqa hikoyalari Tokyo Imperial universitetida o‘qishni tamomlaganidan so‘ng ko‘p o‘tmay omma e’tiborini o‘ziga jalb qila boshladi. Ayni paytda u 20-

yillarning oxirlarida proletar adabiyotiga asosiy muxolifatni taklif qilgan lirik maktabning yetakchi vakilasiga aylandi.

1934-yilda “Qor o‘lkasi”ni yozishni boshladi, 1935 - 1937-yillar oralig‘ida qism-qism holda chop etdi. 1947-yilda xuddi hozirgi zamonaviy roman shakli singari so‘nggi qismlari kiritilib, yakunlandi. Kawabata, mening fikrimcha, XVII asrning *Hayku* ustalarigacha kuzatilishi mumkin bo‘lgan adabiy yo‘nalishni kiritgan edi. *Hayku* - yetti bo‘ginli kichik she‘rlar bo‘lib, qarama-qarshi yoki nomuvofiq atamalarni birlashtirish orqali go‘zallikni anglash demakdir. Shu tariqa, klassik *Hayku* xarakteri jo‘shqinlik va sukunatni birlashtiradi. Xuddi shunday Kawabata ham juda ko‘p his-tuyg‘ular uyg‘unligiga tayandi.

Qor o‘lkasida qish kunlari tunning sukunatidagi shovqinga duch kelamiz, misol uchun, suvning shildiragan mayin tovushi yoxud biroz chalkash yo‘sinda, qo‘ng‘iroq jarangi, choynakning suv qaynaganda chiqadigan pishillagan tovushi, to‘satdan ayolning taq-tuq oyoq tovushlari ila kirib kelishi nazarda tutiladi. Eng yaxshi suhbat, ikki tomonlama bir qisqa jumlaning boshqa bir jumlagacha almashinishi kabi, Yapon romanlarining ham qahramonlari qisqa she‘rlarni shu yo‘sinda baham ko‘rish orqali suhbatlashadilar. *Hayku* usuli romanchilar uchun juda katta mashaqqat yo‘lni bosib o‘tish demakdir.

Bu uslub o‘zining keskinligi hamda qat‘iyligi bilan o‘ziga xos tarzda ajralib turadi. Qor o‘lkasida Kawabataning romani va *Hayku* uslubi o‘rtasidagi bog‘liqlik mavzusi tanlandi. Qahramon bizning ko‘z o‘ngimizda sevgida omadi

chopmagan mahoratli san'atkor, issiq buloq geysyasi qahramoni, korrupsiyadan yiroq va behuda go'zallik sifatida gavdalanadi. Ikkalasi ham sevgisi uchun harakat qiladi, biroq faqat sevgi ila birga bo'lolmasdilar. Ular bir-birilaridan qanchalik uzoq bo'lsa, qalban shuncha yaqinroq bo'lardilar.

Shimamura, qahramon, o'zi uchun xiyol orzumand, xayolparast dunyosini yaratdi, xuddiki faqat qon va jism bilan mavjuddek. U ballet bo'yicha G'arb mutaxassisi, biroq balet raqsini biron marta ko'rmagan edi. Biz uchun muzokaraga sabab bo'ladigan narsa shuki, ko'z yumgan zahoti baletning ko'z o'ngida gavdalanashidir.

Uning Komoko bilan bo'lgan ishqiy munosabatlarining barchasi boshidan ro'yodek tuyulardi. Komako juftiga nisbatan hislarini yo'qotmadi. Roman voqealari rivojining eng yuqori pog'onasida juda ta'sirli yo'sinda yozilgan Shimamura "Sen yaxshi qizsan", deb aytishi asarda keltiriladi. Lekin birozdan so'ng, qizdan foydalanilganligini hisobga olib, "Sen yaxshi ayolsan" degan fikrni o'zi bilmagan holatda o'zgartiradi. U uning ketishi kerakligini azaldan bilardi. Romandagi keskin tub burilishlar kitobxonni boshqa asar haqida o'ylashga imkon qoldirmaydi.

Yakuniy sahna faqat muqarrarni olib keladi. Kitobxonga ma'lumki, yonayotgan omborxonadan Komako Yokoni quchog'idan gandiraklab chiqayotganini ko'rib qolganida, Komako va Shimamura ajralishadi. Shimamura shaharga qaytib keladi va yuzaki ishqibozlarcha raqsga tushishni davom ettiradi. Komako esa, o'zi aytganidek, olis to'g'larga yo'l oladi. Yoko uning nazdida go'yoki bir yuk edi.

Bir vaqtlar bizga ayon bo‘lmagan munosabatlari-u, o‘layotgan Yukio bilan, yana sevgida raqib bo‘lgan Shimamura kechmishlari ortiqcha edi. Bu haqida bizga o‘z ma’lumotlari yetib kelgan. Yokoning tirik yoki o‘likligi romanning oxirida ham oshkor qilinmaydi.

Agar kitobxon oxirgi sahifada jumboqni ilg‘asa, yetadiki, hamma narsa allaqachon bilvosita bayon etilganligini anglaydi. Roman aslida Shimamura choynakdagi huvillagan ovozini tinglashi bilan yakunlandi. Yong‘in sahnasi, go‘zal tasvir ostiga olingan bo‘lsa-da, bo‘lib o‘tgan voqealarga urg‘u beradi, xolos.

Qor mamlakati esa ehtimol, Kavabataning eng yaxshi asaridir. U Shimamuraning ishqiy munosabatlarida topildi, sevgining inkor uchun mukammal ramzi va aynan shu inkor haykuda qor mamlakati mavzulariga mos keladi.

Yakuniy tahlil esa romanning muvaffaqiyati va insoniylikning o‘ziga xos haqiqatiga aylandi qoldi.

E.G.S

QOR O‘LKASI

Birinchi qism

Poyezd uzun yer osti yo‘li orqali qor mamlakatiga yo‘l oldi.

Zamin tunggi osmon ostida oppoq qorga burkangandi.

Poyezd *stop* belgisida to‘xtadi. Mashinaning boshqa tarafida o‘tirgan qiz kelib, Shimamura qarshisida to‘xtab, oynani ochdi. Ayoqli sovuq birdaniga derazadan kirdi. Oynadan uzoqroqda, Shimamura anchagina olis masofada ekanligini stansiya boshlig‘iga yetkazdi. Stansiya boshlig‘i qor ustida qo‘lida fonar tutgan holda zo‘r bazo‘r ilgari odimlardi. Uning yuzi burnigacha sharf bilan o‘ralgan edi, u qalpog‘ining quloqlarini pastga qayirardi. Oppoq qor ular yetib kelishidan oldin qorog‘ulikka tushgandi.

– Qalaysan? deb baqirib chaqirdi qiz .

– Bu Yoko. Yoko shundaymi?

– Qaytishda yana havo sovib qoldi. Akam bu yerga ishlash uchun kelganini bilaman. Barcha qilgan yaxshiliklaringiz uchun tashakkur.”

– U yolg‘iz bo‘lsa kerak, shundaymi?

Bu makon yosh yigitlar uchun emas. Uni haqiqatda boladan kam joyi yo‘q. Sen unga nimani bilish kerakligini o‘rgatishing kerak, shunday emasmi?

– Nega endi, axir uddalayaptiku. Biz hozirdanoq qor va boshqa narsalar bilan mashg‘ul bo‘lamiz. O‘tgan yili juda ko‘p qor yog‘ganligi sababli, poyezdlar ko‘pincha qor ko‘chimlari sabab to‘xtab qolardi. Akam bo‘lsa xatida hanuzgacha *sviter* ham kiymaganini ta’kidlaydi. ”Men esa to‘rt qavat kiyinmagan bo‘lsam ham isimayman. Yoshlar ko‘pincha issiq tushishi bilan ichishni boshlashadi va ko‘p ichaverganidan

to'shakka mixlanib qoladi va ularni shu sababli shamollaganini ham payqasangiz bo'ladi.

U yotoqxonalar tomon fonarini tutarkan:

– Meni akam ichadimi?

– Bo'lishi mumkinmas!

– Hozir uyga ketyapsanmi? Judayam ehtiyot bo'l.

Shinel kiyib, ustidan kimano kiygan stansiya boshlig'i suhbatni qisqartirmoqchidek o'girildi.

– O'zingizni ehtiyot qiling, - deb iliqqina ishora qildi.

– Hozir akam shu yerdami? Yoko qor bilan qoplangan platformaga diqqat bilan qaradi. O'zini tutishini bir qarang. Bu shunday go'zal bir ovoz ediki, kishini qayg'uli qilib qo'yardi. O'zining butun ohangi bilan qorli tunda aks-sado berib qaytib kelgandek tuyuldi.

Qiz hali ham deraza tokchalariga suyanib turgan mahal poyezd uzoqlashdi. U ketayotib, stansiya boshlig'iga,

– Akamga ayting, ta'til bo'lganda uyga kelsin, - deb baqirdi ortidan.

– Men unga albatta aytaman, - dedi stansiya boshlig'i.

Yoko derazani yopdi va qo'llarini qizil yonoqlariga bosdi. *Range* shahri chegarasida qor yog'ishini uchta qor mashinasi kutib turardi. Shimolda qor ko'chkisi haqida ogohlantiruvchi elektr tizimi va tunnelning janubiy kirish qismlari ko'rinib turardi.

Besh ming ishchi guruhi qorni tozalashga shay holatda turar edi, ikki ming nafar o't o'chirish bo'linmalaridan kelgan ko'ngilli yigitlar safarbar etilgandi.

Yokoning akasi poyezdning to‘xtash joyida ishlagani uchun ko‘p hollarda qor ostida qolib ketardi, bu haqiqat qizni Shimamuraga yanada qiziqishi ortishiga sabab bo‘ldi. “Qiz” (turmushga chiqmagan). Shimamuraning u bilan yonidagi erkak qanday munosabatda bo‘lganligiga ishonch hosil qilishdan boshqa chorasi yo‘q edi. Negaki ikkovlari ham ko‘proq turmush qurgan kishilardek harakat qilishardi.

Erkak kasal bo‘lib qolganligi ayon edi, bu qanchalik haqiqat bo‘lmasin, ammo kasallik erkak va ayol o‘rtasidagi masofani qisqartirmasdi. Qiz butun dunyodagi yosh onalar singari o‘zidan ancha katta odamga g‘amxo‘rlik qilardi, biroq boshqa tomondan qaraganda go‘yoki uning xotini bo‘lib ko‘rinardi.

Ammo Shimamura xayolida qizning gapini bo‘lib qo‘ygandi, u bilan birga bo‘lgan erkakdan va uning umumiy ko‘rinishi va xulq-atvoriga qarab turmushga chiqmaganligini sezdi. Negaki, bir burchakdan unga uzoq tikilib turardi, his-tuyg‘ularini esa g‘alati bir rangga bo‘yagandek edi go‘yo.

Voqealar uch soat oldin yuz bergandi. Shimamura zerikkanidan chap qo‘liga, ko‘rsatkich barmog‘iga bukilgan va bukilmaganmi deya tikilardi. Faqat bu qo‘lda u ko‘rmoqchi bo‘lgan narsa ayolning hayotiy va yaqqol xotirasi mujassam edi. Ayolning aniq tasvirini chaqirishga qanchalik ko‘p urinsa ham, uning xotirasi shunchalik ko‘p pand berardi, go‘yo uni ushlab turadigan biron narsa qolmagandek undan uzoqlashardi.

G‘alati yo‘sinda, qo‘lini yuziga olib keldi, so‘ng tezda oyna bo‘ylab chiziq tortdi. Uning oldidan bir ayol ko‘zlarini

suzib ketdi. U hayratdan deyarli baqirayozdi. U tush koʻrgan edi, biroq oʻziga kelganida, bu faqat roʻparasidagi qizning derazasidagi aks ekanligini koʻrdi. Tashqarida qorongʻi allaqachon tushgan hamda poyezddagi chiroqlar yonib, deraza oynasini koʻzguga aylantirgan edi. U oʻsha chiziqni chizmaguncha, oyna bugʻ bilan qoplangan edi.

Qizning bir koʻzi ikkinchi koʻziga qaraganda chiroyliroq edi, biroq horgʻinligi yuz-koʻzidan sezilib turardi. U xuddi tashqaridagi manzarani koʻrmoqchidek yuzini derazaga qoʻyib, stakanning qolgan qismidagi bugʻni tozaladi. Qiz diqqat bilan engashib oldidagi odamga qaradi.

Shimamura qizni yelkasidan ushlab turgan kuch uni hattoki shiddat bilan koʻz pирpiratishiga ham imkon bermayotganligini payqadi.

Erkak boshini derazaga qoʻyib yotar ekan, oyoqlari esa qizning yonidagi oʻrindiqqa qaragan holda egilib turardi. Bu uchinchi toifali murabbiy edi. Bu juftlik Shimamuraning qarshisida emas, balki bir oʻrindiq oldinda oʻtirgan va erkakning boshi uzra deraza oynasidan faqat qulogʻigina koʻrinib turardi. Qiz diagonal ravishda unga qarama-qarshi boʻlganligi sababli, Shimamura unga hech qanday toʻsiqlarsiz qaray olardi.

Ikkovi poyezdda birga kelganlarida, uning goʻzalligidagi qandaydir sovuqqonlik Shimamurani hayratda qoldirdi va qiz shosha-pisha koʻzlarini pastga qadarkan, erkakning rangsiz barmoqlarini qizning barmoqlariga mahkam yopishganini koʻrdi. Negadir ular tomonga takror nazar solish nooʻrindek tuyuldi. Erkakning koʻzgudagi aksi sukunat-u, oromni faqat

yonidagi sohibjamol bag'rida his eta olishini ifodalardi. Uning zaifligi har ikkalasiga ma'lum bir yoqimli muvozanat-u, uyg'unlikni berdi. Qiz sharfining bir uchi yostiq bo'lib xizmat qilsa, ikkinchi uchi yanoqlarini o'rab turishda ko'maklashardi. Vaqti-vaqti bilan u bo'shalib burni uzra sirg'alib ketardi va juftining g'azabini yashirish uchun qiz tezda sharfini tartibga solishga harakat qilardi. Bu holat shu yo'sinda bir necha bor davom etdi. Shimamura ularni kuzatarkan, o'zi tobora sabrsizlangani ko'rinib turardi. Ba'zida erkakning oyog'i o'ralgan paltoning pastki qismi sirg'alib, polga tushib ketardi, qiz esa tezda tartibga solishga harakat qilardi. Bularning barchasi haqiqat, negaki ikki qalb ushbu olamdan xabari yo'q, boshi oqqan manzilga borishlikni maqsad qilgandek go'yo. Biron narsadan qayg'uni sezmagan Shimamura hatto dard neligini bilmasdi.

To'g'rirog'i, u ro'yoda tablioni tomosha qilayotgandek edi, o'ngida esa qandaydir g'alati ko'zgu mavjud edi, xolos. Ayniqsa, tog'lardagi yorug'lik qiz yuzida porlaganida, Shimamura uning ta'riflab bo'lmas go'zalligidan ko'ksini ko'targanini his qildi. Tog' osmonida hamon oqshom izlari xiyol ketmagan edi. O'ziga xos shakllar olis-olislardan ravshan edi, biroq mildan-milgacha farqlanmaydigan bir ohangdagi tog' manzarasi o'zining so'nggi rangin izlarini yo'qotgani uchun yanada mavhum bo'lib tuyulardi. Unda ko'zni qamashtiradigan narsa yo'q edi, noaniq hislar uni chulg'ab olgandi. Bunga sabab, Shimamuraning ko'zida qizning ruxsori nomoyon bo'lardi. Qizning chehrasi orqali to'silgan kechki manzara o'z o'qi bo'ylab doimiy ravishda

harakatlanardi. Chehrasi sutdek oppoq edi, lekin u haqiqatan ham oppoqmi? Shimamurada tasavvurida kechki manzara haqiqatan ham qizning chehrasi orqali nomoyon bo'layotgandek, biroq poyezd bir maromda ketishda davom etardi.

Shu onda yuzidan nur yog'ildirdi. Oynadagi ko'zgu tashqi yorug'likni o'chiradigan darajada kuchli emas, yorug'lik ham ko'zguni xiralashtiradigan darajada kuchli emas edi. Yorug'lik uni yoritmasa ham, yuzi bo'ylab harakatlandi. Bu uzoq, sovuq nur edi. U o'zining kichik nurini qizning ko'z qorachig'i orqali yuborar ekan, ko'z va yorug'lik bir-birining ustiga qo'yilganda, ko'z kechki tog'lar dengizida g'alati go'zal yog'duga aylanardi. Yoko esa bundan bexabar, buni bilishning iloji yo'qdek unga tikilib turardi. Qizning e'tibori faqatgina bemorga qaratilgan, agar u Shimamuraga qaraganida ham, uning aksini ko'rolmagan bo'lardi va derazadan qaragan odamga, yani unday odamga e'tibor ham bermasdi. Shimamura qizga bunchalik uzoq va bosiqlik bilan tikilishi noto'g'ri ekanligini xayoliga ham keltirmasdi. Bu ham shubhasiz, chunki uni kechki manzarada o'z ko'zqusining g'ayrioddiy, boshqacha dunyoviy kuchi o'ziga tortardi. Shunday qilib, qiz stansiya boshlig'ini chaqirganda, uning o'zini tutishi boshqacha edi. Shimamura, o'ta tirishqoqlik bilan uni birinchi navbatda eski, romantik ertak qahramoniga qiyoslagan.

Ular poyezd stansiyasiga kelganlarida deraza qorong'i bo'lib, ko'zgu jozibasi so'nib borayotgan manzara bilan nomoyon bo'lardi. Yokoning yuzi hali ham o'sha yerda edi,

lekin unga barcha iliq g'amxo'rliklariga qaramay, Shimamura qizdagi sovuqqonlikni payqadi. Shimamura derazani artmadi, chunki bir lahza o'tmasidanoq deraza yana bug'lanardi. Oradan yarim soat o'tgach, u qo'rqib ketdi Yoko va yonidagi erkak u bilan bir stansiyada poyezddan tushishdi.

Shimamura go'yo o'zini bir narsaga tortmoqchi bo'lgandek atrofga qaradi, lekin perrondagi sovuq havo uni birdan poyezddagi qo'polligidan uyalibtirib qo'ydi. U orqasiga qaramay lokomotiv oldidagi relslarni kesib o'tdi. Yokoning yelkasiga suyangan odam ro'paradagi perrondan relsga tushmoqchi bo'lgan edi, bu tomondan stansiya navbatchisi ularni to'xtatish uchun qo'lini ko'tardi. Uzoqdan Poyezd qorong'ilikka g'arq bo'lib, bir zumda ko'zdan g'oyib bo'ladi. Mehmonxonadan kelgan hammol yigit yaxshi qurollangan o't o'chiruvchilarni chaqirdi.

Kutish zalidan relslarga qarab turgan ayol ko'k kiyim kiyib, boshiga qalpoq kiyib olgan edi. Poezdning ichi naqadar issiqligidan Shimamura havo qanchalik sovuq ekanini bilmas edi. Biroq, bu Shimamuraning ilk qori bo'lganligi uchun ham biroz qo'rquvni his qildi.

– Shunchalik sovuqmi?

– Biz qishga tayyormiz. Har doim, ayniqsa, qordan keyin tozalangan kecha sovuq bo'ladi. Bu kecha sovuqdan past bo'lishi kerak. Harorat izg'irin sovuqdan biroz past, shunday emasmi? Shimamura taksiga o'tirar ekan, karvon bo'ylab g'alati muzliklarga qaradi. Oppoq qor boloxonani yanada chuqurroq ko'rsatardi, go'yo hamma narsa yerga osoyishta botib ketgandek. Bu yerning sovug'i boshqacha, lekin buni

ko‘z bilan ilg‘ashi oson. Kishini biror narsaga qo‘l tekkizganda boshqacha his chulg‘ab oladi.

- O‘tgan yili harorat nolni ko‘rsatgandi.
- Qancha qor yog‘di?

Odatda yetti yoki sakkiz fut, ba‘zan esa o‘n ikki yoki o‘n uch, deb ayta olaman.

- Hozirdan kuchli qor yog‘ayaptimi?
- Ular endi boshlanmoqda.

Bizda bir oyoq cho‘karchalik qor yog‘gandi, hozir esa asar ham qolmadi, hammasi erib ketdi.

– Erib ketdimi? Hozir deyarli istalgan vaqtda kuchli qor yog‘ishi mumkin.

Dekabr oyining boshi edi.

Shimamuraning burin-sochlari izg‘irin havodan muzlab qoldi.

– Musiqa o‘qituvchisi bilan birga yashagan qiz hali ham shu atrofdami? Ha. U hali ham shu yerda. Siz uni stansiyada ko‘rmadingizmi? To‘q-ko‘k peshtaxtada?

– Demak, u kim edi. O‘ylashimcha, biz unga keyinroq qo‘ng‘iroq qila olamizmi?

- Bu oqshomdami?
- Ha.

Musiqa o‘qituvchisining o‘g‘li siz kelgan poyezdda qaytib kelganini eshitdim. Qiz uni kutib olish uchun bekatga kelgandi. O‘sha oqshom oynasida ko‘rgan kasal odam Shimamura ko‘rgani kelgan musiqa o‘qituvchisining o‘g‘li edi. Biroz taajjubga tushganiga o‘zi ham hayron qoldi.

Shimamura yuragida qandaydir savol bong urdi, bir oz oldin bitta stansiyada, bir joyda turgandiku: nimadur bor bu yerda, nima bo‘lishi mumkin, yoki u hali o‘sha oynadagi kechki manzara afsunidan qutulmaganmidi?

Jildirayotgan manzara g‘o‘yo vaqt o‘tishining ramzi. Issiq buloq mehmonxonasida chang‘i sporti mavsumi boshlanishidan bir necha hafta oldin mehmonlar kam edi va Shimamura vannadan chiqqach, bu joy osuda edi. U har gal osilgan yo‘lakdan bir qadam bosganida shisha eshiklar biroz shitirlab turardi. Oxir-oqibat, ofis yonidan burilib, qorong‘i polda etaklarni sovib ketayotgan uzun bo‘yli ayolni ko‘rdi.

U nihoyat geyscha bo‘ldimi?

U uning oldiga kelmadi, zarracha e'tirof etish harakatida ham bukilmadi. Uzoqdan u harakatsiz va jiddiy tuyuldi. U shoshib uning oldiga bordi, lekin yoniga borsa - da, hech narsa demadi. U qalin, oq geyscha orasidan tabassum qilish o‘rniga u yig‘lab yubordi va ikkalasi indamay uning xonasi tomon yo‘l olishdi.

Ularning o‘rtasida nima bo‘lganiga qaramay, u unga xat yozmagan, uni ko‘rgani kelmagan yoki va'da qilgan raqs ko‘rsatmalarini yubormagan.

Shubhasiz, u uning ustidan kulgan va uni unutgan deb o‘yladi.

Ayolning kuchiga ishonib, u go‘zal baxt og‘ushida yurdi. To‘satdan, zinapoyaning etagida, uning ko‘z o‘ngida chap mushti bilan turtib, faqat ko‘rsatkich barmog‘ini uzatdi.

Ular isitkichli xonaga kelishganda, u qo‘lini uning xonasida qo‘yib yubordi va birdan peshonasidan tomog‘igacha qizarib ketdi.

U sarosimani yashirmoqchi bo‘lib, yana uning qo‘lidan mahkam ushlab oldi.

– Bu meni eslatadimi?

O‘ng qo‘li emas, bu. U o‘ng qo‘l tomonini uni isitish uchun sandal ichiga itarib yubordi, va yana chap mushtini uzatgan barmoq bilan unga berdi

Bilaman. Uning yuzi ohistalik bilan mayin tabassum qildi. U qo‘lini ochib, yanoqlariga qo‘lini teskari tomoni bilan bosdi

– Bu meni eslatadimi?

Sovuq! Men hech qachon bunday sovuq sochga tegmaganman.

Tokiyoda hali qor bormi?

O‘shanda nima deganingiz esingizdami?

Lekin siz xato qildingiz.

Bo‘lmasa kim ham dekabr oyida bunday joyga kelardi?

Keyin: qor ko‘chkisi xavfi tugadi, va ko‘klam tog‘lariga chiqish fasli boshlangandi.

Ayni paytda yangi nihollar zamin uzra kurtak yozgan bo‘lardi. Hayotini ma’nosiz yashab o‘tgan Shimamura o‘zini xuddi halollikdan yiroq insondek ko‘rardi va biron xasga hayot baxsh etish uchun to‘g‘lar sari yolg‘iz qadam bosardi.

Border Rangeda yetti kun bo‘lgandan so‘ng, issiq buloq qishlog‘iga kelib qoldi. Geyshani chaqirishlarini so‘radi.

Ammo, afsuski, o‘sha kuni yangi yo‘l ochilishi sharafiga bayram bo‘lib o‘tdi, dedi xizmatchi.

Shu qadar jonli bayramki, shaharni birlashtirgan pilla ombori va teatr egallab olindi, va o‘n ikki yoki o‘n uch geysha ularni band qilish uchun yetarlicha edi. Musiqa o‘qituvchisidagina yashovchi qiz ham kelishi mumkin.

U ba‘zan ziyofatlarda yordam berardi, lekin u bir yoki ikkita raqsdan ko‘p bo‘lmagandan keyin uyga ketib qolardi.

Shimamura uni so‘roqqa tutganida, xizmatkor unga ko‘proq narsani musiqa o‘qituvchisidagi qiz haqida aytdi: shamisen asbobi haqida ham.

Raqs o‘qituvchisi u bilan birga yashagan qiz katta bazmlarda yordam berishga odatlangan bo‘lsa-a, u geysha emas edi. Shaharda yosh shogird geysha yo‘qligi va mahalliy geyshalarning aksariyati raqsga tushmaslikni afzal ko‘rgan yoshda bo‘lganligi sababli, qizning xizmatlari juda qadrlangan. Mehmonxonaga mehmonni kutib olish uchun u deyarli hech qachon yolg‘iz kelmagan, lekin u aynan qayerdagi bir xizmatkorning hikoyasiga havaskor bo‘la olmasdi.

G‘alati hikoya, dedi o‘ziga-o‘zi Shimamura va ishni rad etdi. Musiqa o‘qituvchisidan bir xizmatkor ayol kirib keldi. Shimamura o‘zini dadil tutdi.

Xizmatkor keta boshladi, lekin uni qaytib chaqirishdi. Ayol bergan taassurot toza va mussafolikdan iborat edi. Shimamura xuddi shunday oyoq barmoqlari ostidagi bo‘shliqlargacha toza bo‘lishi kerakdek tuyuldi.

Haqiqatdan u shunchalar toza ko‘rinardiki, Shimamura hayratdan yoqa ushlab qoldi.

Yozning boshi tog‘da ko‘rinib turgan ko‘zlari uni aldamaqandir. Uning kiyinish uslubida o‘zgachalik bordek go‘yo.

Bu geyshani taklif qildi, lekin unda orqadagi geysa yubkalari yo‘q edi. Aksincha, uni kiygan yumshoq, astarsiz yozgi kimono, ehtiyotkorlik bilan o‘zini tutishga urg‘u beradi. Obi kimonoga mos kelmay, qimmatga o‘xshab ko‘rindi va uni biroz g‘amgin qilib qo‘ydi.

Ular tog‘lar haqida gaplasha boshlaganlarida, xizmatkor ohista chiqib ketdi. Ayol mehmonxonadan ko‘rinib turgan tog‘larning nomlariga unchalik ishonch hosil qilmadi va Shimamura oddiy geysa bilan birga ichish istagini his qilmagani uchun, shu sabab u hayratlanarli darajada o‘z o‘tmishi haqida unga gapira boshladi – haqiqiy yo‘l sifatida.

U ushbu qor mamlakatida tug‘ilgan, ammo u Tokiyoda geysa sifatida shartnomaga kiritilmagan. U o‘zi uchun qarzlarni to‘lagani homiy topdi va uni raqs o‘qituvchisi qilib belgilashni taklif qildi, lekin afsuski, bir yarim yildan keyin u vafot etdi. O‘shandan beri sodir bo‘lgan voqea haqida o‘z sirlarini aytishga shoshilmasdi. U o‘n to‘qqiz yoshda ekanligini aytdi. Shimamura uni yigirma bir yoki yigirma ikki yosh taxmin qildi va u yolg‘on gapirmayapti deb o‘ylagani uchun, u yoshdan oshib ketganini bildi, unga birinchi marta geysa bilan o‘zini his qilishni kutgan yengillikni berdi. Ular Kabuki haqida gapira boshlaganlarida, u aktyorlar va uslublar haqida undan ko‘ra ko‘proq bilishini aniqladi. U isitma bilan gapirdi, go‘yo u o‘ziga quloq soladigan odamga ehtiyoj

sezganidek, bir zumda o‘zini o‘nglab-to‘yib qo‘yib yubora boshladi, bu esa uning qalbida zavqli ayol ekanligini ko‘rsatdi.

Umuman olganda, u erkaklar haqida nimalarni bilish kerakligini bilardi. Biroq, Shimamura uni havaskor deb atagan va bir hafta davomida tog‘larda deyarli hech kim bilan gaplashmaganidan so‘ng, u hamrohni sog‘inib qolardi.

Shuning uchun hamma narsadan ko‘ra do‘stlik hissini ayolga nisbatan tuydi. Uning tog‘larga bo‘lgan munosabati uni qamrab olgan edi. Ertasi kuni tushdan keyin hammomga ketayotib, u sochiq va sovunni zalda qoldirib, u bilan gaplashish uchun ichkariga kirdi. U so‘raganida, geisha deb chaqirganida zo‘rg‘a o‘tirdi

Sizni geyscha deymi?

Nima demoqchi ekanligimni bildingiz.

— Men buni so‘rash uchun kelganim yo‘q. U to‘satdan o‘rnidan turdi va deraza oldiga o‘tdi, uning chehrasi nogoh tog‘larga qarab qizarib ketdi.

Bu yerda bunday ayollar yo‘q.

Ahmoq bo‘lmang.

Bu haqiqat. U keskin burilib unga yuzlandi va deraza tokchasiga o‘tirdi. “Hech kim geyshani o‘zi istamagan narsani qilishi uchun majburlamaydiku.

Bu butunlay geyschaning o‘ziga bog‘liq.

Mehmonxona sizni ta'minlamaydi.

Davom eting, agar xohlasangiz, kimgadir qo‘ng‘iroq qiling va u bilan o‘zingiz gaplashing.

— Menga kimnidir chaqira olasizmi?

— Nega mendan bunday qilishimni kutayapsiz? Men sizni do‘st sifatida bilamanku axir.

Shuning uchun men o‘zimni juda yaxshi tutganman.

– Va buni siz do‘st deb ataysizmi?

Uning xulq-atvoriga ko‘ra, u quvnoq bolalardek bo‘lib qoldi. Ammo bir zum o‘tgach, u: Yaxshi emasmi?

Mendan shunday narsani so‘rashingiz mumkin deb o‘ylaysiz!

Bunchalik hayajonlanishning nima keragi bor?

Tog‘da bir hafta bo‘lganimdan keyin, men mutloq sog‘lomman, tamom.

Men keskin fikrlashda davom ettiraman. Men bu yerda o‘tira olmayman ham, siz bilan bo‘lsa men xohlagancha gaplashaman. Ayol ko‘zlarini yerdan uzolmay, indamay qoldi.

Shimamura shunday darajaga yetdiki, u o‘zining erkaklik hayosizligini namoyish etayotganini bilardi, lekin ayol muvaffaqiyatsizlikdan xabardor bo‘lgan va bundan hayratga tushishning hojati yo‘qdek tuyulardi.

U unga qaradi. Ehtimol, uning yuzini issiq va hissiyotli qilib ko‘rsatgan pastki ko‘zlarning kipriklari edi. U boshini biroz chayqadi va yana yuzi xiyla qizarib ketdi.

– Xohlagan geysani chaqiring.

Ammo men sizdan so‘ragan narsam ...?

Men hech qachon bu yerda bo‘lmaganman va qaysi geysalar eng chiroyli ekanligi haqida hech qanday tasavvurga ega emasman.

Siz nimani go‘zal deb hisoblaysiz?

Kimdir yosh. Siz yoshida xato qilishga unchalik moyil bo‘lmagansiz. Qaysinisidir kam gap bo‘ladi.

Yana biri toza, biroq juda chaqqonmas.

Kim bilandir gaplashishni xohlasam, faqatgina siz bilan gaplasha olaman.

Men boshqa kelmayman.

– Nodon bo‘lmang.

Boshqa kelmayman dedim, nega kelaman yana?

Ammo men sizga buning sababi aytmadimmi?

Men o‘zimni shunday tutganim uchun siz bilan do‘st bo‘lishni xohlayman xolos?

– Yetarlicha.

– Aytaylik, men siz bilan juda uzoqqa ketmoqchi edim. Ehtimol, ertadan boshlab men siz bilan gaplashishni xohlamasman. Sizni ortiq ko‘zingiz oldida bo‘lishga chiday olmayman. Men yana odamlar bilan gaplashmoqchi bo‘lish uchun tog‘larga kelishga majbur bo‘ldim va siz bilan gaplashishim uchun sizni yolg‘iz qoldirdim va o‘zingiz haqingizda nima deyish mumkin? Sayohatchilar bilan juda ehtiyotkor bo‘lolmaysiz.

Bu aniq

Albatta shunday. O‘zingizni o‘ylab ko‘ring.

Agar siz e'tiroz bildirgan ayol bo‘lsa, keyin meni ko‘rishni istamaysiz. Siz tanlagan ayol bo‘lsa yaxshi bo‘lardi.

Men boshqa eshitishni xohlamayman.

O‘girildi va keskin uzoqlashdi, lekin bir jumlaning so‘ngida qo‘shib qo‘ydi: Sizning so‘zlaringizda jon bor. Unda hech

qanday go‘zallikni payqamadim. Bilasizmi, davom eta olmasdi.

Bu rost. Bu yerga kelganlarning hammasi shunday. Bu yer issiq buloq va odamlar bu yerda bir-ikki kun bo‘lib, keyin ketishardi.

Mehmonlar asosan sayohatchilar. Men haliyam o‘zim bolaman, lekin hamma gaplarni tingladim.

Sizni sevaman demagan mehmon-u, unga tegishli bo‘lgan yoqimli xotiralar mavjud sizda. Sizni tark etganidan keyin ham uzoq vaqt uni unutmaysiz, deyishadi. U esa siz maktub oladigan yagona inson.

U deraza tokchasidan turib, uning ostidagi gilamchaga o‘tirib oldi. U o‘tmishda yashayotganga o‘xshardi, lekin u Shimamuraga juda yaqin bo‘lib tuyuldi. Uning ovozi shunday bir lahzalik tuyg‘u bor ediki, u o‘zini biroz aybdor his qildi, go‘yo uni juda oson aldagandek.

Biroq, u yolg‘on gapirmagan edi. Unga bu ayol yengiltakdek tuyulardi. Uning ayol kishiga bo‘lgan ehtiyoji, bu ayolga nisbatan bo‘lgan xohishdek kuchlimas edi, ayol esa u uchun g‘amxo‘rlik edi, xolos.

Bu ayol juda toza edi. Uni ko‘rgan paytdan boshlab xayolida uni boshqalardan ajratgan edi.

O‘shanda ham u qayerdaligini aniqlashga harakat qilgan edi, yozning jazirasidan qochish uchun oilasini mana shu tog‘ning issiq bulog‘iga olib kelsa bo‘ladi, degan xayolga keldi. Ayol, baxtiga havaskor bo‘lib, xotini uchun yaxshi hamroh bo‘lardi. U hatto xotinini zeriktirmaslik uchun raqs saboqlarini o‘tkazishi mumkin. U bu borada ancha jiddiy edi.

Uning soʻzlariga koʻra, ayolga nisbatan faqat doʻstlikni his qilgan, ammo bu sayoz suvga qadam bosmasligining maʼlum sabablari bor edi.

Oʻsha oqshom oynasida koʻrgan qiyofa bu yerda ham mavjud edi. Shubhali. Mavqei juda noaniq boʻlgan ayol bilan boʻlgan munosabatlardan kelib chiqadigan murakkab asoratlar fikri unga yoqmasdi, biroq oʻsha oqshom oynada aksini koʻrgan ayol qiyofasiga oʻxshashlik bordek edi. Uning Gʻarb raqsiga boʻlgan didi juda kuchli edi.

U Tokioning savdogarlar boʻlimida oʻsgan va bolaligidanoq Kabuki teatri bilan yaxshi tanish boʻlgan. Talabalik davridayoq Gʻarb raqsi va dramasiga boʻlgan ishtiyoqi ortdi.

U oʻz mavzusi boʻyicha hamma narsani oʻrganmaguncha, eski hujjatlarni koʻrib chiqish va turli raqs maktablari rahbarlarini ziyorat qilish bilan shugʻullangan va hozirda u raqs olamining oʻsib borayotgan arboblari bilan doʻstlashdi va tadqiqot ishlari deb atalishi mumkin boʻlgan narsalarni va tanqidiy maqolalarni yozdi.

Bu tabiiy hol edi.

U eski urf-odatlardan, shuningdek, faqat oʻzlarini xursand qilishga intilgan islohotchilardan qattiq norozi boʻlardi. Raqsni chuqur oʻrganish kerak degan xulosa uni Gʻarb raqsiga boʻlgan ishtiyoqini oshirdi.

U yapon raqsini koʻrishni toʻxtatdi. U gʻarbiy baletning rasmlari va tavsiflarini toʻpladi va mashaqqatli dastur va plakatlarni chetdan yigʻishni boshladi.

Natijada ekzotik va oddiy narsalarga boʻlgan ishtiyoq uni hech qachon tark etmasdi. Gʻarb dunyosini oʻz olamining koʻzlari bilan koʻra olmaganligi uchun ham, undagi yangi narsalarga boʻlgan havas tobora ortib borardi.

Buning isboti uning yapon ijrosidagi baletni oʻrganishdan atayin bosh tortganligi edi. Kitoblardan balet haqida yozishdan koʻra osonroq yoʻl boʻlmasa kerak.

Balet u uchun goʻyo hech qachon koʻrmagan oʻzga olam edi.

Bu soʻngsiz xayolot olami, Jannat lirikasi edi. U oʻz ishini tadqiqot deb ataydi, lekin u aslida erkin, nazoratsiz fantaziya edi.

Uning baletga boʻlgan xohishlari borgan sari soʻnib borardi, aksincha u gʻarb kitoblari va rasmlari orqali oʻzining raqs xayolotlaridan bahramand boʻlishni xush koʻrardi. Goʻyo hech qachon koʻrmagan insonga ishq tushgandek. Mashgʻulotlarga haqiqatdan shoʻngʻib ketganidan, hattoki Gʻarb dunyosini Gʻarb raqsi orqali oʻz ishidan mamnuniyat ila ilgʻab borardi. Shuni taʼkidlash joizki, bilimi faqatgina Gʻarb raqsidan bahramand holda ayolni oʻziga ogʻdirish uchun qilinayotgan bir harakat edi.

U bemaʼni gaplarni tinglar ekan, oʻzini xuddi uni aldangadek, ertasi bormi yoqmi ayolning hayotida chuqur va jiddiy iz qoldiradigandek his qilardi. Ammo u davom etdi: Men oilamni olib kelsam, bu yerda baxtli hayot kechirishimizga ishonaman.

Meni buni tushunaman. U ovozi xiyol pasayib, jilmayib qo‘ydi. Men buni juda xohlayman. Biz do‘st bo‘lib qolsak, munosababtlarimiz uzoq davom etishi mumkin.

– Xo‘sh, kimnidir chaqirasizmi?

– Hozirmi?

– Hozir.

– Lekin kuppa-kunduzi ayolga nima deya olasiz?

Kechasi o‘zingiz bilmagan holda boshga balo ortirganingiz qoladi.

Siz buni boshqa issiq buloqli shaharchalardan ko‘ra arzonligiga ko‘zingiz yetadi. Bu bo‘yicha tajribangiz yetarli. O‘zini yomon his qilayotganiga qaramay, anchagina hushyor edi. So‘zlarini takrorlarkan, ko‘nglidagi xush yoqadigan qizlardan bu yerda yo‘qligini sezardi. Shimamura o‘z shubhalarini bildirarkan, u alanglab, bir qadam orqaga chekindi. Shimamuraning tunda qolish-qolmasligi geysuga bog‘liq edi. Agar uydan ruxsat olmagan holda kelgan bo‘lsa, bu uning ishi. Agar u ruxsat olgan bo‘lsa, uy to‘liq javobgarlikni o‘z zimmasiga oladi. Farqi shu edi.

To‘liq javobgarliknimi?

Agar bolasi bo‘lsa, yoki qandaydir kasallik turi bilinsa.

Shimamura uning ahmoqono savolidan masxara bilan jilmayib qo‘ydi. Tog‘li qishloqda geysa va uning qo‘riqchisi o‘rtasidagi kelishuv bo‘lishi oson chiqishib ketishlari uchun edi, albatta.

Shimamuraning bu qishloqqa bo‘lgan hislari va maskanning tili taftini tuyushi mana shu himoyaning borligida edi.

Mehmonxonada u bu yer qorli mamlakatdagi eng qulay qishloqlardan biri ekanligini eshitdi. Asosan dehqonlar uchun shifobaxsh buloq sifatida temur yo‘l qurilguniga qadar xizmat qilgan edi.

Geyshani saqlagan uyda odatda restoran yoki choyxona sifatida e‘lon qilingan xira do‘kon pardasi bo‘lar edi.

Ammo bunday uslubdagi eshiklar qog‘oz panellarining eskiligiga qarab, birrovga kirib o‘tadigan mehmonlar kam ekaniga shubha qildi.

Shirinliklar yoki kundalik mahsulotlar sotiladigan do‘kon yonida kichik ferma ham bo‘lardi. Ehtimol, u musiqa o‘qituvchisi bilan yashaganligi va geysa sifatida vakolatga ega bo‘lmaganligi sababli, ziyofatlarda yordam berishdan boshqa chorasi yo‘q edi.

Bu yerda hammasi bo‘lib qancha geisha bor?

O‘n ikki yoki o‘n uch, shekilli.

– Qaysi birini tavsiya qilasiz?

Shirmamura geysani chaqirish uchun o‘rnidan turdi.

– Ijzatingiz bilan ketsam.

– Men qola olmayman. Xo‘rlanishdan qutulish uchun harakat qilayotgandi. Men ketyapman. Hammasi joyida. Menga farqi yo‘q. Men yana kelaman.

Xizmatkor kirsam, u go‘yo hech narsa bo‘lmagandek turardi. Xizmatkor bir necha bor qaysi geysani chaqirishini so‘radi: lekin ayol ismini aytishdan bosh tortdi. O‘n yetti-o‘n sakkiz yoshli geysaga bir qarasa, Shimamura ayolga muhtojligini his qildi.

Uning qo‘llari hali nozikkina edi, navnihol, xulqli go‘zal, yosh qizni taklif qildi. Shimamura o‘zining so‘nib borayotgan xohishini ko‘rsatmaslik uchun alam bilan: Unga mehribonlik qilib qaradi, lekin u qizga qaragandan ko‘ra ko‘proq yamyashil tog‘larga qarashdan o‘zini tiyolmasdi. Gaplashish uchun juda ko‘p harakat qilayotgandek edi. U g‘amgin, sokin bo‘lib qoldi. Shubhasiz, xushmuomala va epchillik bilan ayol o‘rnidan turdi va xonani tark etdi, keyin suhbat yanada murakkablashdi. Shunga qaramay, u geyscha bilan bir soat vaqt o‘tkazishga muvaffaq bo‘ldi. Undan qutulish uchun bahona qidirib, Tokiodan telegraf orqali pul kelganini esladi.

U pochta bo‘limiga uning ish vaqti tugashidan oldin borishi kerak edi va shuning bahonasida ikkalasi xonadan chiqib ketishdi.

Lekin mehmonxona eshigi oldida tog‘, yangi barglarning o‘tkir hidi uni maftun etdi. Sekin tepaga ko‘tarila boshladi.

U o‘zini bilmay, tinmay kulardi.

U judayam charchaganidan atrofiga qarab, kimonosining etaklarini ichiga tiqib, shamolga teskari tarzda ortga yugurdi. Ikki sariq kapalaklar uning oyoqlari ostida o‘ynoqlab uchib yurishardi

Chegaradan balandroqda, uzoqda, sariq kapalakalar oq rangga o‘xshardi.

Nima bo‘ldi? Ayol sadr daraxtining soyasi turardi.

Tabassumingizdan g‘oyat mamnunman. Men undan voz kechdim.

Shimamura yana o‘sha ma'nosiz kulgini his qildi. Men undan voz kechdim. Oh? U o‘girilib, sekin to‘qay ichkarisiga

kiradi. Shimamuraga indamay ergashdi. Bu ziyoratgoh edi. Bu yerda har doim salqin. Hatto yozning o'rtalarida ham salqin shabada odamlarning joniga oro kirardi.

Hamma geysalar shundaymi?

Ularning hammasi unga o'xshasa kerak. Ba'zilari, balki yoshi kattaroqlari juda jozibali bo'lsa, ulardan birini xohlardim. Uning ko'zlari yerda edi, sovuqqon ohangda gapirdi. Uning bo'tinida to'q yashil sadr daraxti barglari aks etganday bo'ldi.

Shimamura sadr shoxlariga qaradi. Hammasi tugadi. Kuchim qolmadi- haqiqatan ham bu kulguli. Qoya ortidagi sadr daraxtlari tanasini to'g'ri chiziq shaklida, shunchalik balandlatardiki, tepa qismini faqat u egilgandagina ko'rish mumkin edi.

Atrofni zulmat qamrab olgan va sukunat jimgina qo'shiq kuylayotganga o'xshardi. Magistral qarshilik Shimamura tayangan sadr eng keksas daraxt edi. Negadir shimol tarafdagi barcha novdalar qurib qolgan, uchlari singan yoki egilib qolgan edi.

Ularga yukxonadagi qandaydir o'tkir uchli qoziqlar, dahshatli qurollarga o'xshab ko'rinardi. Men kelishim bilan sizni ko'rib, bu yerdagi barcha geysalar sizga o'xshaydi deb xato o'ylabman.

Endi uning xayoliga kir yuvish fikri keldi. Ayolning naqadar pokizaligini ko'rib, tog'dagi yetti kunlik g'ayrati shu ila yuvilib ketadigandek edi go'yo.

U tushdan keyin quyosh nuri charaqlab turgan daryoga tikildi. Shimamura bir oz ishonchsiz edi.

Men unutibman - dedi u yorug'lik ta'sirida. Bir oz oldin xonangizga bordim va siz chiqib ketganingizni bildim.

Qayerda bo'lishingiz mumkinligi haqida bosh qotirdim, toqqa ketayotganingizni ko'rib esa hayron bo'ldim.

Derazadan qarab turib, kulgili ko'rinayotganingizni payqadim.

Bu yerda bo'lsa, tamakingiz qolib ketibdi.

U kimono yengidagi tamakini olib, gugurtni yoqdi.

– Men o'sha bechora qizga unchalik yaxshi munosabatda bo'lmaganman.

Ammo bu mehmonning geysani qo'yib yuborishi yoki yubormasligi o'ziga bog'liq.

Sokinlik orqali, toshloq daryoning shovqini ajib go'zallik bilan ularning yoniga keldi. Vodiyning narigi tomonidagi sadr shoxlari bilan o'ralgan tog'jarliklarida soyalar qorayardi Agar u sizdek yaxshi bo'lmasa, keyin sizni ko'rganimda o'zimni aldangandek his qilgan bo'lardim.

Menga bu haqida ortiq og'iz ocha ko'rmang. Siz shunchaki mag'lubiyatga uchraganingizni tan olishni xohlamaysiz, hammasi shu. Uning ovozida nafrat bor edi, lekin ular orasida butunlay yangicha mehr uyg'ondi.

Uning borligi Shimamuraga ayon bo'lganidek boshidan faqat shu ayolni xohlardi va u odatdagidek gapni aylantirib, o'zini ancha jirkanch, ayolni esa go'zalroq ko'ra boshladi. Sedar daraxtlari ortidan jonon o'tib ketgandan so'ng, ichki olami jiz etgandek bo'ldi.

Chehrasida g'amginlik aks etardi, burni, qizil dudog'i go'yoki sukunatga cho'ngandi. Jim tursa-da, lablari titrardi.

Tungi soat 10 edi. Bir ayol Shimamurani baland ovozda chaqirdi

va bir lahzadan, xonasiga tushib ketdi. U stol oldiga yiqildi. Bo‘lib o‘tgan voqealarga qo‘l siltab, stakanga suv quyib, katta qultumda ichardi. U bir necha sayohatchilarni va ilgari qish mavsumidagi chang‘i sporti paytida do‘stona munosabatda bo‘lgan erkakni kutib olish uchun tashqariga chiqqan edi.

Ular uni geysha bilan to‘lib-toshgan ziyofat o‘tkazdigan mehmonxonaga taklif qilishdi va uni mast qilmoqchi bo‘lgan. Uning boshi biroz chayqaldi va butun umr suhbat qurishga tayyor edi.

Birozdan so‘ng o‘ziga kelgach: Men bu yerda bo‘lmasligim kerak. Yana kelaman. Meni izlaydilar.

Keyinroq yana kelaman, deya gandraklab xonadan chiqdi. Oradan bir soatcha vaqt o‘tmay, uzun yo‘lakdan g‘alati qadamlar kelayotganini eshitdi.

U u yoqdan-bu yoqqa - Shimamura, Shimamura, - deb chaqirdi u baland ovozda. Men ko‘rmayapman. Shimamura! Dilida boshqa inson borligini bildirmaslikka qancha tirishsa-da, qalbi Shimamuraga ayon edi.

Shimamura qo‘rqib, o‘rnidan turdi.

Bu o‘zini yashirishga urinmay, o‘z erkakini chaqirayotgan ayolning yalang‘och yuragi edi. Shimamura qo‘rqib ketdi. O‘sha baland va teshuvchi ovoz mehmonxona bo‘ylab aks-sado bersa kerak. U shoshib o‘rnidan turdi. Barmoqlarini qog‘oz paneldan o‘tkazib, ayol eshik romidan mahkam ushlab oldi va unga qattiq yiqildi.

– Siz shu yerdasiz. Unga yopishib, polga cho‘kdi.

U gapirayotganda unga suyandi. “Mast emasman, mastman deb kim aytdi? Oh, og‘riyapti, og‘riyapti. Shunchaki og‘riyapti. Men nima qilayotganimni bilaman. Menga suv bering, suv istayman. Men ichimliklarimni aralashtirdim, xatoim shu edi. Shu ko‘rgilik bor ekan boshingizda.. Og‘ritadi; azoblantiradi. Ularda bir shisha arzon viski bor edi. Arzonligini qayerdan bilaman?”

– Peshonasini mushtladi. Tashqarida birdan kuchli yomg‘ir ovozi eshitildi.

Har safar u quchog‘ini biroz bo‘shashtirdi. Uning qo‘li ayolning bo‘ynini qattiq quchganidan, sochlari uning yonog‘ini g‘ijimlangandek edi go‘yo. U qo‘lini kimonosining ichiga soldi. Qilgan ishidan geyshaning jahli chiqdi, darhol Shimamuraning qo‘lini tishlab oldi, shunchalik tishladiki, tish izlari qo‘lida qoldi. ”Jin ursin, lan’ati, befoyda.”

Shimamura cho‘chib orqasiga qaytdi. Uning qo‘lida chuqur tish izlari qoldi. Biroq, u endi qarshilik qilmadi. Shimamuraga butun vujudini ishongandek, qo‘llariniyam berib qo‘ydi va nimadurlar yozardi nozik barmoqlari bilan. Odamlarga u yoqqanini ovoza qildi. Yigirma, o‘ttiz marta.

Shimamura, Shimamura ning ismini qayta-qayta yozardi.

Shimamuraning qo‘lidagi tishlagan joyi shishib ketdi.

– Hammasi joyida. Uning ovozi xotirjam edi.

– Yana hammasi joyida. Unda qandaydir onalik hissini sezdi.

Lekin bosh og‘rig‘i tinch qo‘ymasdi hamon. Sekin polga cho‘kkaladi bo‘lishi mumkinmas. Mumkinmas. Men uyga ketyapman. Uyga ketaman.

Siz shunchalik uzoq yura olaman deb o‘ylaysizmi? Jim yomg‘irni tinglang!

Uyga yalangoyoq boraman, uyga emaklab boraman.

Sizningcha, bu biroz xavfli emasmi?

Ketish kerak bo‘lsa, men seni olib ketaman. Mehmonxona tepalikda edi, yo‘l esa qiya edi.

Kiyimlaringizni yechib, biroz dam oling. O‘zingizni yaxshi his qilasiz

Yo‘q, yo‘q. Ko‘nikib bo‘lganman .

U tik turib, ho‘rsinga holda chuqur nafas oldi. Biroz ko‘ngli ayniganini sezib, orqasidagi derazani ochdi, lekin qayt qilishga ulgurmadi.

O‘zini yerga qulab tushayotgandek his qilardi.

Biroz vaqt o‘tgach u o‘ziga keldi.

Soat ikkida Uyga ketyapman, deb qayta –qayta aytardi.

"Birov chaqirmaguncha o‘rningdan turma"

– Lekin nima qilasiz? – so‘radi Shimamura.

Men bu yerda shunday o‘tiranman. Biroz o‘zimni yaxshiroq his qilganimdan so‘ng, tong otguncha uyga ketaman.

Uxlashda davom et! Menga e'tibor berma, o‘zim aytaman.

Shimamura yana yotoqqa yotdi.

Ayol stol ustiga yoyilib, yana bir ichimlik oldi.

O‘rningdan tur, aytganni qil!

– Nima qilishimni xohlaysiz?

– Mayli, uxlang.

– Bilasizmi, siz bir tiyinga qimmatsiz.

Shimamura uni orqasidan o‘zini to‘shakka tortdi.

Uning yuzi yarim tomonga o‘girilib, undan yashirindi, lekin biroz vaqt o‘tgach, ayolning lablarini majburan o‘ziga qaratdi.

Yo‘q, yo‘q. Axir siz do‘st bo‘lishni xohlagandingizku?

Ammo keyin u dedi: Men hech qachon afsuslanmayman.

Biroq men bu toifa ayollardan emasman. So‘zini davom ettira olmasdi. O‘zingiz aytmaganmidingiz?

U hali ham spirtli ichimlikni ichishda davom etardi.

Bu mening aybim emas. Bu sizniki. Siz yutqazdingiz. Siz zaif. Men emas. Qalbini qandaydir hislar chulg‘ab oldi. Kulyapsizmi? Ichingizdan kulyapsiz-a?

Unday emas

Agar hozir bo‘lmasang, keyinroq bo‘lasan. U tom ma’noda ko‘z yoshlardan bo‘g‘ilgandi. U tomondan yuzlarini o‘girib, qo‘llari bilan chehrasini to‘sdi. Ammo bir lahzadan keyin u yana xotirjam bo‘ldi. U muloyim yo‘sinda go‘yo o‘zini unga bag‘ishlagandek unga bo‘ysunardi, qandaydir samimiyat bilan unga o‘zi haqida gapira boshladi. Butunlay bosh og‘rini unutga o‘xshardi. U hozir ichidan va sirtidan nimalar o‘tayotgani haqida lom-lim deyolmasdi.

Suhbatga shunchalik sho‘ng‘ib ketganimdan, nimalr bo‘loyotganini sezmadim hatto. Kech bo‘ldimi? U biroz jilmayib qo‘ydi.

Tong yorishguncha keting, dedi u. Hali ham qorong‘i.

Ammo bu yerda odamlar erta turishadi. U vaqti-vaqti bilan

derazadan tashqariga qarash uchun o'rnidan turdi. Ular hali yuzimni ko'ra olishmaydi. Yomg'ir shitirlab yog'ardi. Bu ertalab hech kim dalaga chiqmaydi.

Nihoyat, mehmonxona xizmatkorlari turishlari kerak edi. Shimamuraning sochlariga ohista tegib, tezda eshik oldida ko'rishish taklifi bilan shamoldek yelib chiqib ketdi. Kimdir ularni birga ko'rishi ehtimoli bor edi. O'sha kuni Shimamura Tokioga qaytib ketdi.

O'shanda nima deganingiz esingizdami? Siz noto'g'ri fikrda edingiz. Boshqa nima sababdan? Ustingdan kulmagandim.

Ayol ohista boshini ko'tardi. Shimamuraning qo'liga teskari qilib bosilgan qo'l endi tushgan qordan ivib, burunidan ko'zigacha qizarib ketgan edi. Bu uni qorli o'lkaning sovuqligi haqida o'ylashga majbur qildi, ammo sochlarining tim qoraligi sabab unda qandaydir iliqlik bordek edi go'yo. Ko'zni qamashtiradigan yorug'lik dastidan mayin jilmayib qo'ydi.

Ehtimol tabassum qilgandir, u keyin haqida o'yladi va Shimamuraning so'zlari asta-sekin uning butun tanasini jilovlantirgandek tuyuldi go'yo. U biroz boshini qo'polroq eggandi. Orqasida kimonosi ham qizil rangga bo'yalganligini ham ko'rdi. Sochlari haqiqatdan qalin emas edi. Sochini yapon uslubidagi erkaklarning sochiga o'xshatib turmakladi, go'yoki yuqoridan qaraganda boshining tepasida qora tosh yarqirab turgandek tuyulardi. Shimamura uning sochlarga qaradi va hayron bo'ldi shunchalik sovuq unda aks etganini ko'rib.

Hech qachon bunday sovuq sochlarga tegmagan edi, qor mamlakatining biroz izg'irini uning sochlarida aks etgan deb

o‘yladi xolos. Ayol barmoqlarida sanashni boshladi. Anchagacha sanadi.

Nimani sanayabsan? Shimamura so‘radi. Hamon sanash davom etardi. Demak 23-may bo‘lgan ekan. Esingdan chiqmadi, Iyul va avgust ikkalasiyam uzun oylari bo‘lgandi.

199 kun.

Aniq 199 kun bo‘libdi.

Qanday eslading 23-may ekanligini?

Hammasini kundaligimdan ko‘rib chiqdim.

Senda kundalik bormi, nahotki?

Judayam maroqli bo‘lsa kerak-a, o‘tmishni varoqlash. Kundaligimga yozganlarimni yashirmayman, biroq o‘zimga qarab ba’zan uyalaman, rosti.

Qachon boshlaganding?

Tokiyoga geisha sifatida kelishimdan oldin. Pulim ham yo‘q edi, 2 yo 3 yenga oddiygina daftar sotib olgandim, biroz chiziqlar chizib qo‘ygandim. Judayam uchi o‘tkir qalamlarkerak edi menga. Chiziqlar juda ham mayin va bir-biriga yaqin edi. Har bir beti boshidan oxirigacha to‘lgan edi. Menda kundalik uchun yetarli pulim bo‘lganida, butunlay boshqacha edi. Hamma narsani shunchaki o‘ylamasdan olardim. Shunday qilib, yozishni mashq qilardim. Oldinlari biron yaxshi qog‘ozda mashq qilib ko‘rmasdan, gazetalarda mashq qilardim, lekin hozir boshidan boshlab qog‘ozda qilyapman.

Demak o‘sha vaqtiyam kundaligingiz bo‘lgan ekand-da?

Ha. 16 yoshda edim, zo‘r damlar o‘sha yili. Men ziyofatdan uyga kelaman va uxlash oldidan kundaligimni bir qoralab

qo'yaman va bir ko'z yugurtirib chiqaman. Lekin kunlik kechmishimni yozmayman. Ba'zi kunlarni qoldirib ketaman. Bu yil kundaligimni har bir betidagi yangi kunchalik arzirlik narsa topmadim. Bu xato fikr edi. Negaki yozsam, yana va yana yozgim kelaverardi". Biroq Shimamura o'n besh-o'n olti yoshidan beri o'qigan har bir romani va qissalarini sinchiklab ro'yxat qilib bergani haqida kundalikdagidan ham ko'proq hayratga tushdi. Yozuv allaqachon o'nta daftarni to'ldirgan.

Siz tanqidlaringizni ham kiritgansiz, shundaymi?

Hechqachon. Men faqat muallifni, qahramonlarni va ularning bir-birlari bilan bog'liqligini yozaman, xolos. Hammasi shu.

Nima yaxshi tomoni bor buni? Hech qanday.

Kuch sarflash. Butun kuchni sarflash u shunday javob qildi, unga buning qizigi yo'q edi. U kuchli samimiyat ila Shimamuraga nigoh qadadi. Negadir Shimamura shunga urg'u bergisi keldi. Bu shunchaki kuchni behuda sarflash emas, balki ayolning mavjudligi va pokligidan darak edi, xolos. Uning romanlar haqidagi nutqi va so'zning kundalik ma'nosida "adabiyot" so'zi ahamiyatsiz bo'lib tuyuldi. Bu qishloq ahli bilan do'stona aloqalari faqat ayollar jurnallarini almashish orqali bo'lgan va keyin o'zi o'qishni davom ettirgan. U biroz e'tiborsiz edi va adabiyotni uncha yaxshi tushunmaganidan, hatto o'zi mehmonxonadan topgan roman va jurnallarni ham qarzga olardi.

U aytayotgan yangi romannavislarning birontasi Shimamura uchun ahamiyatga ega emasdi.

Ayol o‘z yo‘sinida olis xorij adabiyotidan so‘z yuritardi. Shimamuraning xayolini esa G‘arb baleti band qilgandi, shu sabab bo‘lsa kerak, xorij kitobidagi so‘z va suratlar bundan mustasno edi. Ayol o‘zi ko‘rmagan film va dramalar haqida berilib so‘zlardi. Shubhasiz, u bu oylar davomida uni tinglashini xohlaydigan bir insonga muhtojlik azobini chekdi.

U bundan bir yuz to‘qson to‘qqiz kun oldin aynan shunday suhbat Shimamura bilan bo‘lganini butunlay esdan chiqargandi? U yana so‘zda tili lol va uning so‘zlari yana butun vujudini isitganday bo‘ldi.

Ammo uning shaharga bo‘lgan intilishi oddiy orzuga aylangan edi va unda behuda harakatlarning eslatmasi har qanday taklifdan ko‘ra kuchliroq edi. U o‘zini xafa hisoblamadi, biroq Shimamuraning ko‘zlarida unga bo‘lgan kuchli xohish bor edi. Agar u ongsizlarcha kuch sarflagan bo‘lsa, Shimamura o‘zining hayotini tamoman bir behudagarchilik bilan o‘tib ketgandek his qildi.

Ammo uning oldida naqadar jozibador, go‘yoki tog‘ havosidan qizargan chehrasi jonlanardi.

Qanday bo‘lmasin, u unga bo‘lgan dunyoqarashini o‘zgartirdi va ajablanarlisi shundaki, uning geyscha bo‘lgani u bilan erkin va ochiq bo‘lishni yanada qiyinlashtirdi.

O‘sha oqshom u sarxush bo‘lib, vahshiy ona g‘azabdan chalajon qo‘lini tishlagan edi.

– Senga nima bo‘ldi, la’nati, la’nati, foydasiz, qadri yo‘q, senga nima bo‘ldi?

U turolmay, u yoqdan-bu yoqqa ag‘nadi.

Men hech qachon afsuslanmayman. Lekin men bunday ayol toifasidan emasman. Men bunday ayol emasman.

Tokyoda yarim kechasi. Ayolga go'yoki uning e'tiborining zarracha ahamiyati yo'qdek tuyulardi. Poyezd ovozi tang qotib, to'xtab qoldi. Qog'oz panelli eshikni qo'pol ravishda ochdi. Orqasidagi derazada esa tanasini panjaraga tashlab, tokchaga o'tirdi. Poyezd uzoqqa jo'nadi, aks-sadosi tungi shamoldek tovushga aylanib ketdi. Xona sovuq havo bilan to'ldi.

– Aqlingizni yo'qotdingizmi? Shimamura ham deraza tomon oshiqdi. Atrof shu qadar sokin edi-ki, shamoldan asar ham yo'q edi. Osmon zulmatga cho'mgan ko'yda gavdalandi. Qor yerni shu qadar qoplagan edi-ki, har ildamlaganda uning g'arch-g'urch ovozi butun zaminning jonini sug'urib olgandek bo'lardi. Bulutlar ortidan oy ham ko'rinmas, yulduzlar ularning chaqnab turishidan go'yo osmonda bir dona ham bulut yo'qdek tuyulardi. Har yulduzning osmon uzra uchib o'tishi va nihoyatda yo'qolib qolishi, yerga qulab tugandek mislsiz bir hisni uyg'otardi. Ba'zilarining yana ham yorqin porlab turishidan tunning yarmini o'tkazib bo'lganimizni bilib olamiz.

Shimamuraning yaqinlashayotganini sezgan ayol ko'kragi bilan panjaraga turtilib, yiqilib tushdi. U allaqanday zaiflikdek qo'rqinchli tuyg'uni totmadi. Aksincha u zulmatdan bir parcha bo'lgan tunga qarshi o'jarlik va shaxdam qadam tashlardi. Biz bu tundan eson-omon o'tishimiz kerak - deb o'ylar edi, Shimamura. Tog'lar zulmatdan qora bo'lsa ham, o'sha paytda qordek yorqin ko'rinardi. Ular unga qandaydir shaffof,

qandaydir yolg'iz bo'lib tuyuldi. Osmon va tog'lar o'rtasidagi uyg'unlik yo'qoldi. Shimamura qo'lini ayolning bo'yniga qo'ydi.

Soviysan. Qanchalik sovuq ekanini ko'rgin.

Uni orqaga tortmoqchi bo'ldi, lekin u panjaraga yopishdi.

– Men uyga ketyapman. Uning ovozi bo'g'ilib qoldi.

– Unday bo'lsa, uyga bor.

– Yana bir oz shunday qolishimga ijozat bering.

– Men cho'milish uchun tushaman.

– Yo'q, shu yerda men bilan qoling.

– Agar siz derazani yopsangiz.

– Bu yerda yana bir oz qolishimga ijozat bering.

Qishloqning yarmi ziyoratgohning kedr daraxtlari ortida yashiringan.

Temir yo'l stantsiyasidagi yorug'lik, taksi bilan o'n daqiqalik bo'lmasa ham, go'yo sovuqda chirsillagandek miltillardi va so'nib borardi.

Ayolning sochlari, deraza oynasi, kimonosining yengi - u qo'ygan hamma narsa Shimamura hech qachon sezmagan darajada sovuq edi. Hatto oyog'i ostidagi somon to'shaklari ham sovuqdek tuyulardi. U hammomga tusha boshladi.

– Kutib turing, men siz bilan boraman. Ayol ortidan ohista ergashdi. U hammom tashqarisda, yerda yotgan tartibsiz kiyimlarni olib, qaytadan tartibga keltirayotganda

Boshqa bir mehmon, ya'ni u tanimaydigan bir shaxs xonaga so'roqsiz kirib keldi. Ayol Shimamuraning oldiga kelib cho'kkaladi va uning yuzini qo'llari bilan berkitdi.

Yana bir boshqa mehmon orqada turib, Kechirasiz ‘-deb aytdi. Shimamura qiziqqonlik bilan Yo‘q kechirmayam, Bu bizning xona, keyingi eshik’- deb javob qaytardi. Erkak kiyimlari yechdi va ayollar hammomi tomon qadam tashladi. Ayol xuddi uni turmush o‘rtog‘idek ko‘rib uning ortidan qolmas edi. Shimamura hammomning ichiga sho‘ng‘idi va qizga teskari holda cho‘milishni davom ettirdi. U qizning gulgun lablariga qarab kulib boqardi va qiz uchun yaratilgandek tuyardi, o‘zini.

U suv jo‘mragiga yaqinlashib suvni og‘ziga oldi, har chayqayotganda ovoz chiqarardi. Xonaga qaytib kirdi, qiz bo‘lsa boshini ko‘tardi va barmoqlari bilan qizning to‘zg‘igan sochlarini ohista silagandek bo‘lib, boshi uzra olib qoy‘di. Qiz bo‘lsa: Menga bunday harakatlar yoqmaydi deb aytdi. Shimamura bir zum hayollar og‘ushiga cho‘mdi, uning kipriklari bamisoli yurakka otilgan nayzadek shahsqator terilganligini ko‘zining ochiqligini sezmasdi.

Qaddi-qomati kelishgan bu ayol tunni bedor o‘tkazdi. Birdan qandaydir o‘zgacha ovozni eshitdi va Shimamurani ming bir xijolatda uyg‘otdi. Hali ham xona qorong‘u edi. Qarangchi – meni ko‘ryapsizmi?

– Yoki yo‘qmi?

Hanuz zim-zimiston, hech kimni ko‘rolganim yoq. Yo‘q, yo‘q. Yaqinroqdan qarang. Endichi ko‘ryapsizmi? Ayol derazani lang ochdi. Bu yaxshimas. O‘zim ko‘rgani boryapman”. Tongda yana qorni ko‘rib ajablendi. Shimamura boshini yostiqdand ko‘tardi. Osmon hamon tun rangiga chulg‘angan, biroq tog‘larda allaqachon tong otgan edi. Biroq

hammasi joyida. Yilning bu pallasida fermerlar ko‘chaga vaqtlili ham chiqishmasdi, yoinki band bo‘lishmasdi. Hech tasavvur qilib ko‘rganmiz kimdir shu onda tog‘ oralab kezib yurgan bo‘lsa deb? O‘ziga o‘zi tinimsiz gapirardi va chala bog‘langan obisizning ortidan ergashdi. Tokioda tonggi soat beshda mehmonlar bo‘lmasdi. Mehmonxonada uzoq vaqt turishmasdi. Obisini bog‘lab tugatgan bo‘sa-da, turardi, o‘tirardi va yana turardi. Zulmatdan ziyoga chiqishga qo‘rqadigan hayvon singari xonani nigohi bilan kezib chiqardi. Undagi holat qandaydir yovvoyi tabiatni aks ettirardi. Hozir xona shunchalik yorug‘ediki, u yonoqlarining qizarganini ko‘rishi mumkin edi. Uning nigohi g‘ayrioddiy qizillikka qadaldi.

– Yonoqlaringiz yonib ketyapti, sovuq ekan.

Sovuqdan emas, shunchaki shoshganimdan. Yotoqda biroz dam olsam, xuddi pechdek qiziyman. Oyoqlarimgacha.

Yotoq oynasi oldida cho‘kkalab oldi.

“Kun chiqib qoldi. Uyga ketaman”.

Shimamura unga bir ko‘z tashlab, boshini quyi soldi. Oynada paydo bo‘lgan yog‘du, ayolning och qirmizi yanoqlarida aks ettardi. Qiyosi yo‘q go‘zallik bor edi, go‘yo.

Quyosh allaqachon botdimi? Qor shunchalar izg‘irin ediki, muz singari edi.

Bunga qarshi, ayolning sochi yanada qoraroq, siyoh tekkan misoli jilolanardi.

Qor to‘planib qolmasligi uchun bo‘lsa kerak, hammomdan oqayotgan suv vaqtinchalik ariq orqali mehmonxona devorlarini aylanib o‘tib, kiraverishda sayoz buloqday

yoyilgan edi. Eshik yonidagi toshlar ustida suvga cho'kkalab kuchli qora it turardi. Umumiy hammomning tomiga tushayotgan qordan qandaydir shaklsiz va iliq bo'lib shu yo'sinda yerga bag'rini berardi.

Yilning so'nggiga qadar, bu yo'l quyuq qor bo'roni ostida qolar edi. U bunday ob-havoda har doim uzoq yo'lga o'tlanish oldidan, uzun rezina etiklarini, bazmlarda kiyadigan kimonosini va tog'da maxsus kiyadigan keng va issiq ishtonini kiyishni hamda yuzini va boshini berkitib turuvchi to'rlik pardadan iborat bosh kiyim kiyishni odat tusiga kiritgan edi.

O'shanda qor yerdan qariyb o'n qarich qalinlikda yog'gan edi, a

yol derazadan tekis va uzun yo'lga va yo'l so'ngidagi tepaliklarga qarardi, Tong otgach qor to'xtagach Shimamura shu yo'l orqali yo'lga tushdi. Yo'l bo'yi qishloqlarda yuvilgan kirlarning sovuqdan tarashadek qotib qolgan holati uni hayratga solar edi. Qishloq ortidagi qor bilan qoplangan tog' yon bag'irlari uzoqdan yalt etib ko'zga tashlanardi. Bog'dagi sabzavotlar, masalan, piyozlar hali ham qishki ozuqa sifatida tuproq ostiga ko'milgan edi. Qishloq bolalari dalada muz ustida chang'i uchar edilar. U yana bir qishloqqa kiradigan oxiri ko'rinmas yo'lga duch kelganida, yomg'irning shitir-shitir ovozini eshitdi.

Kichkina sohillar naq yaltiroq parda qoplangandek uzoqdan tabiatga ko'rk bag'ishlab turardi. Agar siz ham u yerda bo'lganingizda, o'sha sohil bo'yi yerlarini qazigingiz kelarmidi? Nur misoli porlab, kelayotgan ayol vannadan qaytayotgan paytda, peshanasini nam sochiq bilan artdi, tomda

qor kurayotgan bir odamga ko‘zi tushdi. Xizmatkori ehtimol qishloqning tog‘ etaklariga tushib ketgandir... Chunki yaqinda chang‘i mavsumi boshlandi. Qo‘shni bino kafe bo‘lib uning derazalari bo‘yalgan va tomlari biroz yerga tomon osilib qolgan , bir so‘z bilan aytganda ancha yillik bino edi.

Ko‘cha bo‘yidagi uylarning tomi qator-qator toshlar bilan o‘ralgan edi.

Quyoshning nurlari ba‘zi toshlar ta‘sirida qorayganroq, shamol va bo‘ron ta‘sirida qorayganni qor parchalari tushganidan ko‘ra qora edi. Uylarning toshlari xuddi qop-qora toshlar bilan qoplanganday ko‘rinardi. Yerni quchayotgan pastak tarnovlar go‘yo shimoliy mamlakatning asl tarovatini mujassamlashtirayotgandek edi. Bolalar drenaj yordamida muz bo‘laklarini sindirib olib, yo‘lning o‘rtasiga tashlashgan edi. Shunisiga shubha yo‘qki, qor uchqunlari ularni o‘z jilosi bilan sehrlagan edi.

Quyosh nuri ostida turgan Shimamura, muzning qalinligini ko‘rib hayratga tushdi.

U atrof-muhitning go‘zalligidan bahra olish uchun bir necha daqiqa pana joy topib to‘xtadi va atrofga sevinch to‘la ko‘zlari bilan boqdi. 12-13 yoshlardagi bir qiz devorga suyangan holda allanima to‘qib o‘tirardi. Katta tog‘ shimi ostidan hech nima kiymagan edi, oyog‘ida bo‘lsa yozgi poyafzal edi, tovonlarini shishib qizarib ketganini ko‘rdi. Ikki yoshlar chamasi bir qiz o‘tin boylamlari ustida sabr bilan bir to‘p ip o‘ramini ushlab turardi. Katta qizning qo‘lidagi biroz rangi o‘chgan va o‘z jilosini yo‘qotgan ip o‘ramidan tortib

kichik qizning qo‘lidagi ip o‘rami shu qadar e‘tiborni toratardi-ki, xuddi yangidek ko‘rinar edi.

U samolyot asbob-uskunalari do‘konidan kamida 7-8 do‘kon narisida, ko‘chaning etagida joylashgan eshik ortidan allaqanday ovozni eshitdi. Besh-oltita geysa tom ostidagi derazadan qarab gaplashib turishar edi.

Ularning orasida Komako ismli ayol ham borligiga ishonchim komil edi, sababi o‘sha kuni mehmonxona xizmatkoridan uning “geisha” nomli ismi borligini so‘rab olgan edim. U haqiqatdan ham shu yerda edi.

Aftidan, u ham meni payqab qoldi, shekilli. Uning yuzida paydo bo‘lgan havotir hissi uni boshqalardan ajratib turardi. Qani edi, Shimamura unga bo‘lgan hislarini yashira olsa edi, hech narsa bo‘lmagandek tuta olsa edi. Qizarib ketgan edi. O‘z hayollari og‘ushida uning oldiga odimlayotgan edi, birdan uning tomog‘i ostidagi qizil dog‘larni ko‘rib qoldi. Balki bundan-da yaxshiroq qarashni xohlayotgandir... Shimamura ketayotgan tomonga shu qadar tikilar edi-ki, sezdirib qo‘yishini bilib, biroz o‘zini noqulay his qildi va yerdan ko‘zini uzmani. Shimamuraning ham yonoqlari xuddi olov kabi yonardi. U Komakoning oldidan tezlik bilan o‘tib ketdi va Komako uning izidan asta-sekin ildamladi.

- Yo‘q, bunday qilishingiz kerak emas edi, siz meni uyaltiryapsiz, kamiga sharmanda qilyapsiz-ku?!

- Sizningcha yolg‘iz siz uyalyapsizmi? Meni ham hijolat tortsin deb, shunday saf tortib turibsizlarmi? Men o‘zim amallab o‘tib keta olaman. Har doimgidek shunday-mi?

- Ha, albatta shunday bo'lsa kerak, har doimgi vaqtda, ya'ni tushda. Lekin men bunday deb o'ylamayman, sen har doimgidek yana hijolatdan biroz qizarib, keyin ortimdan yugurib ketasan. Nima farqi bor?

Bu safar so'zlar aniq va shunday ravshan ediki, u yana qizarib ketdi. U yo'l yoqasidagi xurmo daraxtiga qo'lini qo'ygan holatda to'xtab qoldi.

-Sizning ortingizdan chopdim, uyimga kelishingizni so'ramoqchi edim.

- Uyingiz shu yaqin atrofdami?

- Juda yaqin.

- Kundaligingizni o'qishga ijozat bersangiz, boraman.

- U dunyoga ravona bo'lishimdan oldin kundaligimni yoqib ketaman.

- Uyingizda kasal odam yo'qmi?

- Qayerdan bildingiz?

- Kecha stansiyada u bilan ko'rishib turganingni ko'rdim. Sen ko'm-ko'k plashda eding.

- Poyezda unga yaqin joyda o'tirgandim. Qandaydir mehribonroq ko'rinadigan ayol unga g'amxo'rlik qilayogandi. Uning xotiniyoki? Yoki uyga keltirib qo'yadiganlaridan birimi? Yoki Tokiolikmi? Xuddi onasidek g'amxo'r edi. Shunchalar hayratda qoldim.

- Nega shuni kecha aytmading? Nega jim eding?

- U qandaydir xafa ko'rinardi.

- Uning xotiniyoki?

Komako javob bermadi. Nega kecha hech narsa demading? Qanaqa g'alati insonsan? Shimamura bunday

shijoatni yoqtirmasdi. Hech nima qilmasdi, ayolning ichidagi narsa sirtiga chiqmayotganidan ajablanardi. Ikkinchi marotaba ham nozik joyiga urgandek sokin turardi. Shu tong, Komakoga bir nazar solsa, tog‘lardagi oppoq qorlar oynada aks etardi, kecha aynan poyezd oynasida ko‘rgan qiz deb o‘yladi. Nega u indamadi? Kasal odam bor bo‘lsa ham, buning zarracha ahamiyati yo‘q edi. Xonamga hech kim kelmagan biror marotaba”. Komako past devor orqali o‘tib borardi. O‘ngda kichik dala bor edi, chapda o‘sha xurmo (yaponlarda kaki) daaxtiga yaqin devor. Uyning oldida gullar bog‘i va kichik hovuzda qizil baliq suzardi. Muz erib kelib, qirg‘oq bo‘ylab yoyilardi. Uy xurmo daraxtining chirigan tanasiga o‘xshardi. Uyning tomida qor qoldiqlari bor edi, karnizda to‘lqinsimon chiziq bo‘lib oqib tushardi. Dahliz havosi sovuq edi. Shimamuraning ko‘zlari qorong‘ulikka o‘rganmay turib, narvon bilan tepaga chiqardi. Nomi narvon deb atalardiyu aslida xona tepasidagi bolaxona edi.

- Bu yerda ipak qurtlar saqlanadi. Ajablandingmi?

- Omading bor ekan, ichganingda yiqilasan demasak, yuqorida hech yiqilmasang kerak.

- Bo‘lgan, biroq ko‘p ichib yuborsam, shunday tepaga ko‘tarilaman va uyquga ketaman.

Sandalda qo‘lini qizdirib olib, pastga ko‘mir olgani tushib ketdi.

Shimamura qiziqarli xonaga ajablanib qaradi. Janubga qarab ochilgan deraza, pastak bo‘lsa-da yorqin quyosh nurlari eshikning qog‘ozini o‘zgartirardi. Devorlar guruch qog‘ozlaridan muntazam kesib o‘tardi, xuddi eski uslubdagi

qog‘oz qutining ichiga o‘xshab ko‘rinardi, biroq butun xonani sokinlik chulg‘ab olgan, Shimamurada qandaydir bo‘shliq, chalkash tuyg‘ularga g‘arq bo‘lgan edi. Biroq devorlar va yerlar yog‘ tushsa yalagudek top -toza edi.

Bir lahza yorug‘lik shaffof ipak qurtlari uzra o‘tib, Komakoda yog‘dudek paydo bo‘lardi. Kotatsu standart “tog‘ga mo‘jallangan shimlar” kabi qo‘pol, chiziqli paxta material bilan qoplangan. Komakoning Tokiodagi yillaridan qolgan o‘tmish xotiralari singari sandiq eski, biroq yog‘och donalari nozik va bir tekis edi.

U juda ham faqirona kiyingan edi, biroq qizil laklangan tikuv qutisi esa anchagina hashamatli ko‘rinardi.

Devor bo‘ylab osilgan to‘r parda ortida kitob javoni sifatida ushbu qutilar foydalanilgan edi. Tunda yorqin rangdagi qizil kimononing osilgan holati shunday ko‘rinib turardi. Komako qo‘lida ko‘mir bilan zinadan hovliqib chiqardi. Biroq, xavotirga o‘rin yo‘q, sababi yong‘in chiqmaydi deb aytishgandi. Sandal atrofiga o‘tirdi va sovuq qotgan oyog‘ini ko‘mir yaqinrog‘iga olib bordi, va sochini tarab qo‘yishdi. U Musiqa o‘qituvchisining o‘g‘li tuberkulyoz kasalligi bilan kasallangani va bu kasallik tufayli uyiga o‘lar holatda kelganini aytdi. Ammo mantiqan olib qaraganda uni uyiga keldi deyish noto‘g‘ri edi. Aslida bu yerda tug‘ilmagan edi. Bu onasi dunyoga kelgan uy edi. U endigina geisha bo‘lganida, onasi unga qirg‘oq bo‘yida raqsga tushishni o‘rgatgan edi, achinarlisi shundaki, u chamasi qirq yoshlarda, yosh bo‘lishiga qaramay insultni (falajlik) boshidan kechirgan, va shu buloqqa tuzalish maqsadida kelgan edi. Bolaligidan

texnikaning jinnisi bo‘lgan o‘g‘li soat do‘koniga ishlash uchun ishga kirgan edi. Yaqin kunlarda u Tokioga ko‘chib keldi va tungi maktabga borishni boshladi, bu uning uchun juda katta mashaqqatni talab qilardi. U endigina yigirma besh yoshga kirgan edi. Lekin bularning barchasini Komako hech ikkilanmasdan u odamni uyiga olib kelgan qiz haqida va uning o‘zi nima uchun bu uyda ekanligi haqida hech narsa aytmadi.

Shimamura ayol nima deyishidan qat’iy nazar o‘zini yomon his qilardi. Ayol go‘yoki to‘rt tomonga eshittirganday qilardi. Dahlizdan chiqayotib, ko‘zi qiri orqali oppoq narsaga ko‘zi tushdi. Banjo musiqa asbobi bo‘lib, shunchalar uzoqdan qattiq bong urdi. Buni bosib o‘tishimga qarshimasmisiz, Komako? Shunchalar tiniq, biroq g‘amgin ovoz yangrardi. Shimamura aks-sado qaytishini kutdi. Bu Yokoning ovozi edi, kecha stansiya boshlig‘iga qor yog‘ayotganda chaqirilgan OVOZ.

Yo‘q, olg‘a!

Ha, aynan kecha “tog‘ shimi”ni kiyib olgan ayol ohangi edi, aynan shu qor o‘lkasining dilbandi edi, biroq shunchalar obisi yorqin ediki, yarimi judayam yorqin, qolgan yarmi esa dag‘al bo‘lishiga qaramay, chiziqlari sabab sof va quvnoq ko‘rinardi, kimonosining junli yenglari shu sabab bo‘lsa kerak, o‘zgacha joziba kasb etardi. Og‘irgina paxtali qavilgan shimning yirtilgan qismi tizzasigacha yetib borgan edi, biroq juda ham yumshoq tuyilar edi. Yoko Shimamuraga nigoh tashlab qo‘ydi, va indamay chiqib ketdi. U hatto uydan chiqib ketgan bo‘lsa ham, Shimamura bu nigohdan hayratda qolgan edi va buni yuz ifodasidan ilg‘ash qiyin emas edi. Bu tuyg‘u

xuddi olishdagi yorug‘likdek sovuqlikni olib kelar edi, sababi o‘sha tunda poyezd oynasidan ko‘ringan qizning chehrasining go‘zalligini va shu‘la ta‘sirida yanada fayzli bo‘lganini unitish va uni yurakdan chiqarib yuborish bir muncha qiyin ish edi. U tezroq yurishga harakat qilardi. Garchi uning oyoqlari yumaloq va to‘lachadan kelgan bo‘lsa-da, o‘zi sevib tomosha qiladagan tog‘ yonbag‘irlarining oldiga borish uchun yana ham tezroq yetib olish uchun ildamlab ketdi. U o‘zini har doimgidek hayollar og‘ushiga topshirib qo‘ygan edi, kechki manzaraning ertaknamo ko‘rinishi musaffo havo va qorli oynalarga aylangan sumalaklarni insonning ijodi ekanligiga shubha tuyg‘usini keltirib chiqarardi. Bu jonli tabiatning va uzoqda joylashga sirli olamning bir bo‘lagi edi.

Bir yo‘sindagi hayotdan ajrash uchun ham shu onda xonasi tomon yo‘l oldi. Cho‘chib o‘ziga qaradi, nimagadir muhtojligini his qilgan inson singari cho‘qqi tepasida ko‘r massajchi singari qotib qoldi.

Xabar yetkazmoqchi edingizmi, menga?

Keling ko‘ramiz. Qaysi payt bo‘lar ekan?

Qamishni qo‘ltig‘iga qistirgancha, obisini cho‘ntagiga soatini berkitdi, chap qo‘li bilan his qildi.

Ikkiyu o‘ttiz besh. Vokzalda uch-u o‘ttizda uchrashuvim bor edi. Lekin biroz kech qolganimning zarari yo‘q.

Borini ochiq-oydin aytishning ayni vaqti.

Hech qanday stakan yo‘q va qo‘llarni his qildim.

Shakllarnichi?

Shakllarni emas.

U yana ayoldan kattagina soatni olib, qopqog‘ini ochib, barmoqlarini qo‘ydi. Biri o‘n ikkini, ikkinchisi oltini, uchinchisi soat uchni ko‘rsatardi.

- Men vaqtni aniq ayta olaman. Men bir daqiqa uzoqdaman hozir, lekin ikki daqiqani o‘tkazib yubormasligim kerak.

- Yo‘l sirpanchiq emasmi?

- Yomg‘ir yog‘sa, qizim meni chaqirgani keladi. Kechasi men qishloqdagi odamlarning ko‘ngliga qarayman. Keyin mehmonxonadagi qizlar “Voy, eri kechasi ko‘chaga chiqishiga ruxsat bermaydi”, - deb mening ustimdan kuladilar.

- Farzandlaringiz katta bo‘lib qoldimi?

- Katta qizim 12 yoshda.

Ular Shimamuraning xonasiga yetib kelishganida, jimib qolishdi. Massaj vaqti boshlangan edi. Uzoqdan ularga shamisen (musiqa asbobi) ning ovozi eshitildi.

- Bu kim bo‘lishi mumkin ekan-a?!

- Siz doim musiqa ohangidan qaysi geisha chalayotganini tanishingiz mumkinmi?

- Ba‘zilarini ayta olaman, ba‘zilarini esa yo‘q. Siz ortiqcha harakatlanmang. Yoqimli va yumshoq badaningizni his qiling.

- Mushaklarim qotib qolmaganmi?

- Bo‘yningizning ostidagi ayrim joylarni hisobga olmasa, hammasi yaxshi. Lekin bu siz uchun me‘yor, semiz ham emassiz, ozg‘in ham emas. Spirtli ichimliklar ichmaysiz, to‘g‘rimi?

- Buni qayerdan bildingiz?

- Meni sizdan tashqari yana ikkita mijozim bor xuddi sizga o'xshaydi.

- Bu shunchaki jismonan o'xshashlik.

- Biroq ichmasangiz, rohatlanish, bo'lgan voqealarni biroz muddatga bo'lsa-da unutib, maza qilish nima ekanligini bilmay o'tasiz.

- Turmush o'rtog'ingiz ichadi, shundaymi?

- Juda ham ko'p.

- Bu sozanda ayol kim bo'lsa ham, yaxshi chala olmas ekan-a.

- Haqiqatan ham juda yomon chalyapti.

- O'zingiz ham chalib turasizmi?

- Chalgan edim, yoshligimda. Sakkiz yoshimdan o'n to'qqiz yoshingacha chalganman. Mana o'n besh yilki, turmush qurganimdan beri chalmayman.

Shimamura ajablanib o'zicha o'yladi: Hamma ko'zi ojiz insonlar shunday yosh ko'rinarmikin?!

-Biroq yoshlikdan o'rganganni shunisi yaxshiki, yoshlikda olingan har qanday bilim va o'rganilgan har qanday hunar hech qachon unut bo'lmaydi.

-Bunday ishlar qilishdan qo'lim chiqib qolgan, lekin eshitish qobiliyatim hali ham yaxshi. Bunday sozandalarning chaliyotgan kuyini eshitishga sabrim yetmaydi, rosti. Lekin, yoshligimda ham o'z chalgan kuylarimni eshitayotganimda ham sabrsiz bo'lganman.

U bir muddat quloq solib musiqani tingladi.

- Fumi Izutsiya bo'lishi kerak. Ularning yaxshilarini yomonlaridan ajratish juda ham oson.

– Orasida yaxshilari bormi?

– Ichlarida Komako zo‘r chaladi. U yosh bo‘lishiga qaramay, o‘zining ustida ishlab ancha-muncha yaxshi chaladiganlar qatoriga kirib qoldi.

– Rostanmi?

– Siz uni taniysizmi?

– Uni faqatgina yaxshi deb ayta olaman, unutmang, bizning tog‘ maydonlaridagi qo‘ygan standartlarimiz unchalik yuqori emas.

– Men uni umuman tanimayman. Kecha men musiqa ustozning o‘g‘li bilan bir poyezdda ketgan edim.

– U anchagina tuzalib qolibdimi?

– Aftidan, yo‘q hali ham.

– Ey xudoyim-ey, u anchadan buyon Tokioda kasal yotgan edi. Shifokorlarga to‘lanadigan pul mablag‘lariga yordam bo‘lsin deb Komako geishalikni boshlabdi. Bilmadim, bundan bir naf bo‘ldimikin.

– Komakoni aytyapsizmi?

– Ular yaqindagina unashtirilgan edilar. Inson yordam uchun qo‘lidan kelganini qilsa, o‘zini yaxshi his qiladi. Komako ham shunday qildi.

– Ular unashtirilganmi?

– Shunday gap yuradi. Men bilmayman, lekin bu mish-mish bo‘lishi ham mumkin.

Geysa haqida g‘iybatni eshitish issiq buloq massajchisidan juda oddiy narsa edi va bu hikoyadagi holatni qabul qilish qiyin edi. Komakoning unashtirilgan insoniga yordam berishi uchun geisha bo‘lgani melodrammadek

tuyulardi, biroq buni qaylig‘I qabul qila olmadi. Ehtimol, inson o‘zini geysha sifatida sotish holatiga munosabat bildiruvchi ba’zi axloqiy fikrlar Komakoni rad etishga asos bo‘lgandir.

Shimamura bu hikoyani batafsilroq bilishni xohlardi, ammo massajchi jim edi.

Agar Komako u yigitga qayliq bo‘lgan bo‘lsa, Yoko uning yangi sevgilisi. Yigit deyarli o‘lim to‘shagida edi. Behuda qilingan harakat! – deb o‘yladi Shimamura. Komako ahdida oxirigacha turdi, shifokorlarning to‘lovlarini to‘lash uchun hatto o‘zini sotishgacha bordi. Bu behuda qilingan harakat emasmi?

Haqiqatni ayblardi, biroq yana bir bor uni ko‘rsa, albatta uni o‘z uyiga boshlab ketish niyati ham bor edi, uning mavjudligi u haqidagi o‘ylar uchun yanada sof va yorqinroq bo‘lib tuyulardi.

Uning aldamchi va hissiz tuyg‘ularida sharmandali xavf-hatarni sezish qiyin emas edi, u massaj mutaxassisi ketganidanidan so‘ng diqqatini bir yerga jamlashga urinib ko‘rdi va uning hislarini tuyishga harakat qildi. Kimdir derazani ochiq holatda tashab ketgan ekan, qornigacha muzlab qoldi.

Oqshom tushganini tog‘ etaklaridagi daraxtlarning quyoshning g‘ira-shira nurlari ostida ko‘rinishidan payqash oson edi. Qorong‘u tushgan bo‘lsa-da uzoqdagi tog‘lar allanechuk bir go‘zal hisni olib kelardi. Quyosh botayotgan bo‘lsada xuddi zaminga yaqinlashib kelayotgandek ko‘rinardi. Ayni damda tog‘ jarliklari uzoq-yaqinda hamda baland-pastda

joylashgan bo‘lib, soyalari birin-ketin ko‘rina boshladi. Shu vaqtda qorli tog‘lar uzra qizg‘ish falak, so‘nmas nurlar ichra suzayotgandek edi. Daryo bo‘yida, o‘yin maydonchasida, qadimiy ziyoratgohda sadr daraxtlarining qora soyasi ko‘rinib turardi. Issiqlik olib yuruvchi yorug‘likdek Komako Shimamuraga yaqinlashdi. Mehmonxonada chang‘i mavsumi uchun tayyorgarlik olib borish rejalarini haqida yig‘ilish bo‘lib o‘tdi. Majlisdan keying ziyofatga Komako chaqirilgan edi. U qo‘llarini sandalning ichiga soldi va tezlik bilan Shimamuraning yonoqlarini silab qo‘ydi. Bugun rangpar ko‘rinasiz. Juda ham g‘alati. Shimamuraning yuzini mahkam tutib oldi. Sen ham tentaklardansan-a?

Komako allaqachon sarxush edi. Bazmdan qaytgandan so‘ng, shunchalik sarxushligidan ko‘zgu oldida yiqilib ketdi va uning yuz ifodasi ham kulguli tuyulardi. Men bu haqida hech narsani bilmayman. Hech narsa. Boshim tars yorilay deyapti. O‘zimni yomon his qilyapman. Chanqadim. Suv ber.

U ikki qo‘lini yuziga bosdi va sochlari to‘zimasin deb ehtiyotkorlik bilan sochlarini yechdi. Shu payt sekin o‘rnidan turdi va upalarini sovuq krem bilan tozaladi. Bo‘yni qip-qizil edi. U o‘zidan juda xursand edi. Shimamura Komakoning mastligi tezda o‘tib ketganidan hayratlanayotgan edi. Qizning yelkalari sovuqdan qaltirar edi.

Avgust oyi davomida u asabiy edi, u jimgina gap boshladi.

– Men aqldan ozaman deb o‘yladim. Men nimanidir o‘ylab qoldim va men o‘zim bu nima ekanligini bilmasdim. Bu dahshatli edi. Men uxlay olmasdim. Ziyofatga bo‘lsamgina o‘zimni nazorat qilardim. Har xil tushlar ko‘rdim, ishtaham

yo‘qoldi. Kunning eng issiq qismida ham men yerda soatlab qadalib o‘tirardim.

– Qachon birinchi marta geysha bo‘lib ko‘chaga chiqdingiz?

– Iyun oyida. Men bir muddat Hamamatsuga borishim mumkin deb o‘yladim.

– Turmush qurish uchunmi?

U bosh irg‘adi.

Bir yigit unga uylanish istagini bildirganida u rozi bo‘lmagan edi, sababi u u yigitni yoqtirmas edi. U bir qarorga kelishga juda ham qiynalardi.

– Biroq, uni yoqtirmagan bo‘lsangiz nega ikkilandingiz?

– Bu siz o‘ylaganingizdek oson ish emas edi.

– Nikohga shunchalik muhim bir narsadek deb qarash kerakmi?

Iltimos, menga yoqmaydigan gapni gapirmang. Man hamma ishimi va hamma narsam tartibli va o‘z o‘rnida bo‘lishini xohlayman.

Shimamura uff tortdi:

– Eh, biram qaysar inson ekansiz.

– Hamamatsulik bilan orangizda nimadir bormi?

– Agar nimadir bo‘lganida, shunaqa ikkilanardimmi?– nima deb, o‘ylaysiz. Agar shu yerda yashab qolsam, u boshqasiga turmushga chiqishimga yo‘l bermasligini aytgandi. U menga erishish uchun qo‘lidan kelgan barcha ishni qilishini aytgan edi.

– Ammo u uzoqda Hamamatsuda edi, qo‘lidan nima ham kelar edi?

Komako bir muddat cho‘zilib yotdi va tanasidagi iliqlik hissidan rohatlandi. U juda ham sodda, va har doimgidek gapirar edi. “O‘zimni homilador deb o‘ylaganimni hozir eslasam kulгим keladi”, U yosh boladek yaqinlashib, uning kimanosining bo‘yin qismini ushlab oldi.

Kipriklarining qalinligidan ko‘zlarining xiyol ochilgandek ko‘rinardi.

Ertasi kuni Shimamura uyg‘onganida Komako eski jurnalning orqa qismiga nimalardir yozayotgan edi.

– Uyga borolmasam kerak. Kun allaqachon yorishganiga qaramay, xizmatkor cho‘g‘ keltirdi, shu zahoti o‘rnimdan sakrab turdim. Eshik darchasidan quyosh hamon porlab turardi. Kecha biroz sarxush edim, biroq ancha yaxshi uxladim.

– Soat nechchi bo‘ldi?

– Allaqachon sakkiz bo‘ldi.

– Qani bir yuvinaylikchi? - Shimamura yotoqdan turdi.

– Bo‘lmaydi. Kimdir meni zalda ko‘rib qolishi mumkin.

Qiz ko‘ndi. Shimamura hammomdan qaytib kelganida, boshida ro‘mol bilan xonani tozalayotgandi. Komako stolning oyoqlarini, mangalni ehtiyotkorlik bilan tozalagan edi va qo‘li bilan ko‘mirni aralashtirardi. Shimamura oyoqlarini sandalga qo‘yib chekib o‘tirardi. Bexos sigaretning kukuni tushgan on Komako yugurib kelib, ro‘molcha bilan tozalab olib, kuldon keltirib qo‘ydi. Shimamura tongdek yorqin kuldi, Komako ham kuldi.

– Eringiz bo‘lganida edi, bor vaqtingizni uni urushish bilan o‘tkazardingiz.

– Meni qo‘limdan kelmaydi bu. Kir kiyimlarimni taxlab qo‘ysa ham shunchaki kulaman. Men shunaqaman.

– Aytishlaricha biror ayol haqida bilb olmoqchi bo‘lsangiz, avvalo uning shkafiga nazar tashlash kerak ekan.

– Qanday go‘zal kun.

Ular nonushta qilishayotgan edi, quyosh xona bo‘ylab o‘z nurlarini sochayotgan edi.

– Samisenni chalishni mashq qilish uchun uyga erta borishim, kerak edi. Bunday ajoyib kunda kuyning sadosi ham boshqacha bo‘lsa kerak.

U billurdek tiniq osmonga nazar soldi. Olis tog‘lardagi qor bamisli mayin va momoqaymoqdek juda ham jozibador ko‘rinardi. Shimamura massajchining aytganlarini esladi va shu ochiq osmon ostida mashq qilish taklifini berdi. U darhol uyi bilan bog‘landi va musiqa asbobi hamda kiyimini keltirishlarini so‘radi. Shimamura o‘ylardi: “Bir kun oldin men ko‘rgan uyda telefon bor edi. Uning hayoliga boshqa qiz, Yokoning ko‘zlari keldi.

– Musiqa asbobingizni o‘sha ayol olib keladimi?

– Balki.

– O‘g‘li bilan unashtirilganmisiz?

– Xo‘sh bundan qachon xabardor bo‘ldingiz?

– Kecha.

– Galatimisiz. Kecha xabardor bo‘lgan bo‘lsangiz kecha nega menga aytmadingiz?

Ammo uning gapirish ohangi oldingidek emas edi. Bugun uning yuzida faqatgina go‘zal tabassumni ilg‘aysiz.

– Agarda sizga hurmatim kamroq bo‘lsa edi, bu haqida gapirish osonroq bo‘lardi.

– Siz haqiqatan ham nimani o‘ylayapsiz, hayronman? Shuning uchun men tokioliklarni yoqtirmayman.

– Siz mavzuni o‘zgartirishga harakat qilyapsiz. Siz mening savolimga javob bermadingiz, bilasiz.

– Mavzuni o‘zgartirmoqchi emasman, rostdan ham ishondingizmi?

– Ha.

– Yana yolg‘on gapiryapsiz. Ishonmagansiz.

– Aslida men bularning barchasiga tamoman ishonolmadim. Lekin shifokorlar to‘lovini to‘lashga yordam berish uchun geysha bo‘lib ishlagani kelganingizni aytishdi.

– Bu arzon jurnaldan chiqqan yutuqqa o‘xshaydi. Lekin bu haqiqat emas. Men u bilan hech qachon unashtirilmaganman. Odamlar unashtirilgan deb o‘ylashgandirda. Kimgadir yordam berish uchun geysha bo‘lmadim. Ammo men uning onasidan anchagina qarzdorman va qo‘limdan kelganini qilishim kerak edi.

– Siz jumboqli gapiryapsiz.

– Men sizga hamma narsani aytib beraman. Aniq-tiniq qilib. Uning onasi turmush qurishimiz yaxshi fikr deb o‘ylaganga o‘xshaydi. Shunchaki faqat o‘yladi. Lekin u hech qachon bu haqda gapirmadi.

Ikkalamiz ham uning xayolida nima borligini tushunolmasak-da, lekin bu uzoqqa bormasligini sezdik. Aytish kerak bo‘lgan narsa shu.

– Bolalikdagi do‘stlarsiz.

– Gapingiz to‘g‘ri lekin, biz hayotimizning ko‘p qismini ayro o‘tkazdik. Meni Tokioga geisha bo‘lish uchun jo‘natishganida, u meni o‘zi kutib olgan edi. Men bu kunni eski kundaligim ilk sahifasiga qoralab qo‘ygandim.

– Agar ikkalangiz birga bo‘lganingizda edi, balki hozir turmush qurgan bo‘lganmidangiz.

– Bunga shubham bor.

– Balki rostan ham shunday bo‘lgan bo‘larmidi.

– U haqida tashvishlanib ham o‘tirmang, yaqinda o‘ladi.

– Tunlari uydan uzoqda yurishingiz to‘g‘rimi?

– Bunday o‘ylashingiz nazarimda noto‘g‘ri, sababi o‘lim yoqasidagi inson meni bu ishdan qanday qaytara oladi?

Shimamura javob bera olmadi. Nega unda Komako Yoko ismli qiz haqida bir og‘iz ham so‘z ochmadi. Hamda kasal odamga g‘amxo‘rlik qilgan Yoko Poezdga o‘tirib, xuddi onasi juda yoshligida bo‘lgani kabi - Komako uchun kimono kiyib, mehmonxonaga kelganida, u o‘zini qanday his qilganini va bu his qanday ekanligini Shimamura bilmas edi. Shimamura odatdagidek uzoq xayollarga berilib ketdi.

– Komako, Komako.

Yokoning chiroyli, past,lekin tiniq ovozda chaqirdi.

– Katta rahmat.

Komako kiyinish xonasiga bordi.

– Bir o‘zing olib kelibsana, og‘ir qilib- dedi Yokoga.

Yoko darhol ketdi.

Komako samisenni chalayotganda, yuqori ip uzilib qoldi.

Shimamura u torni o'zgartirayotganda va asbobni sozlashda ham kuchli ishonchli urunish borligini aniq bilardi. U katta hajmli bog'lamni oldi va uni sandalda yechdi.

Ichkarida oddiy qo'shiq so'zlari va yigirmatacha she'rlar kitobi bor edi.

Shimamura ikkinchisiga qiziqib qaradi.

- Siz shular bilan mashq qilasizmi?
- Shunday, bu yerda menga o'rgatadigan hech kim yo'q.
- Siz birga yashayotgan ayol-chi?
- U falaj bo'lib qoldi.
- Agar u gapira olsa, u sizga yordam bera oladiku.
- Ammo u gapira olmaydi.

U hali ham chap qo'li bilan raqsdagi xatolarni to'g'rilashi mumkin, biroq bu faqat samisenni tinglashi va bu borada hech narsa qila olmasligi uni tashvishlantirardi.

– Siz haqiqatdan ham musiqani faqat avjidan tushuna olasizmi?

– Men juda yaxshi tushunaman.

– Nashriyotchi janob o'zining haqiqiy geysyasi borligini va u shu tog'larda mashq qilayotganini, shunchaki oddiy havaskor emasligini bilganda g'oyat mamnun bo'lardi.

– Tokioda raqsga tushishimni kutishardi va ular menga raqsdan ham saboqlar berishdi. Samisenni qanday qilib chalish haqida unchalik tushunchaga ega emasdim. Bu asbobni yo'qotib qo'ysam, qayta menga o'rgatadigan usto yo'q, boshqa. Shuning uchun bundan ballarda foydalanaman.

– Qo'shiq kuylashchi?

– Men qo‘shiq aytishni yoqtirmayman. Men raqsimdan bir qancha qo‘shiqlarni o‘rgandim va buni uddalay oldim. Lekin o‘rganishim kerak bo‘lgan yangi narsalarni radiodan oldim. Biroq qanchalik to‘g‘ri qilyapman, bilmayman. Bu mening o‘zimning uslubim, ustimdan kulishingzini bilaman. Biron tanishimga kuylab berganimda ovozim yaxshi chiqishini ham bilaman. Notanish insonlar uchun ovozim hamisha baland va dadil.

U bir zum uyaldi, keyin o‘ziga kelib oldi va Shimamuraga boshlashga tayyor ekanligini bildirganday qaradi. Shimamura xijolat tortdi. Afsuski, u qo‘shiqchi emas edi. U Tokio teatr va raqsining Naugat musiqasi bilan tanish edi, va repertuarining ko‘p so‘zlarini bilar edi. Biroq, u hech qanday rasmiy tayyorgarlikdan o‘tmagan edi. U Nagautani sahnadagi aktyor bilan emas, geisha bilan bog‘ladi.

– Mijoz bo‘lish qiyin.

Komako pastki labini bir tishlab, g‘oyo shu samisen uni boshqa insonga aylantirganday, asbobni tizzasiga qo‘yib, oldidagi qo‘shiq matnini jiddiylik bilan o‘girdi.

– O‘tgan kuzdan beri shuni mashq qilib kelaman.

Shimamurani sovuq ter bosib keldi. G‘oz go‘shining ta’siri yonoqlariga chiqqanday bo‘ldi, go‘yo. Birinchi notalar yurakni tubidagi bo‘shliqni ochganday bo‘ldi, samisen ovoz yangrardi. U hayratdan dong qotib, aniq zarbadan qulab tushdi. Deyarli hurmat tuyg‘usi bilan qabul qilingan, pushaymon to‘lqinlari bilan yuvilgan, himoyasiz, kuchdan mahrum bo‘lgandek, o‘zini oqimga topshirishdan, unutilish

yoxud tag-tomiridan yo‘q qilish zavqiga topshirishdan boshqa hech narsa emasdi.

Komako yigirma yoshga to‘lmagan tog‘ geishasi edi, boshqa geishalardek bo‘lishni zo‘rg‘a uddalayotgan edi, Shimamura o‘ziga o‘zi shunday dedi. Kichik xonada bo‘lishiga qaramay, xuddi sahnada turgandek asbobni chalardi. U o‘zining tog‘ hissiyotlariga chulg‘anib ketgandi. Komako ataylab so‘zlarni bir maromda o‘qirdi, keyin sal sekinlashardi. Qiyin bo‘lgan joyidan tezda o‘tar, sekin-asta sehrlanib borayotgandek edi. Ovozi sal balandroq chiqsa, Shimamura biroz qo‘rqa boshladi. Biroq ushbu kuchli, ishonchli ohang bilan tegib o‘tib ketish qayergacha boradi? Boshini qo‘llari bilan o‘rab, berkitdi. Qo‘shiq so‘nggida esa ozod bo‘lgandek his qildi o‘zini.

Oh, bu ayol meni sevib qolgan, shekilli.” Lekin bunday deb o‘ylaganidan o‘zi ijirg‘anib ketdi. Komako qorli musaffo osmonga boqdi.

– Bunday kunda ohang o‘zgacha bo‘ladi.

Ohang uning so‘zlari bilan yanada boy va jonli bo‘ladi. Havo boshqacha edi. Na shahar changi, na tomoshabinlar, na teatr devorlari bor edi. Notalar musaffo qish tongidagidek chiqdi, olis, uzoq cho‘qqilarga ham ovoz eshitildi. U yolg‘iz mashq qilib, nima bo‘layotganidan bexabar, lekin bu tog‘ vodiysidagi tabiatning butun kengligi bilan birga, bu o‘ziga xos tabiatning bir qism kuchini olish uchun kelgan edi. Uning yolg‘izligi qayg‘uni yengib, kuchli iroda kuchini oshirardi. Murakkabliklarni faqat orkestrdan o‘rgana olardi, hozir esa ularni xotiradan o‘chib ketishi, hatto bir qancha tayyorgarlik

mashg'ulotlaridan o'tgani ham kuchli irodaning natijasi ekanligi shubhasiz edi. Shimamura uchun bo'lsa, bu behuda yashashning bir yo'li edi. O'zida hamdardlik hissini sezdi. Biroq hayot va turmush tarzi, shubhasiz Komako uchun o'zgacha qiymat kasb etardi.

Shimamura samisen asbobining ohangdagi mayinlikni uncha bilmasa ham, Komako uchun ideal tomoshabin edi. Uchinchi kuyni boshlaganida, qandaydir mayinlik bilan Shimamuradagi sovuqlik yo'qotdi va u Komakoning yuziga tikilardi. Uning o'rnini jismoniy yaqinlik egalladi. Nozik burni kichikkina, biroq bugun uning yonoqlari bilan birga sog'lom edi. Xuddi "Men ham shu yerdaman" deb shivirlayotgandek. Ko'zlari yosh qizlar singari nom va porloq edi. Tanasiga hech qanday kukun surtmagan, ammo tog' rangidagi mato shahr geyshasining jilosini berardi. Tanasi yangi archilgan piyoz yoki nilufar guli g'unchasidek edi. Hammasi toza va sof edi.

Komako tik turib, odatdagidan ko'ra qo'polroq ko'rindi. Shu vaqt musiqani sozlayotgan orkestrlashdan foydalanayotgan edi, hali yodlab ulgurmagan qo'shiqni kuyladi. Jimgina nayni iplar ostiga irg'itib, o'ziga qulayroq qilib oldi. Uning xulq-atvori o'zgacha joziba kasb etardi. Shimamuraning tili lol, so'zlashga so'z topolmasdi. Biroq, u Komakoning asbobni chalishiga unchalik ahamiyat bermayotganini sezardi.

– Samisenning ohangidan qaysi geisha chalayotganini bila olasizmi?

– Juda oson. Yigirmataning hammasini ham emas. Bu biroz uslubga xos deb o‘ylayman. Boshqalarga qaraganda individuallar boshqacha uslubdan foydalanishadi.

U yana samisenni oldi va og‘irligi, oyoqlarini bir oz yon tomonga o‘zgartirdi, asbob bilan esa bir oyog‘ining boldiriga tayandi. Bu uning yoshligidan beri qo‘llaydigan uslubi edi. U samisenga suyandi, negaki unga bu kattaroq edi.

Ti-i-im qora soch..... Uning ovozi bolalarnikiday va notalari noaniq edi.

Uh-uh. Qizlar singari boshini irg‘itdi, shubhasiz bu samisenni juda yoshligida foydalanganligidan to‘g‘ri ushlolmayotgani shundan edi.

Komako kun yorishgandan keyin ketmaslikka harakat qilardi.

– Komako!

Mehmonxona egasining ikki yashar qizi baland ovozda dahlizning narigi tomonidan Komakoni chaqirdi. Tushga yaqin paytgacha ikkalasi o‘ynardi. Hammomga qaytib borsa, Komako sochini yig‘ayotgandi. Bola geysani ko‘rishiga qaramay, xursand ohangda “Komako” deb chaqirardi va sochini eskicha uslubda qilgan kishini sur’atda ko‘rdi, bu “Komako” edi. Bolalar uni yoqtirib qolar edi.

– Kel, Kimi. Ketdik Komako bilan o‘ynashga.

U ketish uchun turdi va yalqovlik bilan dahlizda o‘tirib oldi. Shijoatli Tokioliklar allaqachon chang‘i uchishga ketishgan.

Xona baland yerdan tog‘ etagidagi chang‘i poygalari ustida to‘g‘ridan-to‘g‘ri janubga qarardi. Shimamura sandal

osha qaradi. Tog‘da qor qoldiqlari bor edi, besh oltita shakllar qora chang‘idagi ochiq dala bo‘ylab harakatlanardi. Bu arzimasdek tuyulardi. Dalalar orasidagi devorlar hali qor bilan qoplanmagan edi.

– Ular talabalarga o‘xshardi. Bugun Yakshanbami? Shu qiziqarli deb o‘ylaysanmi?

– Ular yaxshi deb o‘ylayman – dedi o‘ziga -o‘zi.

Mehmonlar chang‘i maydonida geisha ularga salom berganida ajablanishardi. Ular uning qordan qizargan yuzini tanimas edilar. Tunda esa mato bilan yopardi.

– Siz chang‘i kiyimlarini kiyasizmi?

U “tog‘ shimi”ni kiyishini aytdi.

– Biroq qandaydir chang‘i fasli yoqimsiz edi. Yana shunday bo‘lyapti. Siz ularni tushda mehmonxonada ko‘rasiz, ular yana ertangi chang‘i kunida ko‘rishamiz deb aytishadi. Balki shu yil chang‘idan voz kecharman. Yaqinroq kel, Kimi. Bizda shu kecha qor yog‘adi. Qor yog‘ishidan oldin tun doimgidek sovuq bo‘ladi.

Shimamura dahlizga bordi. Komako Kimini tog‘-chang‘i maydonchasi ostidagi tik yo‘ldan boshlab borardi. Osmonni bulut egallardi. Tog‘lar quyosh nuridan yon atrofidagi tog‘larga soya solib turardi. Yog‘du va soya izg‘irin manzarad vaqt o‘tgani sayin o‘zgarib turardi. Hozir esa chang‘i kurorti juda ham soyada qolgan.

Derazadan pastda Shimamura xrizantema gullari orasida ayozli nishlarni ko‘rardi, ular hamon tog‘dan pastga erib oqardi.

Bu kecha qor yog‘madi. Do‘l yomg‘irga aylandi.

Shimamura ketishidan bir kecha oldin Komakoni chaqirdi. Kecha yorqin va yog‘duli edi. Soat o‘n birlarda havo biroz sovuq edi, biroq Komako uni sayr etishga ko‘ndirdi. Uni sandaldan qattiq ushlab turg‘azdi.

Yo‘l muzlagan edi. Sovuq osmon ostidagi qishloq sokinlikka cho‘mgandi. Oy ko‘m -ko‘k osmonda muzlagandek yog‘du sochardi.

– Biz stansiyaga ketamiz - dedi Komako.

– Aqldan ozdingmi? Yo‘l sen o‘ylaganingdan juda olis.

– Keyin Tokioga qaytasan. Bir stansiyada ko‘rishamiz.

Shimamura yelkasidan boshlab oyog‘igacha hech nimani sezmayotgandi. Xonaga qaytib borsa, Komako yerda o‘tirgandi. Uning boshi egilgan edi, uning qo‘llari sandalda edi. G‘alati... Negadir hammomga borishni rad etdi. Komako Shimamura kelgandan keyin yoniga ohista o‘tirdi. Indamadi.

– Nima bo‘ldi?

– Uyga ketyapman.

– Ahmoq bo‘lma.

– Xonangga bor. Biroz shu yerda o‘tirishimga qo‘yib ber.

– Nega uyga ketging kelyapti?

– Uyga ketmayapman. Tonggacha shu yerdaman.

– Tushunarsiz bo‘lma.

– Tushunarsiz emasman, tushunarsiz emasman.

– Keyinchi....?

– Men o‘zimni yaxshi his qilmayapman.

– Hammasi shumi?

Shimamura kuldi.

– Seni biroz tinch qo‘yay-chi.

– Yo‘q.

– Nega butun shaharni kezib chiqishing va uyingga ketishing kerak?

– Uyga ketyapman.

– Uyga ketishingga xojat yo‘q.

– Biroq menga osonmas. Tokyoga qayt. Osonmas.

Uning yuzi sandaldan pastda edi.

O‘ziga boshqa sayohatchi topib u bilan aloqaga kirishish shunchalik qiyinmi? Bu qiz o‘zini bunday vaqtda nazoratda ushlashi kerak emasmi? Shimamura o‘zicha o‘ylardi. Uzoq vaqt jim qoldi.

– Iltimos, Tokyoga qayt!

– Men faqat shu haqida o‘ylayapman.

– Yo‘q! Nega qaytyapsan? U hozirgina uyqudan uyg‘ongandek qarab turardi.

– Sen bilan qancha qolishimdan qat’iy nazar, men sen uchun nima qila olaman?

Komako biroz unga qarab turdi, keyin jahl chiqib ketdi:

– Bunday demasliging kerak edi. Nima sababdan bunday deding?

U o‘rnidan qo‘zg‘aldi, boshini quyi soldi.

– Sen bunday demasliging kerak, nohaqsan. Tur.Tur, senga aytyapman.

Biroz vaqtdan keyin ko‘zlarini ochdi.

– Siz ertaga ketishingiz kerak, - dedi ohista ovoz bilan.

Shimamura ertasi kuni tushdan keyin soat uchda poyezdda jo‘nab ketish uchun kiyim almashtirayotganda mehmonxona boshqaruvchisi Komakoni zalga chaqirdi.

– Ko‘raylikchi. O‘n bir soat deb yozaqolaylik. Komakoning suhbatini eshitib qoldi Shimamura. Ular bir geysaning narxi va managerga sababsiz o‘n olti, o‘n yetti soat bo‘lishini tushuntirishayotgandi. “Soat beshda ketdi” yoki “Soat o‘n ikkida ketdi” – deb yozilar, qo‘shimcha tun soatlariga to‘lov hisoblanmas edi.

Komako oq sharf va paltoda uni stansiyaga kuzatib bordi.

Shimamura Tokioga qaytish uchun sovg‘a sotib olib bo‘lganida ham, yigirma daqiqacha ortib qolgan edi. Komako sekin-asta plazadan stansiyasidan ko‘tarilar ekan, barcha joyini qor egallab olgan vodiya ko‘zi tushdi.

Komakoning tim qora sochlari soyali yolg‘izlikda biroz ta'sirli, biroz g‘amgin edi.

Quyosh daryodan uzoqda tog‘larning bir joyida xira porlab turardi.

– Men kelganimdan beri yaxshi eribdi.

– Ikki kunlik qor yog‘sa ham, olti fut bo‘ladi. Keyin yana qor yog‘adi va ko‘p o‘tmay bu ustunlardagi chiroqlar ko‘rinmaydi.

– Qor shunchalik qalinmi?

– Ularning aytishicha, keyingi shaharchada maktab o‘quvchilari yotoqxonaning ikkinchi qavatidan yalang‘och holda sakrayayotganini aytdi. Ular qor yog‘ganda ko‘zdan g‘oyib bo‘ldi. Qarang, qor tozalash mashinasi.

– Men buni ko‘rishni xohlayman. Lekin menimcha mehmonxona gavjum bo‘ladi. Va yo‘lda siljish xavfi bo‘lishi mumkin.

– Bu pul bilan bog‘liq savol emas, shundaymi?

– Shunchalik ko‘p sarflaysanmi doim? -Komako uning yuziga tikilib boqdi. - Nega mo‘ylov qo‘ymaysan?

Shimamura yaqinda soqol-mo‘ylovini olgandi, yuzini silab qo‘ydi. Mayin chiziq yonog‘ida iz bo‘lib qolgandi. Komako shuni jozibali deb topdimi? Soqolimni olganda, u yuzidagi upasini olgandagi kabi kichik ko‘rinaman.

-Tinglang. Qarg‘alar! Qo‘rqinchi tuyulishadi ba‘zan. Qayerda ular, hayratdaman? Havo lekin sovuq emas!” Komako u osmonga qarab turgan vaqti quchib oldi.

- Pechka yonidan kiramizmi?

Tog‘ shimi” kiyib olgan bir odam uzoqdan asosiy magistraldan yugurib kelardi. Bu Yoko edi.

– Komako.Yukio. Komako! - deb nafas oldi va yosh boladek qo‘rqib ketganidan Komakoga suyandi. Uyga qayt. Hoziroq. Yukioning ahvoli yomonlashdi.

Komako yelkasidagi og‘riqdan ko‘zlarini yumdi. Uning yuzi oppoq, lekin ajablanarli og‘irlik bilan boshini chayqadi.

– Uyga borolmayman. Mehmonni kuzatib qo‘yyapman. Shimamura qo‘rqib ketdi.

– Meni kuzatib qo‘yishing shart emas.

– Ketishingiz to‘g‘ri emas. Yana kelish-kelishingizni qayerdan bilaman?

– Kelaman, kelaman.

Yoko gapni eshitmaganga o‘xshardi.

– Men mehmonxonaga qo‘ng‘iroq qildim, - deb davom etdi qizishib, - sizning bekatda ekanligingizni aytishdi. So‘ngra shu yerga keldim. Yo‘l bo‘yi yugurdim.Yukio sizni so‘rayapti.

– Meni yolg‘iz qoldir.

Biroq, Komako orqaga qaytdi. U jahl bilan qichqirdi, lekin zabonidan hech narsa chiqmadi. Ko‘z qirlari nam edi. U tezda hech qanday tuyg‘ularsiz burildi, Shimamuraning qo‘lini mahkam siqib.

– Meni kechiring, biroq ketishimga ruxsat bering.

– Bunday deyishingizda nima ma’no bor?

Shimamura stansiya oldida taksini kutib turishi uchun belgi berdi. Yoko uning qo‘llarni mahkam siqib, barmoqlarini bukdi.

– Meni uning uyiga taksida yuboraman, - dedi u.

– Bor uyingga ket, yaxshi qizlarga o‘xshab. Hayoting uchun bularni barini rad etganding, shunday emasmi? Kechir va unut.

– Kechir va unut? Sen tushunmading. Barini tushunmading.

– Sizni Tokioga jo‘natishganda, u sizni faqat u kutib olganini aytmaganmidigiz? Siz o‘zingiz aytgan va kundaligingizning birinchi betidan yaqin bolgan odam bilan xayrlashmaslik to‘g‘ri deb o‘ylaysizmi? Bu esa uning so‘nggi beti.

– Lekin xohlamayman. U insonning o‘lishini istamayman.

Shimamura qanday his-tuyg‘ular o‘tayotganini bilmasdi, sovuqqonlikmi yoki iliqlik?

– Bundan keyin kundaligimga yozolmasam kerak. Buni yoqib tashayman, - mayin ohangda aytdi.

– Qalbingda yumshoq tabiatli insonsan, shunday emasmi, aniq shunday.

U ortiq Komakoni uyiga kuzatish haqida tashvishlanmasdi. Ortiq hech nima demadi.

– Platformagacha sen bilan borolmayman, xayr. Kutish xonasidagi yopiq derazasi oldida o‘tirardi. Poyezd derazasidan oziq-ovqat do‘konidagi xrustal vaza ichida qolib ketgan mevalar g‘ira-shira ko‘rinar edi. Kutish zalining oynasi ochiq edi, poyezd sekin-asta harakatlana boshladi. Komakoning yuz-u ko‘zidan nur yog‘ilar edi, biroq birdan ko‘zdan g‘oyib bo‘ldi. Tong juda ham go‘zal edi, hamma yer qor bilan qoplangan, pag‘a-pag‘a qor yog‘moqda, ammo Shimamura uchun bu oynadagi yorqin qizil rang go‘yo ayrilish vaqti kelganini eslatar edi. Poyezd Shimoliy tog‘ tizmasining yonbag‘irlaridan o‘tib uzun tunelga chiqdi. Uzoq yo‘l olish uchun tog‘li vodiyni kesib o‘tishdi. Tog‘liklar orasida joylashgan go‘zal jarliklar ortidan oqshomning yoqimli botiishi ko‘rinib turar edi. Qishda kunduzlari nisbatan quyoshsiz bo‘lishini hisobga oladigan bo‘lsak, ayni daqiqalarda uning nurlari batamom ko‘rinmay qoldi, eski poyezd esa o‘z nurlari orqali tunneling ichiga kirib ketdi. Janubdagi tog‘ etaklarida qorni umuman uchratmaysiz. Soyni kesib o‘tib, poyezd tekislikga chiqib oldi. Tog‘ etaklaridagi g‘ayrioddiy cho‘qqilar bilan bir-biridan ajralib turuvchi go‘zal tog‘ etaklari go‘yo qulab tushayotgandek edi. Tog‘ ortidan oy o‘z farzandlari bo‘lmish yulduzlarni olib tunni qarshi olayotgan edi. Tog‘ning savlati butun tekisliklarni bosib, kechki manzarani to‘q binafsha rangga burkagan edi.

Oy endi biroz xiraroq rangda edi, lekin hali tunni o‘ziga butunligicha bo‘ysundirmagan va qish kechasidagi oyning ko‘rinishidan ancha farq qilar edi. Osmonda birorta ham qush ko‘rinmas edi. Tog‘ etaklarining chap va o‘ng taraflaridagi tekisliklarda bepooyon va hech qanday bino yo‘q edi. Tun oxirlab qolganida, tog‘ daryoga to‘qnash kelgan joyida oppoq rangdagi imoratga, ya’ni gidroelektrostansiyasiga duch keldik, anchagina ko‘zga tashlanib turardi. Deraza parlana boshladi. Tashqari tunning xira yorug‘ida qop-qorong‘u ko‘rinar edi, yo‘lovchilar esa g‘ira-shira ko‘rinishar edi. Bu yana o‘sha tunning bir makri edi. Poyezd sosiy yo‘nalishdagi poyezdlardan ancha farq qilar edi, bor-yog‘i 3-4 eskirgan, rangi o‘chgan, eski uslubda yasalgan vagonlardan iborat bo‘lib, boshqa-boshqa olam edi. Ichkarida xira-shira yorug‘lik edi. Shimamura o‘zini qandaydir, g‘ayrioddiy yo‘lga qadam qo‘yayotgandek his qilar edi, vaqt, makondan uzilib qologandek, bir bo‘shliqqa tushib qolgandek his qildi. Poyezd g‘ildiraklaridan chiquvchi ovoz, xuddi ayollarning ovozigamonand chiqayotgan edi. Uning so‘zlari, garchi qisqa-qisqa va aniq bo‘lmasa-da, butun hayot mashaqqatlariga qaramay, va hali ham tirik ekanligidan darak berayotgan edi, uning bu ovozi tinglash esa, uning uchun bir imtixon sifatida berilayotgandek edi. Ammo o‘sha paytdagi ayoldan uzoqlashayotgan Shimamura uchun bu ovoz allaqachon sayohatning jo‘shqinligini yanada kuchaytira oladigan juda ham uzoq davom etgan ovoz edi. Yukio ham ayni daqiqalarda so‘nggi bora nafas olayotgan bo‘larmidi? Komako ma’lum bir sabablarga ko‘ra uyga borishdan bosh tortdi hamda ayol uning

yotog'iga vaqtida borolmagan edi. Yo'lovchilarning kamligi tufayli u o'zini noqulay his qildi. Shimamura bilan birgalikda bir kupeda ellik yoshlar chamasi bir erkak va uning qarshisida qizil yonoqli qiz o'tirar edi. U birozgina to'lachadan kelgan va yelkalariga ro'mol tashlangan olov yuzli qiz edi. U yonidagi erkak hamroxi bilan biroz suhbat qurdi va suhbatdoshining gapini eshitish maqsadida har gal oldinga egilib eshitishiga to'g'ri kelardi. Har safar a'lo kayfiyatda javob berardi. Bir marotabalik uzoq safarga tushgan deya hisobladi Shimamura. Poyezd orqasidan yigiruv fabrikalarining mo'rilari ko'tarilgan stansiyaga to'xtaganida, erkak shosha-pisha o'rnidan turdi-da, bagaj javonidan to'qilgan to'rni olib, derazadan perronga uloqtirdi. "Balki qachondir yana uchrasharmiz", dedi u orqasiga o'girilib qizga qarab, so'ng shoshib, poyezddan tushib ketdi. Shimamura birdan yig'lagisi keldi. U juda ham ehtiyotsizlik bilan poyezddan tushib qolayotgan edi, u ayol bilan xayrlashayotgani, uyiga yolg'iz qaytayotgani esa uni hayratda qoldirdi. U ikkovi shunchaki poyezdda uchrashib qolishganini o'ylab ko'rmagan edi. Bu odam balki savdogar bo'lib, sayohat qilib yurgandir.

Ikkinchi qism

– Bu oy kiyimlarga kuya tushadigan oy, - dedi Shimamuraning rafiqasi va uni “Tokiodan uzoqqa ketyapsiz, kiyimlaringizni ochiq holda qoldirmang” - deya ogohlantirdi. Mehmonxonada chindan ham kuya bor. Besh-oltita makkajo‘xori rangli paryaning ostidagi bezakli fonarda, kichik kiyinish xonasida kuyani ko‘rishingiz mumkin. Suratlardagi yorqin va issiq yozning go‘zal manzarasi gavdalanib turar edi. Suratlardan birida ham kuyaning izini ko‘rishingiz mumkin. Uning ko‘rinishi quyidagicha edi: nozik jun matodek, sadr po‘stlog‘ining rangi kabi bo‘lib, qanotlari ayolning barmog‘ini eslatardi. Allaqanday rangpar, yashil rangli mavjudot. Tog‘etaklari choshgoh oftobida allaqachon kuzning tarovatini berib turibdi. O‘sha och yashil rang unga o‘lim rangidek yomon ta’sir qildi. Oldingi va orqadagi qanotlar bir-biri bilan yopishib, o‘sha rangga kirgan edi, qanotlari esa kuzak shamolida mayin hilpiraydi. Shimamura kuya tirikmi, deb hayron bo‘lib, deraza oldiga o‘tib, barmog‘ini derazaning ichki tomoniga ishqaladi. Kuya qimirlamadi. U mushti bilan unga urdi va u daraxtning bargiday yerga ohista tushib, haraktlana ketdi. Ro‘paradagi sadr daraxti ro‘parasida ninachilar shamolda esgan momaqaymoq ipiga o‘xshab, son-sanoqsiz to‘da bo‘lib sayr qilishardi.

Daryo sadr shoxlari uchidan oqib chiqayotgandek edi. Tog‘yonbag‘rida kumush ko‘rpacha yoygan kuz gullariga qarab charchamayman, - deb o‘ylardi.

Hammomdan chiqqanida yo‘lakda oppoq rus, savdogar ayol o‘tirgan edi. Siz ularni hatto shu yerdagi tog‘larda ham uchratasiz. U ayolga yaqinroq bordi. Ayol yoshi qirqlardan

oshganga o‘xshar edi. Uning yuzi ajinlar bilan to‘la va kir bo‘lishiga qaramay, yuzidan boshqa yerlari toza va porlab turar edi.

– Qayerliksiz? – so‘radi Shimamura.

– Men qayerdanman, qayerdanman o‘zi?

Ayol javob berishga qiynalayotgandek tuyuldi. U o‘z buyumlarini, eng oddiygina bo‘lgan yapon kosmetikasi va soch bezaklarini tashlab keta boshladi. Uning yubkasi xuddi iflos choyshabga o‘xshar edi. G‘arbiy millatlar kiyimlaridan biroz yiroqda bo‘lib, yaponlar kiyinish uslubi ta’siri sezilib turardi. Lekin poyabzali xorijniki ekanligi ko‘rinib turgan edi. Mehmonxona egasining xotini ruslarning qaytayotganini tomosha qilish maqsadida Shimamuraning yoniga kelib o‘tirdi.

Ikkovi ofisga kirishdi, u yerda o‘choq yonida bir katta ayol orqasini qilib turardi. Ketish uchun o‘rnidan turib, uzun yubkalarini qo‘liga oldi. Uning plashi qora va rasmiy marosimlar uchun edi. Shimamura bu ayol geisha bo‘lganini, Komako bilan reklama uchun suratga tushganini va tog‘dagi voqealarni esladi. Ko‘rinishidan ayol ancha yildan buyon yaxshi yashayotgandek edi. Mehmonxona egasi cho‘g‘ ustida qalin, cho‘zinchoq shirinliklarni isitardi.

– Shimamura, bitta tatib ko‘rasizmi? Yeb ko‘ring. Siz ko‘rgan geisha iste’foga chiqayotganini nishonlash uchun olib keldi bu shirinliklarni.

– U ketyapti, shundaymi?

– Ha.

– Ko‘rinishidan yaxshiga o‘xshaydi.

– U juda mashhur, bugun u xayrlashish uchun mehmonxonani aylanib yuribdi.

Shimamura shirinlikni puflab, puflab, tishladi. Usti biroz qotgan, ozgina nordon, mog‘or hid kelar edi. Derazadan tashqaridagi yovvoyi xurmolarga va o‘choq ustidagi to‘nkaga ham oftob o‘z nurlarini sochayotgan edi.

Shimamura hayrat bilan, pastda kampirlar yelkalarida kuzgi o‘t-o‘lanlarni ko‘tarib o‘tib ketayotgan tik yo‘lga qaradi. Maysalar ayollardan ikki baravar katta bo‘lib ko‘rindi, to‘nkalar uzun va kuchli edi.

– Bu kaya o‘ti.

– Kaya shunaqa bo‘ladimi?

– Hukumat temir yo‘llari bir turdagi hojatxona qurdi va choy sotadigan oshxonani shu tog‘dagi kayalar bilan qopladi. Siz buni issiq bahordagi ko‘rgazma deb nomlashingiz mumkin. Tokyolik kimdir shuni sotib olib olgan ekan.

– Kaya, shunaqa bo‘ladimi? - deb takrorladi Shimamura, o‘ziga o‘zi.

– Bu tog‘da kaya bo‘ladimi? Bu qandaydir gul bo‘lsa kerak, deb o‘ylardim.

Shimamura poyezddan tushishi bilan kumush - oq rangdagi narsaga qarab qoldi. Tog‘ning tepasida, tog‘yuziga tushgan kuz quyoshi nuri kabi, kaya oftobda kumushdek tovlanib turardi. Shimamura xayolan “Men shu yerdaman” deb hayqirdi. Bu yerda ko‘rgan katta yaproqlar uni hayajonga solgan o‘tlardan mutlaqo farq qilar edi. Katta bog‘lamlar ularni ko‘tarib ketayotgan ayollarni yashirib, yo‘l chetidagi qoyalarga tegib, shitirlar eddi. Ularning novdalari juda uzun

va tomiri baquvvat edi. Shimamura kiyinish xonasida g'ira-shira yorug'likda ko'rdiki, kiyimining chetiga, qora yaltiroq qismiga katta kuya tushibdi. Sandal ostidagi fonuslarda ham kuya bor edi. Kunbotar paytda, kuzgi hasharotlarning tinimsiz g'uvullashi eshitilar edi.

Komako biroz kechikdi. U Shimamuraga zalda turib, tikilib qoldi.

– Nega bu yerga kelding? Nega bunday joyga kelding?

– Men seni ko'rgani keldim.

– Siz meni ko'rishga kelmagansiz. Men Tokioliklarni yoqtirmayman, ular nuqul aldashadi.

Komako o'tirib, mayin ovozda davom etdi.

– Men hech kimni hech qachon boshqa kuzatib qo'ymayman. Sizni kuzatib qo'ygan paytimda nima his qilganimni tasvirlab berolmayman.

– Bu safar senga aytmay ketaman.

– Ya'ni men vokzalga boshqa bormayman, demoqchi edim.

– Unga nima bo'ldi.

– U vafot etdi.

– Meni kuzatayotgan paytingdami?

– Ammo bu sabab emas. Men kimnidir kuzatib qo'yishni bunchalik yomon ko'rib qolishimni avval o'ylamagan ekanman.

Shimamura bosh irg'adi.

– Fevralning o'n to'rtinchi kuni qayerda eding? Men seni kutgandim. Keyingi safar senga ishonmayman, avval o'zim yaxshilab bilib olaman.

Fevralning o‘n to‘rtinchi kuni bu qor mamlakatining ruhiga ega bo‘lgan bolalar festivali bo‘lgan "qushlarni quvish festivali" edi. Bayram oldidan o‘n kun davomida qishloq bolalari somon etiklari bilan qorning ustidan yurib o‘tishdi va hozir taxtaga o‘xshash qorni ikki fut kub shaklida kesib, taxminan olti metr kvadrat va balandligi o‘n futdan ortiq qor saroyini qurishdi. Bu yerda yangi yil fevral oyining boshida nishonlanganligi sababli, an’anaviy somon arqonlari hali ham qishloq eshigiga tortilgan holda turgan edi. O‘n to‘rtinchi kuni bolalar arqonlarni yig‘ib, qor saroyi oldida qizil gulxanda yoqib yuborishdi.

Ular bir-birlarini itarib, tomga chiqishdi va qushlarning quvg‘in qo‘shig‘ini kuyladilar va keyin chiroqlarni o‘chirib, saroyda tunashdi. O‘n beshinchi kuni tongda ular yana tomga chiqib, qush quvish qo‘shig‘ini kuylashdi. O‘shanda qor juda ham ko‘p yog‘gan edi. Shimamura Komakoga festivalga kelishi aytgan edi.

– Fevral oyida uyda edim, ta‘tilga chiqqandim. O‘n to‘rtinchi kuni shu yerda bo‘lishingizga ishonchim komil edi va siz uchun kelgandim. Agar bilganimda, unga g‘amxo‘rlik qilish uchun ko‘proq yonida qolgan bo‘lar edim.

– Kimdir kasal edimi?

– Musiqa o‘qituvchisi. U qirg‘oq tomonda yashar, pnevmoniya bilan kasallangan edi. Uydaligimda telegramma keldi va men unga g‘amxo‘rlik qilish uchun oldiga ketdim.

– U tuzalib ketdimi?

– Yo‘q.

– Afsus. UZR.

Shimamuraning soʻzlari yo hamdardlik ifodasi yoki buzilgan vaʼda uchun soʻralayotgan kechirim edi. Komako ohista bosh chayqadi va roʻmolchasi bilan stolni artdi. Bu yer hasharotlar bilan toʻla edi. Mayda qanotli hasharotlar toʻdasi stoldan polga tushib ketdi. Bir necha mayda kuya yorugʻlik atrofida aylanib yurardi.

– Mening oshqozonim ogʻriyapti.

Komako ikka la qoʻli bilan ichini mahkam tutdi va boshi Shimamuraning tizzasiga tushdi.

– Faqat oshqozonim ogʻriyapti.

Uning boʻynidagi qalin oq kukun ustiga kuyadan kichikroq hasharotlar toʻplanib qolishdi. Ulardan baʼzilari Shimamuraning koʻz oldida oʻsha yerda nobud boʻlishdi. Uning boʻyin sohasi va yelkasida anchagina toʻlishgan edi. U endigina yigirma yoshda, dedi u oʻziga oʻzi. U tizzasida issiq va nam nimadirnidir his qildi.

Shu vaqt ovoz keldi:

– Komako, yuqoriga chiqing, Kameliyaning xonasiga qarang!

– Menga ularning bunday qilgʻi yoqmaydi. Men Kikiyuni koʻrgani brogan edim, endi uxlamochi boʻlib turganimda, menga qoʻngʻiroq boʻlganini aytib qolishdi. Aslini olganda kelmoqchi emas edim. Biroq Kikiyuning xayrlashuv bazmida koʻp ichib yuboribman. Ular xonada rosa kulishdi, biroq menga kim bor ekanligini aytishmadi. Bu sen ekansan. Bir yil oʻtdi. Sen yiliga bir marta keladigan odammisan?

– Bir dona pishiriq bor.

– Sen qildingmi?

Komako o'rnidan turdi. Uning tizzasiga bosilgan yuzi qizarib ketgan edi.

U juda yosh edi.

U eski geyscha Kikuyuni ikkinchi stansiyagacha kuzatganini aytdi.

– Bu juda achinarli. Ilgari biz hamma narsani birgalikda hal qila olardik, lekin hozir har bir geyshaning o'zi uchun o'zi harakat qiladi. Joy o'zgardi. Yangi geyscha kirib keladi va hech kim boshqa hech kim bilan til topishmaydi. Kikuyusiz yolg'iz qolaman. U hamma narsaning markazida edi. U barchamizdan ko'ra ko'proq pul topardi. Uning odamlari unga juda yaxshi g'amxo'rlik qilishdi.

– Kikuyu shartnomasini to'liq bajarib uyiga ketayotgan edi. U turmushga chiqadimi yoki o'ziga xos mehmonxona yoki restoran ochadimi? – so'radi Shimamura.

– Kikiyu juda ham achinarli darajada hayot kechirgan. Turmushga chiqqan, hayoti bo'lmaganidan so'ng bu yerga kelgan.

Komako bir muddat jim qoldi. U oy nurida charaqlab turgan ayvonli dalalar ostidagi qiyalik tomon qaradi.

– Tog'ning yarmida joylashgan yangi uyni bilasizmi?

– Restoran - Kikumura, deyiladimi?

Mana shu. Kikuyu Kikumurani boshqarishi kerak edi, lekin so'nggi daqiqada uning fikri o'zgardi. Bu har xil hayajonga sabab bo'ldi. U homiysi uchun joy qurdirdi va keyin hamma narsa tayyor bo'lganda, ko'chib o'tib, uni tashlab ketdi. U diliga yoqqan insonini topdi, unga erga tegmoqchi bo'ldi, lekin afsus u odam qochib ketdi, uni tashlab ketdi. Bir

erkakni deb es-hushidan ayrilay degan ayolga bunday holatda nima bo‘ladi? U eski ishida ishlashda davom eta olmadi. Restoranda ishlamoqchi bo‘ldi, bo‘lmadi. Sodir bo‘lgan voqealardan so‘ng buyerda qolishdan uyaldi. Unda boshqa joyda yangidan ish boshlashi uchun hech qanday narsa yo‘q edi. Kikuyu haqida o‘ylash meni juda xafa qiladi. Har xil xarakterdagi odamlar bor edi, lekin, albatta, biz tafsilotlarni bilmaymiz.

– Erkaklari qancha edi? Beshtadan ko‘pmi?

– Bilmasam.

Komako ohista kulib, orqasiga o‘girildi.

– Kikuyu kuchsiz edi. Kuchsiz.

– U bundan boshqa hech narsa qila olmaganidir.

– Ammo, chindan ham shunday emasmi? Siz yoqtirgan insoningizdan osonlikcha ayrlira olmaysiz.

Uning ko‘zlari yerda edi, soch taqinchog‘i bilan sochini silab o‘yga toldi.

– Uni kuzatish oson bo‘lmadi.

– Restoranga nima bo‘ldi?

– Uni qurgan odamning xotini olib qo‘ygan.

– Qiziqarli holat. Ayoli erining restoranini boshqarmoqda.

– Ammo ular yana nima qilishlari mumkin edi? Joy ochilishga tayyor edi, xotini hamma bolalari bilan ko‘chib o‘tdi.

– Uning uyi-chi?

– Eshitishimcha, ular bir kampirni uyga qarab turishga qo‘yishgan. Eri dehqon, lekin u o‘yin-kulgini yaxshi ko‘radi. U juda qiziq odam.

– Ular yillar davomida yaxshi yashaganmi?

– U yosh. Yoshi o‘ttiz bir-o‘ttiz ikkidan oshmagan ko‘rinadi.

– Uy egasi xotinidan katta bo‘lsa kerak.

– Ikkalasi ham yigirma oltida.

– Kikumuraning "Kiku"si Kikuyudan olinganku. Xotini bu nomda qolaverdimi?

– Ammo ular reklama qilinganidan keyin nomni o‘zgartira olmadilar.

Shimamura kimonosining yoqasini rostladi. Komako oynani yopish uchun o‘rnidan turdi.

– Kikuyu sen haqingda hamma narsani bilar edi. U menga bugun shu yerda ekanligingni aytdi. U xayrlashgani kelganida, men uni ofisda ko‘rdim.

– U senga biror narsa dedimi?

– Hech narsa demadi. — Bilasanmi, o‘zimni qanday his qilyapman?

Komako endigina yopib qo‘ygan derazani ochib, o‘zini tashqariga tashlamoqchi bo‘lgandek tokchaga o‘tirdi. - Bu yerdagi yulduzlar Tokiodagi yulduzlardan farq qiladi, - dedi Shimamura birozdan keyin.

– Ular osmondan suzayotganga o‘xshaydi.

– Bu tundagilari emas, lekin oy juda yorqin. Bu yil qor dahshatli yog‘di.

– Ha, bilaman, poyezdda bo‘lgan paytimda o‘tib bo‘lmadi. Men juda ham qo‘rqardim, odatdagidan bir oy keyin mayda yo‘llar ochildi. Tog‘-chang‘i maydonchasidagi do‘konni bilasanmi? Uning ikkinchi qavatini qor ko‘chkisi bosib qolgan. Pastedagi insonlar g‘ayritabiiy tovushdan kalamushlar oshxonani kemirishyapti deb o‘ylashdi. Biroq, ular tepaga qarashsa, kalamushlardan asar ham yo‘q edi. Qor hamma joyni bosib qolgan edi. Avvaliga yuzaki qarashdi, lekin radioda ko‘p marotaba bu haqida gap borgan edi. Chang‘ichilar qo‘rqib ketishdi. Men endi chang‘i uchmayman deb, o‘tgan yilning oxirida chang‘ilarimni hammaga berib yubordim. Lekin baribir yana tashqariga chiqdim. Ikki marta, balki, uch marta. Men o‘zgaribmanmi?

– Musiqa o‘qituvchisining vafotidan keyin nima qilyapsan?

– Boshqalarning muammolari haqida qayg‘urma. Men fevral oyida bu yerga kelib, seni qanchalar kutdim-a.

– Sohil bo‘yida bo‘lgan ekansan. Menga xat yozsang bo‘lardi-ku.

– Yo‘q yoza olmasdim. Xotining ko‘rib qoladigan xatni yozmasdim. O‘zim-ku, aniq bora olmasdim. Men kimdir menga quloq solyapti-ku, deb yolg‘onni umuman gapirmayman.

Shimamuraga so‘zlar oqimi kelardi, lekin u faqat bosh irg‘adi.

– Nega chiroqni o‘chirmaysan, bu hasharotlar to‘dasini yig‘ib o‘tirishingni qara.

Oy nuri shunchalik yorqinki, ayolning qulog‘idagi chiziqlar ham soyada aniq ko‘rinib turardi. U xonaga kirib, poldagi bo‘yralarni sovuq yashil rangga aylantirganday bo‘ldi.

- Yo‘q, uyga borishga ruxsat ber.
- Ko‘ryapman, sen o‘zgarmagansan.

Shimamura boshini ko‘tardi. Uning xulq-atvorida g‘alati narsa bor edi. U qizning yuziga chuqur nazar tashladi.

– Odamlar bu yerga kelganimdan beri hali hech o‘zgarmaganimni aytishadi. O‘shanda o‘n olti yoshda edim. Lekin hayot yildan-yilga o‘zicha davom etmoqda.

Uning yonoqlarida shimoliy qishloqdagi qizlardagi qizg‘ishlik saqlanib turardi. Oy nurida geyshaning nozik terisi dengizning moviy tusiga kirdi.

- Boshqa joyga ko‘chib ketganimni eshitdingmi?
- O‘qituvchi vafot etganidan keyinmi? Sen endi o‘sha ipak qurtlari makonida emasmisan? Bu safar haqiqiy geysalar uyidamisan?

– Haqiqiy geysalar uyi? Menimcha, shunday. Ular do‘konda tamaki va konfet sotishadi, men esa ularga tegishli yagona geysaman. Shartnomam bor, kechki payt kitob o‘qisam, elektr quvvatini tejash uchun doim shamdan foydalanaman.

Shimamura qattiq kulib yubordi.

- Bilasanmi, bu hisoblagich. Shuning uchun, ko‘p elektr energiyasidan foydalanmaslik kerak.
- Bilaman, bilaman. Ammo ular menga juda yaxshi munosabatda bo‘lishadi, shu qadar yaxshiki, ba’zida haqiqatan

ham geysa sifatida ishga olinganimga ishonishim qiyin bo‘ladi. Bolalardan biri yig‘lasa, onasi meni bezovta bo‘lmasin deb tashqariga olib chiqadi. Mening shikoyat qiladigan hech qanday sababim yo‘q. Faqat ba‘zan choyshablirim to‘zib qoladi. Kechqurun uyga kelsam, hamma narsa men uchun tartibga solingani ko‘rinadi, lekin ko‘rpachalar, choyshablari g‘ijim, betartib. Bu narsani juda yomon ko‘raman. Ular shunchalik mehribon bo‘lganidan, shu narsani muammo qilishga vijdonim yo‘l qo‘ymaydi.

– Agar o‘z uyingda bo‘lsa, o‘zing ham charchagan bo‘larding.

– Hamma shunday deydi. To‘rtta kichik bola borligi uchun ham xonalar tartibsiz bo‘lib ketadi. Vaqtim narsalarni yig‘ish bilan o‘tib ketadi. Bilaman, ketishim bilan yana hamma narsa har yerga uloqtirishadi. Ba‘zan o‘zimni ushlab turolmayman. Hamma joy toza bo‘lishini xohlayman. Tushunyapsanmi meni?

– Tushunaman.

– Agar tushunsang, qani ayt-chi. O‘zimni qanday his qilayotganimni ayt-chi?

Komakoning ovozida yana o‘sha keskin ohang aks etdi:

– Ko‘ryapsanmi, ayta olmayapsan. Yana yolg‘on. Puldor odamsan va insoniylik hissiyotlardan bexabar. Sen umuman tushunmaysan.

U ovozini pasaytirdi.

– Men ba‘zan juda yolg‘iz his qilaman o‘zimni. Lekin men ahmoqman. Ertagayoq Tokioga qayt.

– Meni ayblayapsan, e'tirozim yo'q, lekin nima demoqchi ekaningni qanday oldindan bilish mumkin?

– Nega ayta olmaysan? Bu yomon yomon xislating.

Ovozi deyarli umidsiz edi. Keyin u ko'zlarini yumdi va Shimamura uni tanidimi yoki yo'qmi, deb o'zidan so'ragandek, yana boshladi.

– Yiliga bir marta yetadi, bir yilda bir kelasan, shunday emasmi, men shu yerda bo'lganimdami? Uyda bo'lganimda, yana geysha bo'lishimni orzu qilmagan edim. Ketishdan oldin chang'imni ham sovg'a qilib yubordim. Shunday qilib, men erishgan eng katta narsa, menimcha, chekishni tashlash bo'ldi.

– Qanchalik chekarding, eslayman.

– Bayramlarda mehmonlar menga sigaret berishsa, men ularni yengimga solib qo'yaman va uyga qaytayotganimda, men yaxshigina kolleksiya qilgan bo'laman.

– Ammo to'rt yil - bu uzoq vaqt.

– Biroq tezda o'tib ketadi.

– Lekin sen issiq tabiat emasmisan?

Shimamura uning oldiga kelganida qizni quchog'iga oldi.

– Men har doim issiq tabiat bo'lganman.

– Menimcha, kechalar sovuq bo'ladi.

– Bu yerga kelganimga besh yil bo'ldi. Avvaliga men qanday qilib shunday joyda yashay olaman, deb hayron bo'ldim, ayniqsa temir yo'l qurilguncha. Mana sen birinchi kelgan vaqtingdan keyin ikki ham yil o'tibdi.

U ikki yildan kamroq vaqt ichida uch marta kelib, har yangi tashrifida Komakoning hayoti o'zgarganini ko'rardi.

Tashqarida kriketlar shovqinli xor bolib chiyillashardi. Qaniydi, bir oz jim bo'lishsa. Komako Shimamuradan uzoqlashdi. Shimoldan shamol esib, deraza oldidagi kuya ko'tarila boshladi. Shimamura qalin kipriklari uning ko'zlarini yarim ochilgandek qilib ko'rsatishini yaxshi bilar edi, lekin ishonch hosil qilish uchun yana qaradi.

– Chekishni tashlaganimdan keyin ancha semirib ketdim.

U qizning to'lishganini payqagan edi. Ular uzoq ayro yashashdi, bu ayro vaqt davomida hamma narsa boshqachadek edi. Biroq ular yana oldingidek yaqin edi.

– Biri ikkinchisidan kattaroq – dedi Komako qo'llarini siynasiga qo'yib.

– Keyingi safar unga ayt, ikkalasiga bir xil qarasin.

– Bir xil? Shuni senga aytaymi?

Komako noziklik bilan yuzini Shimamuraning yuziga yaqinlashtirdi.

Bu ikkinchi qavat bo'lishiga qaramay, qurbaqalarning vaqillashi hali ham eshitilardi. Ikkita, uchtasi u yoqdan buyoqqa sakrab yurishardi. Hammomdan qaytib, Komako o'zi haqida gapira boshladi. Uning ovozi past, o'zi esa butunlay xotirjam edi. U bu yerda ilk marotaba doktor tekshiruvidan o'tdi, xuddi shogird geisha bo'lgani kabi. Sil kasalligini tekshirib ko'rish uchun ko'kragini tekshirtidi. Doktor kulib yubordi va u esa yig'lab yubordi. Komako shunday shaxsiy ma'lumotlarini ham tafsilotlari bilan aytib berar, Shimamura unga savollar berib, suhbatni cho'zar edi.

– Men har doim kalendar bo'yicha ish yuritaman. Har safar bir oyda ikki kun qolib ketadi.

– Menimcha bu narsa sening ziyofatlaringga to‘sqinlik qilmaydi.

– Bunday narsalarni tushunasiz-a.

Komako har kuni doimiy issiq harorati bilan mashhur bo‘lgan buloqda cho‘milardi. U eski buloq va yangi buloqdagi ziyofatlar orasida ikki mil va undan ko‘proq masofani bosib o‘tar va y tog‘larda uni kechgacha ushlab turuvchi ziyofatlar kam bo‘lardi. Shu sababli ham u to‘laqonli sog‘lom va geysshalarga xos bo‘lib, nozikkina edi. Shimamura uzoqdan turib uni qalban chorlaydigan bu ayolga nisbatan ajoyib yaqinlik bor edi.

– Farzandli bo‘larmikinman?

U bitta erkakka sodiq qolishni turmush qurish bilan teng holat emas deb bilar edi. Shimamura Komakoning hayotidagi “bir erkak” haqida birinchi marta eshitdi. Komako uni 16 yoshidan buyon tanir edi. Shimamura uni lol qoldirgan ehtiyotsizlikni endi tushunib yetdi.

Komako bu odamni hech qachon yoqtirmaganini aytib, davom etdi. Unga o‘zini hech qachon yaqin his qilmagan edi. Komakoning qarzlarini to‘lagan erkakning vafotidan so‘ng sohil bo‘yida yashay boshlaganda balki bu ishlar boshlangandir.

– Ammo, agar bu besh yil davom etgan bo‘lsa, bu o‘rtacha ko‘rsatkichdan yaxshiroq.

– Men uni tark etishim uchun ikki sababni ko‘ryapman. Bu yerga geyssha bo‘lib ishlagani borganimda va musiqa o‘qituvchisi vafotidan keyin ko‘chib kelganimda, menda hech

qachon buni qilishga iroda kuchi yetmagan, irodasiz va kuchsiz bo'lganman.

U odam hali ham qirg'oqda edi. Uni tog' yonbag'irlarida qoldirish biroz noqulay edi va musiqa o'qituvchisi tog'ga qaytib kelganida, Komakoni u bilan qoldirgan edi.

– U juda mehribon edi, - dedi Komako, biroq butun borlig'ini unga baxshida qila olmasligi uni hafa qilar edi.

U erkak Komakodan ancha katta edi va u kamdan-kam hollarda uni ko'rgani kelardi.

– Ba'zan o'ylab qolaman, agar unga nisbatan yomon munosabat bildirsam, undan ajralish osonroq bo'lsa kerak, deb. Rostini aytsam hech qachon bunday bo'lmagan va bu mening tabiatimga ham xos emas va bunday qilmagan ham bo'lar edim. Men o'zimni yaxshi ko'raman. Agar k'oproq harakat qilsam, to'rt yillik shartnomani ikki yilda ham bajarsam bo'lar edi, ammo o'zimni qiynashni istamadim, chunki o'zimni yaxshi ko'raman. Agar men chindan ham harakat qilsam, qancha pul topishim mumkinligini o'ylab ko'rgin. Men bilan shartnoma tuzgan odam pullarni hammasini ishlatmagan bo'lsa kifoya. Kredit, foizlar, soliqlar va o'z mablag'larim uchun har oyda qancha to'lash kerakligini bilaman va ko'proq pul ishlashga ko'p ham harakat qilmayman. Ba'zan menga yoqmaydigan ziyofat bo'lsa, asta uyga ketaman, mehmonxonadan eski mijozlar so'rab kelishmasa, hech kim bezovta qilmaydi. Agar ortiqcha ishlashimga to'g'ri kelsa edi, men ishlar edim, biroq har doim kayfiyatimga qarab ish tutaman. Bu yetarli edi. Men hali bir yil bo'lmasdan pulning yarmidan ko'pini to'lab bo'ldim.

Ammo shunga qaramay, men har oy o‘zim uchun o‘ttiz yen yoki undan ko‘p pul sarflashga o‘rganib qolganman. Oyiga yuz yen ishlasam kifoya. Avvalgi oy uncha band emas edim, shuning uchun, 60 yen ishlab topdim.

Komako boshqa geishalarga qaraganda ko‘proq, ya’ni 90 ta bazmda bo‘lgandi. U har doim o‘ziga belgilangan miqdorda mablag‘ olardi va bazmlar sonining ko‘pligi uchun to‘lov Komako uchun ko‘proq bo‘lsa, u bilan shartnoma imzolagan erkak uchun kamroq bo‘lishini anglatardi. Ammo g‘ayrat bilan bir bazmdan ikkinchisiga borishda faol edi. Bu issiq buloqda pulini yo‘qotgan va shartnomasini uzaytirishga majbur bo‘lgan birorta geysa yo‘q edi.

Komako ertasi kuni barvaqt turdi.

– Tushimda gul yasashni o‘rgatuvchi ayolning uyini tozalayotganimni ko‘rdimu uyg‘onib ketdim.

U shkafni deraza oldiga surdi. Ko‘zguda tog‘lar kuzgi barglar bilan qizg‘ish bo‘lib aks etar edi, kuz oftobi yorqin edi. Bu safar kiyimni Yoko olib kelmadi, tiniq ovozda eshikdan chaqiradigan Yoko kelmaganligidan Shimamura biroz ranjidi. Komakoning kiyimlarini u bilan shartnoma tuzgan odamning qizi olib keldi.

– Qizga nima bo‘ldi? – so‘radi Shimamura.

Komako unga tezgina qarab oldi.

– U butun vaqtini qabristonda o‘tkazyapti. Chang‘i maydoni etagida. Qorabug‘doy dalasini ko‘ryapsanmi - oq gullarni? Uning chap tomonida qabriston.

Komako ketgandan keyin Shimamura qishloqqa sayr qilgani ketdi. Oq devor oldida, parda bilan soyalangan,

"tog'shimi" , to'q sariq-qizil flannel va yangi kimono kiygan kichkina qiz rezina to'pni irg'itib turardi. Shimamura kichkina sahnada kuz tasvirini tomosha qilar edi. Uylar eski uslubida qurilgan. Viloyat lordlari shimoliy mamlakat yo'lidan o'tayotganda, ular o'sha yerda bo'lganiga shubha yo'q. Korniklar va ayvonlar chuqur edi, ikkinchi qavatdagi panjarali, qog'oz bilan qoplangan derazalar esa uzun va past, bir fut yoki undan ko'proq balandlikda edi. Burchaklaridan qamish panjurlar osilib turardi. Tuproqli devor tepasida nozik kuzgi o'tlar o'sib yotar edi. Eng nafisi och-sariq o'riklar edi va har bir plyaj ostida tor barglardan nozik bir favvora bino qilingan edi. Yoko yo'l chetidagi somonga tiz cho'kib, quyosh nurida uning oldiga yoyilgan loviyalarni o'ynab o'tirardi. Loviyalar xuddi yorug'lik tomchilaridek quruq po'stlog'idan yerga tushib ketdi. Balki u boshidagi sharf tufayli uni ko'ra olmaganidir. U "tog'shimi"da tiz cho'kdi. U shu qadar tiniq kuyladiki, juda qayg'uli edi, bu ovoz qayerdandir aks-sado berayotganday tuyuldi.

Kapalak, ninachi, kriket.

Qarag'ay kriketi, qo'ng'iroq kriketi,

Ot kriketi, sher.

Tog'larda qo'shiq aytmoqdalar.

Kech tushgan paytda sadr daraxtida katta qarg'a qag'illayotgan edi, - deydi shoir. Shimamura derazasidan ko'rinib turgan sadr bog'i yonida yana ninachilar to'dasi paydo bo'ldi. Kechqurun yaqinlashgani sari ular tezroq, bezovta holda uchayotgandek tuyuldi. Shimamura Tokioda poyezdini kutayotganda bu tog'larda yangi yo'l boshchi ya'ni

navigator sotib olgan edi. Buni o‘qib-o‘rganib, u buni yuqori qismini bilib oldi.

Chegara tizmasi cho‘qqilaridan birida go‘zal ko‘llar va botqoqlardan o‘tgan yo‘l mavjud bo‘lib, bu suvli daryo bo‘yida Alp tog‘lari o‘simliklari eng ko‘plab o‘sib yotar edi. Yozda qip-qizil ninachilar quvg‘in qilingan shahardan farqli o‘laroq, shlyapa yoki qo‘l yoki ko‘zoynakning chetda qo‘nib, tinchgina uchib ketishardi. Ammo uning oldida turgan ninachilarni nimadir haydab yuborgandek edi. Ular go‘yo quyosh botishidan oldin qorong‘i tushgan sadr bog‘iga kirishni xohlashmas edi. G‘arbdan chiqayotgan quyosh, cho‘qqilardagi yorqin qizil rangdagi barglarni tushayotganini yaqqol ko‘rsatib turar edi. Odamlar juda ham nozik hilqat shunday emasmi, Komako o‘sha kuni ertalab aytgan edi. Bosh suyagi, suyaklari va hammasi sindirilgan, deyishadi. Agar ayiq balandroq tog‘dan yiqilib tushsa, zarracha zarar ko‘rmasa ham kerak. Toshlar orasida yana bir voqea sodir bo‘lgan edi va u bu sodir bo‘lgan tog‘ni ko‘rsatdi. Agar odamning terisi ayiqdek qattiq, tukli bo‘lganda edi, uning hayoti haqiqatan ham boshqacha bo‘lar edi, deb o‘yladi Shimamura. Bu insoniyatning nozik, silliq terisini yaxshi ko‘rib ketdi. Kechqurun tog‘larga qarab, Shimamura inson terisiga bo‘lgan hissiyotlari jo‘shib ketdi. — Kapalak, ninachi, kriket.

Geysa kechki ovqatga o‘tirganida, qo‘shiqni bema‘ni samisen jo‘rligida kuylayotgan edi. Qo‘llanma marshrutlar, jadvallar, turar joy, xarajatlar bo‘yicha faqat eng muhim ma‘lumotlarni taqdim etganligi sababli qolganini tasavvur qilish kerak edi. Shimamura bu tog‘lardan tushib, yangi yashil

qorning oxirgi qismidan o'tib, Komakoni ilk marta kutib olish uchun tushdi va endi, kuzgi toqqa chiqish mavsumida, u yana o'zini tashlab ketgan tog'ida bo'lishiga to'g'ri keldi va oyoq izlari qoldi. U boshqa joylarda vaqtini behuda sarflaganidek tog'da ham sarflayotgan edi, biroq tog'da vaqt o'tkazishni yomon ko'rar edi. Shu sababdan ham tog' o'zining sirliligi bilan uni jalb qildi. U yiroqda bo'lganida Komako haqida o'ylar edi, ammo hozir yonida bo'lgani sababli, tog'lar sehrlab olgandek, butun vujudi bilan xayol og'ushida suzar edi. U ehtimol o'zini noqulay his qilayotgandir, ammo juda ham samimiy va xursand edi. U kechasi u bilan qolgan edi. Sokinlikda yolg'iz o'tirib, Komakoni faqat kutishi mumkin edi. U Komakoni chaqirma-da, kelishiga amin edi. Sayohatga chiqqan bir guruh o'quvchi qizlarning shovqin-suronli suhbatini tinglagan holda, biroz uyqusiray boshladi. U erta yotdi. Tunda yomg'ir yog'di, bu kuzda yog'adigan yomg'irlardan biri edi. Ertasi kuni ertalab uyg'onganida, Komako stol yonida o'tirar ekan, uning oldida kitob ochiq holda turardi. U har doimgidek kimono va plash kiygan.

– Uyg'ondingmi?

Uning ovozi o'zi kabi yumshoq edi.

– Bu yerda nima qilyapsan?

– Uyg'ondingmi?

Shimamura xonaga ko'z yugurtirdi va u o'zi bilmagan holda tunda keldimi, deb o'yladi. Yostig'i yonidagi soatni oldi.

Soat atigi olti yarim edi.

– Erta kelibsan.

– Lekin xizmatkor allaqachon ko'mir olib keldi.

Choyndan ertalabki choyning qaynagan bug‘i ko‘tarilib turardi.

– Bo‘ldi uyg‘on.

U uy bekasi surati tushirilgan yostig‘ning yoniga o‘tirdi. Shimamura cho‘zildi va esnadi. U Komakoning tizzasidan qo‘lini oldi va samisen chalgan mayda barmoqlarini silab qo‘ydi.

– Quyosh chiqishiga hali vaqt bor.

– O‘zing yaxshi dam oldingmi?

– Rahmat, yaxshi.

– O‘shandan buyon mo‘ylov o‘stirmadingmi?

– Sen o‘stirishimni aytgan eding-a.

– Ha, hech qisi yo‘q. O‘stirmasligingni bilgan edim. Har doim chiroyli va toza qilib olib yurasan.

– Lekin sen mana shu upani yuvib tashlaganingda, doim endigina soqol olganga o‘xshaysan.

– Sening yuzing semiribdi. Uxlayotganingda juda kulgili eding, oppoq dumaloq va mo‘ylovsiz.

– Mayin va yoqimtoy.

– Ha, lekin beqaror.

– Uxlayotganimda menga tikilib o‘tirdingmi? Men uxlab yotganimda boshqalar tikilib turishi menga yoqmaydi.

Komako jilmayib, bosh irg‘adi. Hamda qo‘qqisdan handon otib kulib yubordi. Uning barmoqlarida kuch bor edi.

– Men shkafga yashirindim. Xizmatchi ayol hech narsadan shubhalanmadi.

– Qancha vaqt berkinib o‘tirding?

– Hozirgina bir zumga. Xizmatkor cho‘g‘ keltirganda.

U bu hazildan xursand bo‘lib kuldi va birdan uning qulog‘i qizarib ketdi. U sarosimasini yashirmoqchi bo‘lgandek, uning ko‘rparasining cheti bilan o‘zini berkitib oldi.

– Tur, tur, iltimos.

– Sovuq.

Shimamura ko‘rpani o‘ziga tortib oldi. —

Mehmonxonadagilar turishdimi?

– Bilmayman, men orqa eshikdan kirdim.

– Orqadanmi?

– Men sadr bog‘idan kesib o‘tdim.

– Orqa tomonda yo‘l bormi?

– Yo‘q. Lekin u qisqaroq.

Shimamura unga hayrat bilan qaradi.

– Bu yerda ekanligimni hech kim bilmaydi. Oshxonada kimnidir ovozi eshitdim, lekin old eshik hali ham qulflangan bo‘lishi kerak.

– Sen barvaqt turganga o‘xshaysan.

– Uxlay olmadim. Yomg‘irni eshitdingmi?

– Yomg‘ir yog‘dimi?

– Men uyga ketyapman. Uxlashda davom et.

Ammo Shimamura ayolning qo‘lidan ushlab, divandan sakrab turdi. U deraza oldiga borib, tepaga qaradi, u ochiq havoga chiqdi. Butazor ostida, sadr bog‘i tomon yo‘lning yarmida, yovvoyi changalzor ichida mitti bambuk o‘sib chiqayotgandi. Deraza ostidagi jo‘yaklarda shirin kartoshka, piyoz, turp o‘sayotgan edi. Oddiygina dehqonchilik orqali yaratilgan bog‘ edi, ammo quyoshda barglarning jilolanishini

ko'rishdan hayratga tushdi. Hammol cho'milishga olib boruvchi yo'lakdan sazanga yem otayotgan edi.

– Havo sovuqroq, ular yaxshi ovqatlanmayapti - dedi u Shimamura o'tib ketayotganda.

Shimamura suvdagi yemga, quritilgan va maydalangan ipak qurtlariga qarab bir zum turdi. Komako hammomdan qaytayotgan paytida toza va pokiza holda kutib oldi.

– Bunday sokin joyda tikuvchilik bilan shug'ullansam ham bo'lar ekan.

Xona tozalangan bo'lsa kerak, quyosh biroz eskirgan bo'yaning burchaklariga tushgan.

– Sen tikishni bilasanmi?

– Qanday haqoratli savol! Men oilada hammadan ko'ra ko'proq ishlashga majbur bo'lganman. Endi orqamga qaragam, ulg'aygan yillarim eng yomon yillar bo'lganini ko'raman.

U o'z-o'ziga gapirgandek lekin aniq ovozda so'zida davom etdi:

– Xizmatchi meni ko'rdi. U menga g'alati qaradi. Qarab, qachon kelganimni so'radi. Bu men uchun juda yoqimsiz edi – biroq men shkafda uzoq kutib ololmadim. Uyga ketyapman, bugun juda ham bandman, uxlay olmadim, sochimni yuvsammi, deb o'ylayapman. Men qurib bo'lguncha kutishim kerak edi, keyin sartaroshga boraman, agar ertalab uni yuvmasam, kechdagi ziyofatga borolmayman. Bu yerda ular meni ziyofatga taklif qilishdi, faqat har doimgidan ancha kech. Shu sababli ham men borolmayman. Men boshqa ziyofatga

boraman deb va'da bergan edim. Bugun shanba kuni ekan. Men sen bilan uchrasholmayman, juda ham bandman.

Ammo Komakoning ketishi dargumon edi. Chunki u sochini yuvmaslikka qaror qabul qildi. U Shimamurani orqa bog'ga olib bordi. Uning nam oyoq kiyimlari va paypoqlari ayvonda berkitilgan edi. Komako o'z hayoti haqida so'zlardi. Bog'ning o'rtasidagi bambuk daraxti oldidan o'tisha olmadi. Bog' bo'ylab daryo shovqini eshitilar edi. Ular yo'l yurib daryo qirg'og'iga chiqishdi. Kashtan daraxtlari tomonida bolalarning ovozi eshitildi. Ularning oyoqlari ostidagi maysalar orasida bir qancha mevalar yotardi. Komako ularni ochdi va mevalarni oldi. Mag'izlari kichik edi. Ro'paradagi tog' yonbag'irlariga quyosh tushgan bo'lib, ko'zni qamashtirar darajada tushgan edi. Kuz osmonida harakatlanuvchi, ko'zni qamashtiruvchi bir nur edi.

– O'tib ketamizmi, qaylig'ingning qabrini ziyorat qilamizmi?

Komako yong'oq daraxtini silkitdi.

– Meni masxara qilyapsanmi?

Shimamura qocha olmadi, yong'oqlar boshiga duv-duv to'kila boshladi.

– Qabristonga nima uchun borgan eding, o'zi?

– Jahlingiz chiqmasin. Juda ham jiddiy edim.

– Men xohlaganini qiladigan va o'zimdand boshqalarni o'ylamaydigan xudbin emasman.

– Bunday ishni kim qildi? - Shimamura ohista ming'irladi.

– Nega o‘zi uni qaylig‘ing deb atayapsan? Men senga aytgan edimku, u emas deb. Lekin sen unutmagan.

Shimamura unutmagan edi. Yukio haqidagi gaplar xotirasida muhrlangan edi.

Komako Yukio haqida gapirishni xohlamas edi. U Yukioning qaylig‘i emas edi, ammo geishalik qilib, Yukioning doktor pullarini to‘lagan.

Shimamura hattoki yong‘oq yomg‘iridan g‘azablanmadi. Komako unga qiziqib qaradi, u biroz o‘zini bosib olgan edi. Uni qo‘ldan tutdi.

– Sen sodda, rostgo‘y insonsan dedi. Nimadir seni xafa qilgan bo‘lsa kerak.

– Ular bizni daraxtlarda turib, kuzatib turishibdi.

– Bu nima ahvol? Tokioliklar tushunarsiz. Ular shu qadar shovqinda yashashadi-ki, his-tuyg‘ularidan asar ham yo‘q.

– Hammasi parchalanib ketgan.

– Ko‘p o‘tmay hayotimiz nihoyasiga yetib, qabriston sari yo‘l olamiz, shundaymi?

– Mmm...

– Ana ko‘rdingmi, borishni xohlamaysan.

– Chunki sen buni muammoga chiqaryapsan.

– Chunki biror marotaba ham qabristonga bormaganman.

Men chindan ham biror marotaba bormaganman, ba’zida o‘zimni aybdor his qilaman, ustoz ham o‘sha yerda dafn qilinganlar, lekin hozir yaxshi niyatlar bilan borsam bo‘ladi. Men shunchaki o‘zimni da’volagan bo‘lar edim.

– Sen mendan ko‘ra ancha tushunish qiyin bo‘lgan insonsan.

– Nega? Men hech qachon tirik odamlar bilan ochiq munosabatda bo‘lolmayman endi esa, men hech bo‘lmaganda u o‘lganidan keyin unga rostini aytmoqchiman.

Ular sadr bog‘idan chiqdilar, bu yer suv quygandek sokin edi. Tog‘-chang‘i maydonlari etagidagi temir yo‘l bo‘ylab yurib, ular tez orada qabristonga yetib kelishdi. O‘nga yaqin eskirgan qabr toshlari va bolalar qo‘riqchisiga aylangan Jizoning bema'ni haykali o‘rmonzorlar orasidagi mittigina baland orolda qad rostlab turardi.

Hech qanday gul yo‘q edi, Jizo orqasidan Yokoning boshi va yelkalari hech qanday ogohlantirishsiz chiqib keldi. Uning yuzida odatdagidek tantanali, niqobli ifoda bor edi. U ikkoviga yonib nigoh tashladi va Shimamura bilan tezda salomlashdi. U hech narsa demadi.

— Erta kelmadingizmi, Yoko? Men sartaroshga borishni o‘ylagandim.

Komako gapirganda, ularning ustiga qora bo‘ron yopirilib keldi, oyoqlari yerdan uzilay-uzilay dedi.

Yuk poyezdi gumburlab o‘tib ketdi.

– Yoko, Yoko.

Bir bola qora yuk vagonining eshigida shlyapasini silkitib turardi.

– Saichiro, Saichiro! - deb chaqirdi Yoko.

Bu qorli bekatda stansiya boshlig‘iga chaqirgan ovoz shu qadar go‘zal ediki, u yolg‘iz edi shekilli, go‘yo eshitmaydigan odamni chaqirganday, uzoqdan kemada ko‘r yangi va toza izlar paydo qildi. Qizil rangda tuslangan, oppoq dalasi biram sokin edi. Ikkovi ham Yokoni ko‘rib, shunchalik cho‘chib

ketishdiki, yuk poyezdi yaqinlashayotganini payqamay ham qolishdi; lekin birinchi zarbani poyezd bartaraf etdi. Ularga yuk poyezdining jonsiz shovqini emas, balki Yokoning ovozi hamon eshitilayotgandek tuyuldi. Bu xuddi sevgi aksadosidek ta'sir qildi.

– Ukam, — dedi Yoko poyezdga qarab. -Vokzalga borishim kerakmidi.

– Lekin poyezd sizni bekatda kutmaydi, - deb kuldi Komako.

– Menimcha, yo'q.

– Men Yukioning qabrini ko'rgani kelganim yo'q.

Yoko bosh chayqadi. U bir zum taraddudlik ko'rdi shekilli, qabr oldiga tiz cho'kdi. Komako qotib qarab turdi. Shimamura jizo tomon qaradi. Uning qo'llaridan tashqarining uchta uzun yuzi bor edi. Uning ko'krigiga yopishgan, har bir juftan chapga va o'ngga.

– Men sochimni yuvib olay,- dedi Komako Yokoga. U ortiga o'girilib, dalalar orasidagi tizma bo'ylab yo'lga tushdi. Bu qor mamlakatida yog'och yoki bambukdan yasalgan xodalarni bir qancha sathlarga bog'lash va quritish uchun guruchning boshoqlarini pastga osib qo'yish amaliyoti edi. O'rim-yig'im davri bo'lib, guruchni yashiklarga solishayotgan edi. Fermerlar Shimamura va Komako qishloqqa qaytishayotgan paytda guruchlarni olib tepaga osib qo'yishayotgan edilar. Dehqonning qizi yashirincha guruchdan shimining cho'ntagiga solayotgan paytida sezdirib qo'ydi va olgan guruchini yaxshikka to'ktirishdi. Ongsiz bajarilgan harakatlar qayta-qayta takrorlandi. Komako qo'liga

osilib turgan bog'ichlardan birini oldi-da, go'yo gavharning og'irligini his qilgandek, uni ohista yuqoriga va pastga silkitdi." Qarang, u qanday ketayotganini va uni ushlab ko'rish qanchalik yoqimli. O'tgan yilgi guruchdan butunlay farq qiladi." U zavqdan ko'zlarini yarim yumdi. Uning boshi ustida tartibsiz chumchuqlar galasi pastdan uchib o'tdi. Qadimgi yo'l bo'yida yonidagi devor yoniga yopishtirilgan bildirishnomani ko'rib qoldi. Dehqonlar uchun haq to'lang, kuniga to'qson sen, ovqa bilan birga, ayollarga 40 foiz kamroq. Yokoning uyi oldida ham, uyni yo'ldan ajratib turadigan biroz qaralmagan dala orqasida guruch yashiklari bor edi. Bir qator yashiklar edi. Bog' va qo'shni uy o'rtasidagi oq devor bo'ylab baland xurmo daraxtlari qatoriga, boshqasi esa, dala va gulzor o'rtasidagi bir chiziqqa terilgan edi. Bir uchida eshik uchun teshik bo'lgan yashiklar oddiy somon to'shaklari bilan emas, balki ezilgan guruch bilan qoplangan vaqtinchalik kichkina teatrqa o'xshardi. Daladagi taro hali ham kuchli poya va barglarni yam-yashil bo'lib turibdi, lekin narigi dalasi va atirgullar qurib qolgan edi. Komako yashagan ipak qurti xonasining derazasi kabi guruch pardasi orqasida qizil sazanli lotus hovuzi yashiringan edi. Boshini keskin, deyarli jahl bilan egib, Yoko yig'ib olingan guruch dalasidagi teshikdan kirdi.

– U yolg'iz yashaydimi? - so'radi Shimamura, unga qarab.

– Bilmayman.

Komakoning javobi juda ham yurakdan o'tib ketdi, bu qanday ish?

– Axir men sartaroshxonaga bormayman endi. Sen nuqul ishing bo‘lmagan narsalarga qo‘shilasan.

– Sen meni shunchalik qiynayapsanki, qabristonga borish shunchalik qiyinmi?

– Sen mening his-tuyg‘ularimni bilmaysan. Keyinroq vaqtim bo‘lsa, sochimni yuvish uchun borarman. Kechga qolishim mumkin.

Tungi soat uch bo‘lgan edi. Shimamura xuddi kimdir eshiklarni taqillatayotganini eshitgandek uyg‘ondi. Komako uning ustiga cho‘zilib yotardi.

– Kelaman degandim va men keldim. Men kelaman dedim-u, keldim-a?

Uning ko‘kragi, hatto qorni ham shiddat bilan ko‘tarilib tushdi.

– Juda ham mastsan.

– Kelmadimmi? -kelaman dedimmi, keldim?

– Haqiqatan ham kelding.

– Yo‘lda hech narsaga ko‘zim tushmadi, biroz boshim og‘riyapti.

– Qanday qilib toqqa chiqishga muvaffaq bo‘lding?

– O‘zim ham bilmayman.

U Shimamuraning ko‘kragiga boshini qo‘yib yotdi. Ayniqsa, ayol ortiga o‘girilib, orqasini egib qo‘yganida, u biroz xiraroq ko‘rdi; lekin to‘satdan uyg‘onib, o‘rnidan turmoqchi bo‘lganida orqaga yiqilib tushdi.

-Sen hayratlanarli darajada issiq ekansan, - dedi Shimamura.

— Sen yonib ketyapsan.

– Oh? Yostiq juda ham issiq. Qara, o‘zingni yomon his qilmayapsanmi?

– Men juda yaxshi his qilyapman.

U ko‘zlarini yumdi va boshiga iliqlik kirib, darhol hayot tuyg‘usini keltirdi. Haqiqat shiddatli nafas olish va u bilan bir xil tarixdagi pushaymonlikni paydo qildi. U o‘zini qandaydir noaniq qasos olishni xotirjam kutayotgandek his qildi.

— Men kelaman degandim, keldim. U diqqatini jamlagan holda gapirdi. Keldim, endi uyga ketyapman, sochimni yuvaman. U tiz cho‘kdi va katta qaldirg‘och shaklidagi qadahda suv ichdi.

— Seni uyingga mana shu ahvolda ketishingga ruxsat bera olmayman.

– Uyga ketyapman. Meni odamlar kutmoqda, sochiqni qayerga tashladim?

Shimamura o‘rnidan turib, chiroqni yoqdi.

– Yoqmang. - U yuzini qo‘llari bilan bekitib oldi, ko‘rpaga o‘ranib oldi. U kimono va tungi ko‘ylak kiyib olgan edi. Herunder-kimono ko‘zdan g‘oyib bo‘ldi. U ichganidan hatto yalang oyoqlarigacha qizarib ketganini ko‘rdi. U ichkariga kirgach, sochiq va idishlarni tashlab yuborgan bo‘lsa kerak. Yerda sovun va taroqlar sochilib yotibdi. Kes. Men qaychi olib keldim.

— Nimani kesishimni xohlaysan?

– Bu.

U o‘zini ushlab turgan iplarga ishora qildi

Yapon soch turmagi joyida edi.

– Men o‘zim buni qilishga harakat qildim, lekin qo‘llarim ishlamadi. Balki sendan so‘rasam bo‘lar, deb o‘yladim.

Shimamura sochlarini ajratib, iplarini qirqib tashladi va u kesayotganda uzun sochlarini silkitdi. U biroz xotirjamroq edi.

– Soat necha?

– Soat uch.

– Haqiqatan ham! Men hech qachon bunchalik ko‘p ipni ko‘rmaganman.

Koiffureni to‘ldirgan sohta sochlar edi, uning boshiga teggan edi, juda ham issiq.

– Haqiqatan ham soat uch bo‘ldimi? Uyga kelganimda uxlab qolgan bo‘lsam kerak. Bir necha kishi bilan cho‘milish uchun boraman deb va‘da bergandim, ular meni chaqirish uchun to‘xtashdi. Nima bo‘ldi deb hayron bo‘lishdi.

– Ular seni kutishyaptimi? Ommaviy hammomda.

– Ulardan uchyasi. Oltita partiya bor edi, lekin men faqat to‘rtinchisiga ulgurdim. Kelgusi hafta biz chinor barglarini ko‘rgani keladigan odamlar bilan juda band bo‘lamiz. Katta rahmat.

U boshini ko‘tardi, endi uzun va oqarib ketgan sochlarini tarash uchun o‘tayotib kulib yubordi.. “Qiziq, shunday emasmi.” U o‘zini nima qilishni bilmay, yasama sochlarini olishga qo‘l uzatdi.

– Men ketishim kerak. Qolishim to‘g‘ri emas, kutmoqdalar. Kechqurun boshqa kelmayman.

– Uyga ketish yo‘lingni topa olasanmi?

– Ha.

Lekin u chiqib ketayotib kimonosining etagiga qoqilib ketdi. Bir qisqa kunda ikki marta ertalab yettida va yana ertalab uchda u qo‘ng‘iroq qilish uchun noan‘anaviy soatlarni kelishib olishdi. Nimadir bor bo‘lishi kerak dedi, Shimamura o‘ziga o‘zi. Tez orada kuz kirib kelishi bilan mehmonlar ham kelishadi.

Mehmonxona eshigi ularni kutib olish uchun chinor shoxlari bilan bezatilgan edi. Operatsiyalarni biroz takabburlik bilan boshqarayotgan hammol o‘zini “migrant qush” deb atashni yaxshi ko‘rardi. U o‘z qarindoshlari bilan bahordan kuzgi barglargacha tog‘ kurortlarida ishladi va qish uchun qirg‘oqqa ko‘chib o‘tdi. U o‘zi yoki yo‘qligiga unchalik ahamiyat bermasdi, har yili bir xil mehmonxonaga kelardi. Sohilning gullab-yashnagan kurortlarida o‘z tajribasidan g‘ururlanib, mehmonxonaning o‘z mehmonlariga bo‘lgan munosabatini maqtamasdi. U o‘ziga o‘xshab unchalik ham befarq bo‘lmagan tilanchini ko‘rdi, qo‘llarini bir-biriga ishqalab, vokzalda kutilayotgan mehmonlar atrofida aylanib yurdi.

– Siz hech qachon bulardan birini tatib ko‘rganmisiz? - deb so‘radi u Shimamuradan anorga o‘xshash akebini olib.

– Xohlasangiz, tog‘dan olib kelaman. Shimamura sayrdan qaytib, uning akebini, poyasini va hammasini chinor shoxiga bog‘lab qo‘yganini tomosha qildi. Yangi uzilgan novdalar shunchalik uzun ediki, ular kornikka tegib ketdi. Yo‘lak yorqin, yangi qizil rangda porladi. Barglari juda katta edi. Shimamura salqin akebini qo‘liga olarkan, Yoko ishxonadagi o‘choq yonida o‘tirganini payqadi. Mehmonxona egasining

xotini mis qozonda sake isitayotgan edi. Uning ro‘parasida o‘tirgan Yoko har bir gapga javoban bosh irg‘ab qo‘ydi. U norasmiy kiyingan, garchi u har kuni “tog ‘shimi” bo‘lmasada. Uning oddiy junki, monosi yangi yuvilgan.

– Bu qiz shu yerda ishlayaptimi? - deb beparvolik bilan so‘radi Shimamura.

– Ha, ser. Barchangizga rahmat, biz qo‘shimcha yordam olishga majbur bo‘ldik.

– Masalan, siz.

To‘g‘ri. U bu qismlardan bo‘lgan qiz uchun g‘ayrioddiy tur. Yoko faqat oshxonada ishlagan, shekilli. U hali partiyalarda xizmat qilmagan. Mehmonxona to‘lib-toshgani sayin oshxonadagi kanizaklarning ovozi balandlashdi, lekin ular orasidan Yokoning tiniq ovozini eshitganini eslolmadi. Xizmatkor kim? Yoko qo‘shiq aytishni yaxshi ko‘rishini aytdi, u yotishdan oldin hammomda, lekin buni ham Shimamura o‘tkazib yubordi. Endi u Yokoning uyda ekanligini bilgach, Komakoni chaqirishi g‘alati tuyuldi. U Komakoning hayotini go‘zal, ammo behuda deb ko‘rishga majbur qilgan bo‘shliqni angladi, garchi u o‘zi uning sevgisi obyektini bo‘lsa ham; va shunga qaramay, ayolning mavjudligi, u bilan yashashga intilishi, yalang‘och terisiga tegib keldi. Unga rahmi keldi, o‘zi ham rahm qildi. U Yokoning ko‘zlari, o‘zining beg‘uborligidan qat’iy nazar, bu masalalarning mohiyatini o‘rganishiga ishonchi komil edi va u ham qandaydir tarzda unga jalb qilinganini his qildi. Komako tez-tez chaqirmasidan ilgari kelardi. U vodiy bo‘ylab chinor barglarini ko‘rgani borganida, uning uyi yonidan o‘tdi. U mashinaning ovozini

eshitib, u bo'lsa kerak, deb o'yladi, u yugurib chiqdi va u bo'lsa, ortiga qaramay ham, ochiqchasiga gapirdi. Bu uning uchun eng yoqimsiz edi. U, albatta, mehmonxonaga kelganida to'xtab turardi va hammomga ketayotganda ham to'xtadi.

U ziyofatga borib keldi, bir soat ketdi yoki juda erta qaytdi va xizmatkorni xonasida kutdi uni chaqirtirdi. Ko'pincha u ziyofatda bir necha daqiqa o'tirib, qochib ketardi. Oynada o'ziga bir tikilib oldi.

– Ishga qaytdim. Men biznesman. Biznes, biznes.

U o'zi bilan olib kelgan narsasini, balki plashini yoki samisen plektrumining qopqog'ini unutishni odat qilgan edi.

– Kecha uyga kelganimda choyga issiq suv yo'q edi. Men oshxonani kezib chiqdim va nonushtadan qolgan narsalarni topdim. Qadimgi. Bugun ertalab menga qo'ng'iroq qilishmadi. Men uyg'onganimda soat allaqachon o'n yarim edi. Men soat yettida seni ko'rishga kelmoqchi edim, lekin yaxshi bo'lmadi.

U birinchi bo'lgan mehmonxonasi, keyingisi va keyingisi, o'zi bo'lgan ziyofatlar haqida gapirib berdi.

– Keyinroq kelaman.

Ketishdan oldin u bir stakan suv ichdi.

– Yoki kelmayman. O'ttizta mehmon va faqat uchtamiz. Men juda band bo'laman.

Ammo u darhol qaytib keldi.

– Bu qiyin ish. Ulardan o'ttiztasi va faqat uchtamiz. Qolgan ikkitasi esa shahardagi eng keksa va eng yoshi va bu men uchun barcha mashaqqatli mehnatni talab qiladi. Qashshoq odamlar. Menimcha, qandaydir sayohat klubi.

O'ttiz mehmon bilan sizga kamida olti geysa kerak. Men borib, ichaman va ular bilan janjallashaman.

Har kuni shunday bo'lardi. Komako qayerga olib borayotganini o'ylab, ketardi va yashirinishni xohlagan bo'lsa kerak. Lekin o'sha noma'lum yolg'izlik havosi uni shu ahvolga solgan edi.

– Yo'lakdan tushganimda pol g'ijiraydi. Men juda sekin yuraman, lekin ular meni eshitib qolishdi.

— Yana Kameliya xonasiga yo'l oling, Komako? deyishadi oshxonadan o'tayotganimda.

Men hech o'z obro'yim haqida qayg'urmagandim. Bu shahar haqiqatan ham juda kichkina. Biz haqimizda hamma eshitgan, albatta. Bunaqasi umaman yo'q. Siz yomon chiqara boshlaysiz va shunday joyni barbod qilasiz. Lekin u yuqoriga qaradi va tabassum qildi. Hech qanday farqi yo'q. Mening odamim hamma joyda ish topa oladi. Bu, to'g'ridan-to'g'ri his-tuyg'ularga to'lib toshdi, pulini meros qilib olgan bekorchi Shimamura uchun juda begona edi bu tuyg'ular. Qayerga borsam shunday bo'ladi. Xafa bo'ladigan hech narsa yo'q. Ammo u beparvolik bilan ayolning aks-sadosini sezdi va men shikoyat qila olmayman. Axir, faqat ayollar chinakam sevishga qodir. U bir oz qizarib ketdi va polga qaradi. Uning kimonosi bo'ynidan ajralib turar, orqasi va yelkalari xuddi yoyilgan oq yelpig'ichdek edi. O'sha oq kiyimi ostidagi gavdaning qayg'usi bor edi. Bu jun matoni va yana qandaydir hayvonning po'stini tavsiya qildi.

– Bu dunyoda, - deb g'oldiradi u gapirayotganda ham so'zlarning tuzsizligidan uyali. Ammo Komako faqat

shunday javob berardi, har doimgidek. U boshini ko'tardi va g'oyibona qo'shib qo'ydi: Siz buni bilmadingizmi? U yuqoriga qaraganida, qizil kimono ostidagi gavda g'oyib bo'ldi. Shimamura rus baletining oltin asrida Valeriy va Alenni va fransuz raqs risolalarini tarjima qilgan edi. U ularni o'z hisobidan kichik, biroq mashhur nashrda chiqarmoqchi edi. Kitob, ehtimol, yapon raqs dunyosiga hech qanday hissa qo'shmas, shunga qaramay, agar chop etilsa, bu Shimamura yordam va tasalli olib keladi, deb aytish mumkin. U o'z ishi orqali masxara bo'lishi mumkinligi haqida o'ylab, qayg'uga botdi va orzu qilishda davom etdi. Safarga chiqqach, u shoshmaslik kerakligini ko'rdi. U ko'p vaqtini hasharotlarni o'lim azobida tomosha qilish bilan o'tkazdi. Har kuni, kuz sovuqlashgani sayin, uning xonasidagi pol ustida hasharotlar nobud bo'ldi. Qattiq qanotli hasharotlar orqasiga yiqilib, yana oyoqqa turolmadi. Bir ari bir oz yurdi va yiqildi, bir oz yurdi va yiqildi. Bu fasllar almashinuvi bilan kelgan tinch o'lim edi. Biroq, diqqat bilan qaragan Shimamura yashash uchun kurashda oyoqlari va his-tuyg'ulari titrayotganini ko'rdi. Bunday kichkina o'lim uchun sakkiz bo'yra bo'sh xona juda katta bo'lib tuyuldi. U o'lik hasharotni uloqtirish uchun qo'lga olarkan, ba'zan bir lahza Tokioda qoldirgan bolalari haqida o'ylardi. Ekraniga yopishib olgan kuya juda uzoq vaqt saqlanib qolgan edi. U ham o'lik edi va u yerga qulab tushdi xuddi o'lik barg kabi. Devorga ham gohida kuya tushib qolardi. Uni qo'lga olib, Shimamura uning go'zalligini tomosha qilar edi. Ekran olib tashlandi, hasharotlarning qo'shig'i hamda soni

kundan-kunga kamayib ketdi. Chegara tizmasida russet chuqurlashdi.

Kechqurun quyoshda tog‘lar juda sovuq tosh kabi keskin yorishib ko‘rinardi. Mehmonxona mehmonlar bilan to‘lgan. Bugun kechasi boshqa kelmasam kerak, deb o‘ylagan edim. Qishloqda bir necha kishi ziyofat qilishyapti. Komako ketdi va shu zahoti katta ziyofat zalida nog‘ora sadosi va qattiq ayollar ovozi eshitildi. Bayramning eng qizg‘in pallasida u tirsagidagi ovozdin cho‘chib ketdi.

– Kirsam bo‘ladimi? Bu Yoko. Komako buni olib kelishimni so‘raan edi - pochta kabi qo‘lini uzatdi. So‘ng o‘zini qanday tutishi kerakligini eslab, uning oldida o‘ng‘aysiz holda tiz cho‘kdi. Shimamura tugunlangan qog‘ozni ochdi va Yoko g‘oyib bo‘ldi. U bilan gaplashishga ulgurmad. “Vaqtini yaxshi o‘tkazdim va ichdim.” Mast bo‘lgan paytida qo‘lda qog‘oz salfetkaga yozilgan xabarning to‘liq qismi bor edi. Oradan o‘n daqiqa o‘tmay Komako gandraklab kirib keldi.

– U senga nimadir olib keldimi?

– U olib keldi.

– Oh?

Komako unga hayrat bilan ko‘zlarini pirpiratdi. Men o‘zimni yaxshi his qilyapman, yana sake buyurtma qilaman dedim-u, qila olmadim. Hammol meni ushlab oldi. Lekin sake ajoyib. Pol g‘ijirayaptimi, menga unchalik halaqit bermadi. Bu yerga kelishim bilanoq o‘zimni mast his qila boshladim. Jin ursin. Xo‘sh, ishga qaytish kerak.

– Barmoqlaring uchigacha qizarib ketgan.

– Biznes kutmoqda. Biznes, biznes. U hech narsa dedimi?
Yomon hasad o‘tli rashk.

– Kim?

– Bir kun kelib kimdir o‘ldiriladi.

– U shu yerda ishlayaptimi? U sake olib keladi, keyin ko‘zlari chaqnatib bizga tikilib turdi. Menimcha, senga uning ko‘zlari yoqadi.

– U seni sharmanda deb o‘ylayotgandir.

– Shuning uchun men unga senga olib kelish uchun xatni berib yubordim. Men suv ichmoqchiman. Menga suv bering. Kim sharmanda? Mening savolimga javob berishdan oldin uni ham yo‘ldan ozdirishga harakat qilding-a. Men mastmanmi?

U ikki qo‘lini stendga mahkam qo‘yib, oynaga qaradi. Birozdan so‘ng uzun etaklarni bir chetga surib, xonani supurib chiqib ketdi.

Ziyofat tugadi. Mehmonxonada tez orada jimlik hukm surdi va Shimamuraning ovozini eshitdi. “Komakoni ikkinchi mehmonga atab olib ketishgan bo‘lishsa kerak, - deya xulosa qildi u, lekin o‘shanda Yoko yana bir qog‘oz ko‘tarib kirib keldi. “Sampukanga bormaslikka qaror qilib, bu yerdan olxo‘ri rangdagi xonaga boring, xayrli tun.” Shimamura Yoko oldida biroz noqulay bo‘lib, jilmayib qo‘ydi.

– Katta rahmat, bu yerga yordam berish uchun keldingizmi? U o‘sha go‘zal ko‘zlari bilan unga bir qarab qo‘ydi, shu qadar yorqinki, u ko‘zlariga mixlangandek tuyuldi. Uning bezovtaligi kuchayib borardi. Qiz uni har ko‘rganida chuqur taassurot qoldirar, endi u uning oldida o‘tirardi - uni g‘alati bir bezovtalik qamrab oldi. Uning haddan tashqari

jiddiyligi uni har doim qandaydir ajoyib voqeaning markazida bo‘lib ko‘rsatardi.

– Sizni band qilishyapti, shekilli.

– Lekin meni ishim juda ham kam. Ajabo, sizni tez-tez ko‘rib turaman, birinchi marta o‘sha odamni uyingizga olib kelganingizda ko‘rgandim. Vokzal boshlig‘i bilan ukangiz haqida gaplashgansiz, esingizdami?

– Ha.

– Yotishdan oldin hammomda qo‘shiq aytasiz, deyishgandi.

– Haqiqatan ham! Meni shunday yomon xulq-atvorda ayblashyaptimi?

Ovozi hayratlanarli darajada chiroyli edi.

– Men siz haqingizda hamma narsani bilaman deb o‘ylayman.

– Shundaymi? Komakodan so‘raganmisiz?

– U hech narsa demaydi. U siz haqingizda gapirishni yoqtirmaydi.

– Tushundim.

Yoko tezda yuz o‘girib ketdi.

– Komako yaxshi odam, lekin unga omad kulib boqmasdi. Unga yaxshi munosabatda bo‘ling. - U tez gapirdi va oxirgi so‘zlarda ovozi juda titrardi.

– Ammo men uning uchun hech narsa qila olmadim. Tez orada qizning butun vujudi titrayotgandek tuyuldi. Shimamura o‘ta jiddiy yuzida xavfli bir ko‘rinish paydo bo‘lishidan qo‘rqib, uzoqqa qaradi. U kulib yubordi.

– Menimcha, tezroq Tokioga qaytganim ma'qul.

- Tokioga men ham boraman.
- Qachon?
- Istalgan vaqt.
- Qaytganimdan keyin sizni Tokioda ko‘ramanmi?
- Ha, iltimos.

Jiddiylik kuchli edi va shu bilan birga uning ohangi arzimas ekaniga ishora qildi. Shimamura qo‘rqib ketdi.

- Oilangiz bilan muammo bo‘lmaydimi?
- Temir yo‘lda ishlaydigan ukam mening butun oilam.

Men o‘zim qaror qila olaman.

- Tokioda aniq rejalarangiz bormi?
- Yo‘q.
- Komakoga aytdingizmi?

– Komako? Men Komakoni yoqtirmayman. Unga hech narsa aytmayman.

U unga nam ko‘zlari bilan qaradi - ehtimol uning tortinchoqligi ketib, u ularda g‘ayrioddiy go‘zallikni topgandir. Ammo o‘sha paytda uning Komakoga bo‘lgan muhabbati shiddat bilan kuchaydi. Tokioga go‘yo qochgandek, noma'lum bir ayol bilan yugurish, Komakodan qattiq kechirim so‘rash va Shimamuraning o‘zi uchun tavba qilishiga to‘g‘ri kelardi.

- Erkak bilan yolg‘iz ketish sizni qo‘rqitmaydi?
- Nimaga qo‘rqitishi kerak?
- Tokioga hech bo‘lmaganda qayerda qolishni va nima qilishni hal qilmasdan borish xavfli emasmi?
- Ayol doim yo‘lini topa oladi.

Uning nutqida mazali ohang bor edi. Ko‘zlari unga qadaldi, yana gapirarkan:

— Meni xizmatkor qilib olmaysizmi? - dedi.

– Xizmatkor qilib?

– Lekin men xizmatkor bo‘lishni xohlamayman.

– Siz oldin Tokioda kim bo‘lib ishlar edingiz?

– Hamshira.

– Kasalxonadami? Yoki hamshiralar maktabida?

– Men hamshira bo‘la olaman, deb o‘ylagan edim, xolos.

Shimamura tabassum qildi. Ehtimol, bu uning musiqa o‘qituvchisining o‘g‘liga poezdda g‘amxo‘rlik qilganini esga olgani uchundir.

– Siz hali ham hamshira bo‘lishni xohlaysizmi?

– Endi men hamshira bo‘la olmayman.

– Lekin siz bir qarorga kelishingiz kerak, qat‘iyatsizlik hech qachon yaxshilikka olib kelmaydi.

– Qat‘iyatsizlikmi? Bunga hech qanday aloqasi yo‘q.

Uning kulgisi, hammasini unuttirib yubordi. Uning kulgisi, xuddi ovozi kabi, shunchalik baland va tiniq ediki, u deyarli faqat o‘zi kulayotgan edi. Unda zerikarli yoki sodda fikrlilar haqida bilmas edi. Shimamuraning qalbi og‘ridi. Nimasi kulgili?

- Ammo men hamshiralik qilishim kerak bo‘lgan bitta odam bor edi.

Shimamura yana hayratda qoldi.

- Men umrim davomida boshqa qilolmayman.

- Tushundim.

Uning javobidan jim bo‘ldi. U xushyor tortdi.

- Siz hamma vaqtingizni qabristonda o‘tkazar ekansiz, shunday deyishdi. Qanday qilib qabrni tashlab, Tokioga ketasiz?

– Kechirasiz. Meni o‘zingiz bilan olib keting. Komako sizni juda rashkchi ekanligingizni aytdi.

– Bu odam uning qaylig‘i emasmidi?

– Yukio? Bu yolg‘on. Yolg‘on.

– Nega siz Komakoni yoqtirmaysiz?

– Komako. - U xuddi shu xonada kimnidir chaqirayotgandek gapirdi va Shimamuraga qaynoq mehrga to‘la ko‘zlari bilan tikildi. - Komakoga yaxshi munosabatda bo‘ling.

– Ammo men uning uchun hech narsa qila olmayman. Yokoning ko‘zlarida yosh bor edi.

U bo‘yra ustidagi mayda pardaga burnini artdi.

– Komako aqldan ozaman, deydi.

Shu bilan u xonadan chiqib ketdi. Shimamura sovuq qotganini his qildi. U kuyani tashlash uchun derazani ocharkan, mast Komako mehmon bilan zalda O‘yin o‘ynayotganiga ko‘zi tushdi. U o‘z ustunligini kuchi bilan ko‘rsatmoqchi bo‘lib, o‘rindig‘ining yarmini oldinga egdi. Osmonda bulutlar suzib yurgan edi. Shimamura cho‘milish uchun pastga tushdi. Qo‘shni ayollar hammomida Yoko mehmonxona egasining kichkina qizini cho‘miltirayotgan edi. Uning ovozi bolani yechintirib, cho‘miltirayotganda mayin edi - xuddi yosh onaning bolasini erkalatayotgan ovoziday tinchlantiruvchi va yoqimli edi. U hozir xuddi shu ovozda kuylayotgan edi:

Nazar soling bir ortga
Uchta nok-u sadrga,
Bo‘lib bari olti daraxt
Quy qarg‘a uyalarga
Tepadagi chumchuq uyasiga
Nimalarni kuylashyapti?

— *Xakamairi itcho, itcho, itcho ya*, deb kuylardi.

Bu kichkina qizlar rezina koptoklarni sakratar ekan, qo‘shiq kuylar edi. Yokoning bema'ni so‘zlarini tez va jonli tarzda aytishi, Shimamurani tushida oldingi Yokoni ko‘rmaganmikan, degan miyasidagi fikrning kelishi uni hayron qoldirardi. U bolani kiyintirayotganda va uni hammomdan olib chiqayotganda, hatto u bo‘lganida ham gaplashar edi va hammomdan olib chiqdi. Uning ovozi nay chalayotgandek aks-sado berardi.

– Ha. U o‘rnidan turib, deraza oldidagi toymasin eshikni ochdi. Chinorning barglari yo‘q edi.

Derazadan ko‘ringa qor oppoq osmondagi bulutlar kulrang edi. U xuddi jinoyatchini yetaklab ketayotgandek, yerdan ko‘zini uzmasdi.

Hammomda isingach, o‘zgacha joziba kasb etardi va uyqu haqida esa gap bo‘lishi mumkin emas. Ertasi kuni ertalab Shimamura “Noh” (yaponlarning klassik dramasi)ning ovozidan uyg‘onib ketdi. Biroz vaqt yotib tingladi. Komako oynaga qarab, jilmaydi.

– Mehmonlar Plum xonasida. Birinchi bazmimdan keyin bu yerga chaqirganman. Esingdami?

– Sayohatga chiqqan klubmi?

- Ha, o‘sha.
- Qor yog‘dimi?

Pionlarga o‘xshab katta bo‘laklar singari kezib yurardi. Unda sokin, ammo tushunarsizlik bor edi. Shimamura uyqusizlikdan qandaydir bo‘shliq bilan tikilardi. U yil oxiridagi qorli tongni eslab, oynaga qaradi. Sovuq pionlar Komako atrofida oq konturni kesib, yanada kattaroq osmon uzra kezishardi. Kimonosining bo‘yni ochiq bo‘lib, tomog‘ini sochiq bilan artib turardi. Tanasi hozirgina kirdan xalos bo‘lgandek, top-toza edi.

Shimamura bu haqida orzu ham qilmasdi. Chunki Komako arzimas narsaga jiddiy qaraydigan ayollar toifasidan edi va arazlashlari ham o‘zgacha joziba kasb etardi. Tog‘lar, xazon barglaridan yanada qoraygan, biroq qor bilan hayotga yorqinlik kirityotganga o‘xshardi. Sedar darxtlari qor ostida zamindan samo uzra bosh ko‘tarib, o‘smay qolishgandi. Ip qorda yigirilgan, to‘qilgan, yuvilgan va oqartirilgan edi. Har biri ip boshidan oxirigacha shu asnoda qorda bajarilardi. Bu yerda Chijimi surpi (小千谷縮) bor, chunki bu maskanda qor yog‘adi. Kimdir uzun qilib yozibdi. Qor Chijimining onasi. Chijimji o‘t surpi tog‘ning voyaga yetgan qizlari tomonidan qorli qishlarda qo‘lda to‘qilardi. Shimamura eski kiyimlar do‘konidan yozgi kimononi qidirdi.

Raqs dunyosidan xabardor bo‘lgani uchun eski kiyimlar orasidan Noh xalatlarini topdi, xuddi egnida chijimi turgandek ko‘rindi. Avvalari Chijimi yarmarkasi bahorda o‘tkazilardi, qor erigandan keyin qor peshtaxtlari uylardan olib kelib o‘rnatilardi. Chijimini sotib olish uchun uzoq-yaqindan

odamlar kelardi, hattoki kata savdorgarlar ham tijorat shaharlaridan: Nago, Edo va Osaka; mehmonxonalarda urf-odatni joy-joyiga qo'yib qolishardi.

Yarim yillik mehnat ko'rsatilardi, butun tog' qishloqlaridan yoshlar va voyaga yetgan qizlar yig'ilardi. Sotuvchi va sotib oluvchilarning butkalari yonma-yon qo'yilardi, ochiq osmon ostida bozor o'rnatilardi. Zo'r narxlarda xarid qilingan iplar, erlar uchun qandaydir musobaqa edi.

Qizlar dastlab bolarlarnikini to'qishni o'rganishdi, keyin ishlari o'n to'rt yigirma to'rt yosh oralig'ida bo'di. Ulg'ayganlari sari eng zo'r Chijimiga ton berishni yo'qotishardi.

Ularning qo'l mehnatlari bir qancha ajoyib to'quvchilar orasida saralab olingandan keyin, ular bor e'tibor va mehrlarini qanday izg'rin va yolg'iz qorli oylar bo'lishidan qat'iy nazar shu to'quvlariga berishardi, oktabr oralig'ida iplarni yigirishni boshlashardi. Fevral o'rtalariga kelib so'nggi to'quvlarini yakunlardilar.

So'nggi asrlar oxirlarida, Shimamuraning tog' qizlari tomonidan to'qilgan kimonosidan atigi bir yoki ko'proq bo'lgan bo'lishi mumkin. U hanuzgacha o'zining kimonosini "qor-to'qish"iga jo'natardi. Bu kimono kimga tegishli ekanligini bilmay qaytarish juda mushkul masala edi, har yili mamlakat qayta to'qib ishlab chiqarardi ularni; biroq Shimamura to'quv to'g'ri amalga oshirilishi uchun to'quvchilar yashaydigan joylarga yuborishni afzal ko'rardi. Oq surp qalin qorli maydonga to'shalardi, quyosh nurlari ostida yoz

g'uboridan forig' bo'lgandek yuvilardi, hattoki Shimamuraning o'zi yuvgan bo'lishiga qaramay.

Shunday yo'sinda bo'lishi lozim, negaki Tokyo do'koni har bitta detalgacha ahamiyat berardi va albatta, bu eskicha uslubda qilinishi bilardi.

Qadim davrlardan beri maxsus to'qish uchun uylar bor mavjud edi. To'quvchilar ko'p qismini o'zi bajarolmasdi. Oq Chijimi to'qilganidan keyin, yerga to'shab qo'yilardi, ranglangan Chijimilar ma'lum bir qolipga kelmaguncha to'qilardi. Oy kalendari bo'yicha Fevral va Yanvar oylari oqartirish mavsumiga to'g'ri kelardi, qor bilan qoplangan dalalar va bog'lar oqartirish maydonlari edi. Mato kulrang suvda bir kecha cho'ktirilardi.

Kelasi tongda qayta – qayta yuvilib, siqilardi va oqartirishga qo'yilardi. Shu jarayon takror amalga oshirilgandan keyin, Shimamura eski kitoblarda o'qigani singari oqartirish oxiriga kelganda oq qizil Chijimi quyosh nurlari ostida ko'zga boshqacha ko'rinardi. Iliq viloyatlarga aniq kok'rinardi. Oqartish mavsumi yakuniga yetgach, qor o'lkasiga ko'klam kirib kelardi.

Chijimi yeriga bahor juda ham yaqinlashib qolgandi, shunday daryo yoqasida, vodiy boshlangan joydan. Darhaqiqat Shimauraning derazasidan yaqqol ko'rinib turardi. Butun Chijimi shahar bozorlarida temir yo'l stansiyalari bor edi va mintaqa to'quv markazi deya ulug'lanardi.

Shimamura yoz o'rtasida qor o'lkasiga kelgandan beri qorli mavsumda to'qilgan Chijimi kiyardi, lekin bu haqida

Komako aytishni vaziyat taqozo etmagan, va Komako ham eski folklore san'atining taqdirini zo'rg'a so'rardi.

Yokoning hammomda qo'shiq aytayotganini eshitgandan so'ng, u g'altak va dastgohiga monand ovozini qo'llardi.

O'tning ipi, hayvon tukidan yaxshiroq bo'lib, qor namligisiz ishlash juda mushkul edi, to'qish uchun esa qorong'u, sovuq mavsum yaxshi edi.

Qadimgilar tanaga salqinlik baxsh etsin deya sovuq yo'l bilan mahsulotni chiqarishardi. Chijimi shunchalik noyob bo'lib, yarim asr o'tgandan keyin ham qancha kiyilgan bo'lishiga qaramay rangi o'chmasdi. Shimamuraning o'ylashicha inson shunchalik umrguzaronlik qila olarmikan, birdan xayoliga Komako boshqa insonning bolalarining onasidek tasviri keldi. U uzoq vaqt xotini va bolalarini unutganidan ajablanib qoldi. U shunchaki Komakoning xohishi sabab bu yerdan ketolmayotgandi. U shunchaki tashrif buyurishlarga o'rganib qolgandi, xolos. U oz'ining sovuqligiga tikilgancha qoldi. U o'zini qanday qilib yo'qotganini bilolmay qoldi. Tamoman xayolida Komakodan unga hech qanday yaqinlik yo'qdek tuyuldi. U yana o'zining mangaliga suyangancha turardi. Uni qor kunlaridan saqlagan matoh keyin kelganida yo'q bo'lishi mumkin edi.

Mehmonxona egasi eski Kyoto choynagini unga icharaga berib turdi, qarag'aylarning tovushidan kelib chiqqan sadoda qush va gullar bilan o'zgacha dizayn kasb etardi.

Uzoq va yaqindan ikki qarag'ay shabadasi yelib yugurardi. Shunday qarag'ay yonidan qo'ng'iroqchasining tovushi eshitilardi. U qulog'ini choynakka qo'yib, tingladi. Shu onda

Komakoning oyoq tovushlari bilan hamohang bo‘ldi. To‘g‘ri turib oldi. Ketish vaqti kelgandi.

U Chijimi yurtini ko‘rish xayolida yurgandi. Bu ekskursiya uni issiq buloqdan mahrum qilishini bilardi. Qaysi shaharning poyezdidan jo‘nashni bilmasdi. Zamonaviy to‘quv markazlariga qiziqmasdan, o‘zi uchun orqa va yolg‘iz stansiyaning tanladi. U daryo bo‘yidagi shaharlarda joylashgan stansayilarida tushishni bilmas edi. U zamonaviy to‘quv markazlariga qiziqmay bitta-yu bitta eski stansiyaning afzal ko‘rdi. Bir muddat yurgandan so‘ng, u eski pochta shaharchasining asosiy ko‘chasiga chiqdi. Uylarning narigi tomoniga ko‘tarilgan ko‘shklar ko‘chaning ikki tomonidagi ustunlar bilan mustahkamlangan bo‘lib, ularning soyasida qor qalin yog‘ganda muloqot qilish uchun maxsus qurilgan, xuddi Edo do‘konchisiga o‘z mahsulotlarini ko‘rsatish uchun ishlatadigan ochiq rasta kabi. Har bir uyning bir tomonida ko‘shklar bo‘lib, ko‘cha bo‘ylab o‘tish yo‘llari qurilgan. Uylar mustahkam fundamentga birlashtirilganligi sababli, tomlardagi qor faqat ko‘chaga o‘tishi mumkin edi. To‘g‘riroq aytish mumkinki, qor pastga emas, yuqori qismlarda olib yig‘ib qo‘yilgan edi. Bir tomondan ikkinchisiga o‘tish uchun tunnellar olib tashlangan edi. Komakoning issiq buloq qishlog‘idagi uylar qor mamlakatining bir qismi bo‘lib ularni ochiq maydonlar ajratib turardi hamda Shimamura ilk marotaba bunday yo‘laklarga duch kelayotgan edi. U ulardan birida yurishga harakat qildi. Eski tom ostidagi ustunlar ham chiriq boshlagan edi. U ajdodlarining uylari bo‘ylab sayohat qilardi. Ko‘rdiki, to‘quvchi qizlar bu yerda qor ostida o‘z

ishlariga berilib, hayot kechirishgan. Ishchilarning ismlari keltirilmagan edi, biroq tirikligida juda ham mehnatkash bo‘lishgan xuddi Shimamura kabi, afsus faqatgina Chijimi saqlanib qolgan. Bu juda ham g‘alati fikrlar uni hayratga solgan edi. Butun mehr-muhabbati bilan qilingan mehnat haqida o‘ylasa, hayajonga tushadi, uni ilhomlantiradi. Uning ota-bobosi yurgan pochtaga olib boruvchi yo‘li, asosiy, ag‘darilgan ko‘cha Komakoning issiq bulog‘idan o‘tib ketar edi. Shiftlarini ushlab turish uchun qator toshlar bilan qoplangan tomlar allaqachon bilgan tomlarga juda o‘xshash edi. Chuqur panjurlarni qo‘llab-quvvatlovchi ustunlar yer bo‘ylab xira dumaloqlarni tashlagan. Sayohat tushdan tungacha cho‘zilgan edi. Ko‘rish uchun hech qanday bino qolmagan edi.

U xuddi ilk mehmonga o‘xshab boshqa qishloqqa ketish uchun poyezdga o‘tirdi. U yana bir muddat yurdi. Bir oz sovuq qotgani uchun choy va makaron olish uchun to‘xtadi. *Noodle* do‘koni daryo bo‘yida joylashgan edi, ehtimol issiq buloq yonidan oqib o‘tadigan daryodir. *Shaven* boshli buddist rohibalar ikki-uchtadan bo‘lib, ko‘prikdan narigi tomonga o‘tishardi. Hammasi dag‘al somondan yasalgan sandal kiygan, ba‘zilari esa orqasiga gumbazsimon somon qalpoqlari bog‘langan edi. Aftidan, xizmatdan qaytayotib, ular uylariga, iniga shoshilayotgan qarg‘alarga o‘xshardilar. Ular ko‘p yurisharkan - dedi Shimamura do‘kondagi ayolga qarab . - Tepaliklarda rohiba bor. Nazarimda, ular hozir hammasini uddalashyapti. Qattiq qorlar boshlanganidan keyin ular tashqariga chiqishlari deyarli imkonsiz bo‘ladi. Ko‘prik

ortidagi tog 'qorong'i qorong'ilashib, allaqachon qor bilan qoplangan edi. Bu qor mamlakatida sovuq va bulutli kunlar bir-birini almashtirib turadi. Barglar to'kilib, shamollar sovib ketadi. Qor yog'yapti. Mamlakat xalqi 'cho'qqi aylanasi deb ataladigan joydagi baland tog'ni ko'rishdi oppoq bo'lib ketibdi. Sohil bo'ylab dengiz shovullaydi, tog'lar gumburlaydi, naq momaqaldiroq kabi. Cho'qqi aylanalari qor ko'p yog'masligidan darak berar edi. Buni ham Shimamura o'zining eski kitobida o'qigan edi. Ertalab birinchi qor yog'di, u to'shakda yotib, "Yo'q" qo'shig'ini tingladi. Dengiz va tog'larda allaqachon shovqin boshlangan edi. Ehtimol, uning his-tuyg'ulari kuchlidir, faqat Komako bilan sayohatga chiqdi: hozir ham u uzoqdan shovqinning aks-sadosini eshitganday edi. Ularni ham qor bosadi, shunday emasmi? Qancha odam bor? Juda ko'p. Ularni qilishmoqchi, sizningcha, qor bosganicha kutib turishadimi? Balki biz ularni Chijimi tayyorlashga yo'llarmiz. Ayol qiziquvchan notanish odamga noaniq jilmayib qo'ydi.

Shimamura vokzalga qaytib, poyezdni ikki soat kutdi. Qish quyoshi botgan, havo shu qadar tiniq ediki, go'yo yulduzni yoqib yuborgandek edi. Shimamuraning oyoqlari sovuq edi. U nima qidirganini bilmay issiq buloqqa qaytib keldi. Taksi odatdagidek relslarni kesib o'tib, qishloqqa kirib bordi. Ular sadr bog'ining etagini aylanib o'tishayotganlarida, ular oldida yorqin nurli uy turardi. Shimamura yana iliq va xavfsiz his qildi. Bu Kikumura restorani edi, eshik oldida uchto'rt geysa gaplashib turardi. Ular orasida Komako ham bor bo'lib, u o'ylashga ulgurmay turib faqat Komakoni ko'rdi.

Haydovchi tormozni bosdi. Aftidan, u ikkalasi haqida mish-mishlarni eshitgan. Shimamura orqa oynaga qarash uchun undan koʻzini uzdi. Yulduzlar yorugʻida izlar aniq, hayratlanarli darajada koʻrinar edi. Komako koʻzlarini yumdi va taksiga otildi. Toʻxtamasdan sekin tepalikka koʻtarildi. U eshik tutqichini oldida turib qoldi. U mashinani yutib yubormoqchi boʻlgandek otildi, lekin Shimamuraga qandaydir iliq his-tuygʻuga berilgan edi. Bu juda taʼsirli hodisa edi. Komako bir qoʻlini koʻtarib derazani tutib qoldi. Uning kimonosini yengi bilagidan tushib ketdi, qolgan yarmi oynadan Shimamuraning yuziga tushdi. U peshonasini derazaga bosdi.

- Qayerda eding? Qaerda boʻlganingni ayting, - dedi u baland ovozda. Ahmoq boʻlma. Jarohatlama qalbimni -deb baqirdi u, lekin ikkalasi ham bu shunchaki soʻz oʻyini ekanligini bilishardi. U eshikni ochdi va taksining ichiga oʻtirdi. Biroq taksi allaqachon toʻxtab qolgan edi. Ular togʻga chiqish yoʻlining etagida edi.

– Qayerda eding? Xoʻsh... Qayerda?

– Hech qayerda.

U oʻzini geysalardek tutib etaklarini taxlab chiqdi. Haydovchi jim kutdi, biroz gʻalatilik bor edi unda. Shimamura tan oldi chunki ular taksidan ancha uzoqda edi. Komako qoʻlini qoʻliga qoʻydi. - Sovuq, qarang juda ham sovuq.

– Nega meni oʻzing bilan olib ketmading?

– Seningcha olib ketishim kerakmi?

– Qanday gʻalati odamsan.

U tosh zinadan shoshib koʻtarilib, xursand boʻlib kuldi.

– Ketayotganingni ko‘rdim. Taxminan ikkida. Uchdan sal oldin?

– To‘g‘ri.

– Mashinaning ovozi eshitib yugurib chiqdim. Oldinga yugurdim. Sen esa atrofga qaramading. Nega atrofga qaramading?

Shimamura bu ta‘kiddan biroz hayron bo‘ldi.

– Senni kutib olishimni bilmas eding, to‘g‘rimi? Men qilmadim. Ko‘rdingmi?

O‘zi xursand bo‘lib kulib, unga juda yaqin keldi.

– Nega meni olib ketmading-a? Sen meni qoldirib, sovuq o‘lkalarga qaytib borasan, menga esa bu yoqmaydi, umuman.

To‘satdan yong‘in signalizatsiyasi jiringladi. Ular orqaga qarashdi.

– Olov, olov! A, olov!

Pastdagi qishloqda uchqunlar ustuni ko‘tarilib turardi. Komako ikki-uch marta qichqirdi va Shimamuraning qo‘lidan mahkam ushlab oldi. Olovning uchquni ko‘tarilib ketdi, atrofdagi tomlarga ham o‘tib ketdi.

– U qayerda? Musiqa o‘qituvchisining juda yaqinmi?

– Yo‘q.

– Xo‘sh, qayerda?

– Bekat tomon uzoqroqda.

Olov tomlardan ham o‘tib ketdi. Bu pilla ombori. Ombor. Qara. Qara! Pilla ombori yonmoqda. Uning yelkasiga yuzini bosdi. "Ombor, ombor!" Olov balandroq yondi. Ular alanganing shovqinini deyarli eshitishardi. Shimamura qo‘lini Komakoning yelkasiga qo‘ydi.

– Nimadan qo‘rqish kerak?

– Yo‘q, yo‘q, yo‘q! Komako bosh chayqab, yig‘lab yubordi. Shimamuraning qo‘lida uning yuzi odatdagidan kichikroqdek tuyuldi. Shimamuraning qo‘lida uning yuzi odatdagidan kichikroqdek tuyuldi. Qattiq peshonasi titrardi. U olovni ko‘rib yig‘lab yubordi va Shimamura uni nima bunchalik xafa qilganiga hayron bo‘lishni o‘ylamay, uni yoniga tutdi. U yig‘lashni boshlaganidek tez to‘xtatdi va undan uzoqlashdi.

– Omborda kino bor. Bugun kechqurun. Joy odamlar bilan to‘la bo‘ladi. Odamlar xafa bo‘ladi. Odamlar yonib o‘ladi.

Ular mehmonxona tomon shoshilishdi. Ularning tepasida qichqiriqlar eshitildi. Mehmonlar ochiq eshiklardan yorug‘lik bilan to‘lib-toshgan ikkinchi va uchinchi qavat ayvonlarida turishdi. Bog‘ning chetida qurigan xrizantemalarning silueti bor edi. Darvozabon va yana ikki-uch kishi zinapoyadan pastga tushishdi.

– Bu pilla omborxonasimi? Komako ularning orqasidan chaqirdi.

– Ha.

– Kimdir jabrlanganmi? Kimdir jabrlanganmi?

Ular hammani tashqariga chiqarishmoqda. Film yonib ketdi va qisqa vaqt ichida hamma joy yonib ketdi. Telefon orqali eshitdim. Qarang! Bolalarni balkondan birin-ketin uloqtirishdi, deyishyapti.

– Nima qilamiz? - Komako zinapoyadan porterdan keyin tusha boshladi. Yana bir necha kishi uni quvib yetdi va u ham

yugurib ketdi. Shimamura ergashdi. Zinaning tagida ularning bezovtaligi kuchaydi. Yong‘inning faqat uchi tomlar ustidan ko‘rindi va yong‘in signali yaqinlashib, shoshilinchroq edi. - Ehtiyot bo‘ling. Muzlab qolgan, siz sirpanib ketib qolishingiz mumkin. U unga qaragancha to‘xtadi. Lekin hammasi joyida. Siz uzoqroqqa borishingiz shart emas. Kingadir zarar yetgan yetmaganligini bilish uchun o‘zim boraman.

Haqiqatan ham uning davom etishiga hech qanday sabab yo‘q edi. Uning hayajoni ketdi. U pastga qaradi. Oyoqlarini ko‘tarib, chorrahaga kelganlarini ko‘rdilar. Somon yo‘li. Go‘zal, shunday emasmi, Komako pichirladi va osmonga qarab yonidan tez o‘tib ketdi. Somon yo‘li. Shimamura ham yuqoriga qaradi va u o‘zini Somon yo‘lida suzib ketayotganini his qildi. Uning nuri shu qadar yaqin ediki, uni o‘z og‘ushiga olgandek edi. Shoir Bashoning Somon yo‘li haqida yozganida ko‘rgan yorqin kenglik shu edimikin, o‘zi? Bo‘ronli dengiz? Somon yo‘li tungi yerni o‘zining yalang‘och quchog‘iga o‘rash uchun shu yerdan tushdi. Shimamura o‘zining kichik soyasi yerdan unga qarshi tushayotganini o‘yladi. Har bir alohida yulduz boshqalardan ajralib turardi va hatto nurli bulutlardagi kumush chang zarralarini ham ajratib olish mumkin edi, tun shu qadar tiniq ediki, somon yo‘lining cheksiz chuqurligi uning nigohini unga qaratdi.

– Kuting, kuting, - deb chaqirdi Shimamura.

– Kelinglar. Komako Somon yo‘li qulayotgan qorong‘u tog‘tomon yugurdi. Uning qo‘lida uzun yubkalari bordek, qo‘llarini silkitarkan, etaklari bir oz ko‘tarilib, pastga tushardi. U yulduzli qor ustida qizil rangni his qilardi. U iloji boricha

uning orqasidan yugurdi. Ayol sekinlashib, uning qo‘lidan tutdi, uzun etaklari yerga tushdi.

– Siz ham ketasizmi?

– Ha. Har doim hayajonlanaman. U etagini changallab, qor ustida yuribdi. Lekin odamlar kuladi. Iltimos, orqaga qayting. Bir oz uzoqroqqa.

– Lekin bu noto‘g‘ri, sizni olovga olib borshimni agar odamlar bilsa hafa bo‘lishadi. U bosh irg‘ab, to‘xtadi. Uning qo‘li hamon uning yengiga tegib turardi.

– Meni bir joyda kuting. Men tezda qaytaman.

– Qayerda kutasiz?

– Qaerda desangiz ham.

– Ko‘ramiz, sal uzoqroqda. U uning yuziga qaradi va birdan boshini chayqadi.

– Yo‘q. Men sizni xohlamayman. U o‘zini unga qarshi tashladi. U bir-ikki qadam orqaga chekindi. Yo‘l chetidagi yupqa qorda bir qator piyoz o‘sardi. "Men buni yomon ko‘rardim." O‘sha to‘satdan to‘lqinli so‘zlar yana unga keldi.

– Meni yaxshi ayol deb aytdingiz-ku, ketayapsiz, nega menga shunday deyishga majbur bo‘ldingiz? Uning o‘sha kumushrang soch bezaklari bilan gilamchaga sanchayotganini ko‘rdi. Men bu haqida o‘ylab, yig‘ladim. Uyga kelganimdan keyin yana yig‘ladim. Sizni tark etishdan qo‘rqaman. Lekin, iltimos, keting. Meni yig‘latganingizni unutmayman.

Shimamurani oddiy tushunmovchilik ayolning borlig‘iga shunchalik chuqur kirib borganini o‘ylab, xafagarchilik, umidsiz ojizlik hissi paydo bo‘ldi. Yong‘in paydo bo‘ldi va uning uchqunlar ustunini yangi alanga ko‘tardi. “Qarang, u

yana qanday alangalanyapti.” Ular yugurishdi, qo‘yib yuborishmadi. Komako tez yugurdi. Uning sandallari esa muzlab qolgan qorni siqib chiqardi, qo‘llari esa yonlariga yaqinlashib zo‘rg‘a qimirlayapti. U kimsalarning butun kuchi jamlangan bir kishi kabi ediya, g‘alati darajada kichkina figura, deb o‘yladi Shimamura.

– Qayerda desangiz ham. Ko‘raylikchi. Biroz uzoqroqda. U uning yuziga qaradi va birdan bosh chayqadi.

– Yo‘q. Sizni xohlamayman. U o‘zini unga qarshi yana tashladi. U bir-ikki qadam orqaga o‘girildi. Yo‘l bo‘yida yupqa qorda bir qator piyoz o‘sib turardi. "Men buni yomon ko‘rardim, yana uni.

– Siz meni yaxshi ayol deb aytdingiz, shunday emasmi? Siz ketyapsiz. Nega?

Yugurishga uchun anchagina to‘lishgan edi, u unga qarashdan juda charchadi. Ammo Komako ham tez orada nafasini yo‘qotdi. U unga qarshi yiqildi.

– Yig‘layapman, dedi u.

– Mana shunday sovuq. Shimamuraning ham ko‘zlari nam edi. Yonoqlari qizarib ketgan, faqat ko‘zlari sovuqqon edi. U ko‘zlarini pirpiratdi va Somon yo‘li ularni to‘ldirish uchun keldi. U ko‘z yoshlari to‘kilmasin deb harakat qildi. Somon yo‘li har kecha shundaymi?

– Somon yo‘li? Chiroyli, shunday emasmi? Lekin unday emashar kecha shunday. Odatda bu unchalik aniq emas. Somon yo‘li ularning ustidan ular yugurgan tomonga oqib o‘tdi va Ko makoning boshini o‘z nuriga cho‘mgandek bo‘ldi. uning bir oz jingalak burni shakli aniq emas edi va uning kichkina

lablaridan rang yo‘qoldi. Osmonni kesib o‘tgan yorug‘lik shunchalik xira edimi? Shimamura bunga ishonishi qiyin edi. Yorug‘lik undan ham xiraroq edi yangi oy kechasida, va hali Somon Yo‘l eng yorqin to‘lin oydan ham yorqinroq edi. U yer yuzida soya qoldirmagan zaif nur.

– Komakoning yuzi eski niqobdek suzib ketgandek bo‘lgandi. G‘alati, hatto niqobda ham bo‘lishi kerak ayolning hidi. U yuqoriga qaradi va yana Somon yo‘li yerni o‘rab olish uchun pastga tushdi va Somon yo‘li, xuddi buyuk Avrora kabi, oqardi chetlarida turish uchun uning tanasi orqali yer ko‘rinardi. Unda sokin, sovuq yolg‘izlik va qandaydir ixtiyoriy hayratlar bor edi.

– Agar ketsang, men halol hayot kechiraman, - dedi. Komako yana yurib. U qo‘lini tartibsiz sochlariga qo‘ydi. Besh-olti qadam bosgandan keyin ortiga qaradi.

– Nima bo‘ldi? Siz u yerda turishingiz shart emas, shunday emasmi? Lekin Shimamura unga qarab turdi.

– Oh? Kutasan, keyin? Meni o‘z xonangga olib ket. U chap qo‘lini bir oz ko‘tardi-da, yugurib ketdi. Uning chekinayotgan qiyofasi tog‘ga cho‘zilgan edi. Somon yo‘li etaklarini tog‘ to‘lqinlarini sindirish uchun yoyib, yelpillab chiqib ketdi. U yana o‘zining yorqin kengligi bilan osmonda tog‘ni yanada chuqurroq zulmatda tark etdi. Komako asosiy ko‘chaga burilib, g‘oyib bo‘ldi. Shimamura uning ortidan tushdi. 181-182-183-184-185-186

Komako asosiy ko‘chaga burilib, g‘oyib bo‘ldi. Shimamura uning orqasidan keta boshladi. Bir necha erkaklar ritmik qo‘shiq aytish uchun ko‘chada o‘t o‘chiruvchi nasosni

tortib olishdi. Ularning ortidan odamlarning toshqinlari to‘kildi. Shimamura o‘zi va Komako bosib o‘tgan yon yo‘ldan olomonga qo‘shildi. Yana bir nasos ko‘chaga tushdi. Uni o‘tib ketishiga yo‘l berdi va orqasiga tushdi. Shimamura Komako bilan birga bosib o‘tgan yon yo‘ldan olomonga qo‘shildi. Ko‘chadan boshqa nasos keldi. Uni ham o‘tib ketishiga yo‘l berdi va uning orqasiga tushdi. Bu eski yog‘och qo‘l nasosi bo‘lib, kulgili darajada kichkina, uni uzun arqonda to‘da-to‘da odamlar tortayotgan va boshqa to‘dalar uni boshqarayotgan edi. Komako ham uni o‘tkazib yuborish uchun to‘xtadi. U Shimamurani ko‘rdi va uning yonidan yugurdi. Yo‘l bo‘yida bir chetda turgan odamlar xuddi nasos so‘rib olgandek yana ichkariga tushishdi. Ularning ikkalasi endi olov tomon yugurayotgan olomonning bir qismi edi.

– Shunday qilib, siz keldingiz. Har doim hayajon izlaydi. To‘g‘ri. Bu qayg‘uli kichik nasos, shunday emasmi. Yuz yillikning eng yaxshi qismi. Hech bo‘lmaganda. Ehtiyot bo‘ling, yiqilib tushmang. Bu sirpanchiq. Haqiqiy qor bo‘roni bo‘lganda keling va qor tun bo‘yi yer bo‘ylab yuradi. Lekin siz buni qilmaysiz, albatta. Ichkaridan quyon va qirg‘ovullar yugurib kelishadi. bo‘rondan qutulish uchun uy. Komakoning ovozi yorqin va ishtiyoqli edi Aftidan, u o‘zini qo‘shiq ovozlari va atrofidagi oyoqlarini oyoq osti qilishdan oldi.

Olomon Shimamurani ham hayajonga soldi. Ular endi alanga ovozini eshitishdi va ularning oldida alangali tillar ko‘tarildi. Komako Shimamuraning qo‘lidan mahkam ushlab oldi. Ko‘cha bo‘yidagi pastak, qorong‘i uylar olov nurida suzib, yana so‘nib, nafas olayotgandek edi. Nasoslardan suv

ko‘cha bo‘ylab oqardi. Ular odamlar devoriga yaqinlashdilar. Tutunga qaynayotgan pilla hidi aralashdi. Olomon orasidan xuddi shunday doimiy gaplar baland ovozda aytildi: proyektorda yong‘in boshlangan; bolalar balkondan birin-ketin uloqtirildi; hech kim jabrlanmagan; Omborda guruch yoki pilla yo‘qligi omadli edi.

Shunga qaramay, qandaydir sukunat butun olovli sahnani birlashtirdi, go‘yo olov oldida olomon jim qotgan edi, go‘yo har bir kishining qalb ishora nuqtasi uzilib qolgandek. Hamma olov va nasoslarning ovozigacha quloq solayotganga o‘xshardi. Vaqti-vaqti bilan bir qishloq odami yugurib kelib, qarindoshini chaqirdi.

Shu yerda javob olishi mumkindek edi, ikkisi xursand bo‘lib u yoqdan-bu yoqqa yugurib chaqirishardi. Faqat o‘sha ovozlar jonli va hozirgidek tuyulardi.

Yong‘in signali endi eshitilmasdi.

Olomon tomosha qilishdan qo‘rqardi, Shimamura bo‘lsa Komakodan uzoqlashgan holda bir guruh bolalar to‘dasi ortida turardi.

Bolalar shunchalik alangadan ortga qaytishdi. Oyoqlaridagi qor sekin-asta erib borardi, uzoqroqda esa allaqachon suv bilan olovdan loyga qarishib ketgandi. Ular pilla ombori yonidagi dalada turishardi. Xuddi shu yerda katta olomon to‘planishgandi. Yong‘in kirish eshigining yaqinidan boshlangan, binoning yarmi, ya‘ni tomi, devorlari yonib ketgan.

Ustunlar va to‘sinlar hamon yonib turardi. Bu binoning keng ombori bo‘lib, taxta bilan qoplangan devor va pollar

alanga olardi, ichkari esa tutundan holi edi. O't o'chirish nasoslaridan xo'l bo'lgan tomlar yonmayotgandek ko'rinsada, yong'in hamon kengayishda davom etardi. Uchqunlar bo'lsa Somon yo'li uzra tarqalardi. Shimamura esa ular bilan birga yuqorilardi. Tutun ko'zdan nari ketarkan, go'yo Somon yo'lining teskari tomoniga tushardi. Nasos tomdan yuqoriga otilardi. Somon yo'lini yoritib xira oq tumanga aylanardi.

Komako uning oldiga qachon kelganini bilmasdi. Qo'lini ushladi. Atrofga nazar tashlarkan, hech nima demasdi. Olovga qarasa, alanga uning chehrasiga urardi. Shimamura qandaydir hisni tuydi. Komakoning sochlari to'zg'igan, nozik bo'yni esa ochiq edi. Shimamuarning barmoqlari tegolmasdan titrardi. O'zining qo'li lov-lov yonib turgan alanga singari issiq bo'lsada, Komakoning qo'llari iliq edi. Ular o'zlarini nima ayro qilishga undayotganini bilishmasdi. Alanga kiraverish va ustunlardan ko'tarildi. Suv sepilardi. Bug'lar bora-bora bulutlarga aylangandek edi go'yo. Olomon bir bo'lib nafas olardi. Bir ayolning jasadi alangadan qulab tushdi. Balkondan tushib ketgani uchun ham, binoning ikkinchi qavati past edi va soniyada yerga bag'rini berdi; ko'z esa bularni so'nsiz kuzatishga muvaffaq bo'ldi. Oddiy qo'g'irchoq misoli tuyulgan jasad uzoq vaqt e'tiborni jalb etdi. Bir kishi darhol hushidan ketdi. Hamon yonayotgan olov va yanada alanga olganligi sabab yerga yiqilganda ovoz ham chiqmadi. Bino ichida suv to'planib qolgan, yiqilganda esa shu sabab suv chiqmagandi. Suv uza yonayotgan nasos bo'ylab ayol jasadi to'satdan suzib o'tib ketdi; shunday qulash bo'lgandi. Tana havo orqali o'tib ketarkan, ancha gorizontal holatda edi.

Shimamura ortga qaytdi-qoʻrquvdan emas. U kishi jasadini gʻayrioddiy dunyodan kelgandek tasavvur etdi. Havoga yoʻgʻrilgan oʻsha figura yanada sof va mayin boʻlgandi. Qoʻgʻirchoq singari jonsizligidan goʻyo oʻlimni ham hayotni ham toʻxtatib turgandek edi. Komako qoʻrqanidan qoʻllari bilan koʻzlarini berkitdi. Medina, [01.06.2022 10:30]

-184-185-186

Binoning ichiga suv toʻlib ketgan edi, agar bino qulab tushsa ham hech qanday chang chiqmasdi. Nasoslarning birini chizigʻi yonayotga olovga tushib ketdi va ayolning jasadi oldiga suzib keldi, bu yil kuz ajoyib boʻldi. Tana muallaq havoda gorizonta turib qoldi. Shimamura qoʻrqanidan orqaga qaytmadi. U tanani gʻayritabiiy holatda koʻrdi, tana oldin qotib qolgan edi, lekin hozir anchagina yumshoq. U oʻzida ham qoʻgʻirchoqlik xislatini ham odamiylik xususiyatini saqlab qolgan edi. Shimamura oʻlik tanadan qaygʻurgan holda, oʻzini biroz gʻalati his qildi. Komako qichqirdi, koʻzlarini oldiga qoʻllarini olib keldi. Shimamura qotib qolgan edi va soʻnggi lahzada Yoko ekanligini bilib qoldi. Ayni oʻsha damda olomon juda hayratga tushgan, Yoko esa juda ham qoʻrqan va qoʻrqanidan baqirayotgan edi. Shu payt U Yokoning oyogʻining tomiri tortib qolishi borligini esladi va dod solib yigʻlashdan toʻxtadi, ayni spazm paytida oyoqlaridan sovuq oʻtib ketgan edi. Uning yuragi cheksiz iztirobga botdi. Yokoning oyogʻi rang qimirlar edi, koʻzini ham zoʻrgʻa ochdi. Ogʻriq oʻtib ketishi bilan Shimamura yuziga, kimnosiga, qip-qizil boʻlgan yerga qaradi. Yoko tepaga yuzlandi.

Kimonosining etagi bitta tizzasidan yuqoriroqqa shimarilgan edi. U yerda o'tirganidan keyin oyg'ini biroz harakatlantira olardi.

U hushidan ketib yotdi. Negadir Shimamura o'limni harakatsiz holatda ko'rmagan edi. U Yoko qandaydir o'zgarishlarni, qandaydir metamorfozni boshdan kechirganini his qildi. Yiqilgan balkoning ikki-uchta sizmi uning boshidan yonib turar edi. Uning tanasi shu darajada jarohatlangan edi-ki, faqatgina go'zal ko'zlariga ziyon yetmagan edi. Uning jag'i bir oz tashqariga chiqqan, tomoq qismi esa kichrayib ketgan edi.

Nurli yuzida olovning miltillashi ko'rinib turar edi. Komakoni ziyorat qilish uchun ketayotgan Shimamurani xotiralar qiynaydi, Yokoning yuzidan esa tog' nafasi ufurib turar edi. Komako bilan o'tgan yillar va oylar shu lahzada yorishib ketgandek bo'ldi. Va u iztirobga botdi. Komako qo'llari bilan ko'zini berkitib, haloyiqni chaqirdi, Shimamuradan uzoqlashdi va yong'in tomon yugurdi. Geysalar kiyadigan kiyim biroz noqulaylik keltirib chiqardi, ayniqsa etaklari, u suv havzalari va yerga sochilib yotgan kuygan yog'och bo'laklari orasidan gandraklab yurdi. U Yokoning ko'kragiga boshini qo'yib, tirik yoki o'likni bilib, oretiga qaytdi. Uning yuzida umidsizlik belgisi paydo bo'ldi, o'sha paytda Yokoning ruhi tanidan ajralayotgan edi. Komako topish maqsadida faqat ildam qadam tashladi. Olomon yana baqirib-chaqira boshladi. Ikkalasini qutqarish uchun hammadan oldinga chiqdi. Orqa turinglar iltimos, orqaga. U Komakoning yig'isini eshitdi. Bu qiz chindan aqldan ozdi,

Shimamura bo'lsa, uning yig'i ovozi keladigan tomon sari yura boshladi. Yokoni topish uchun kelgan insonlar, unga parvo ham qilmadi. Bir amallab oyoqqa turdi, biroq boshi aylanib yerga yiqilib tushdi va Somon yo'li bo'ylab suvda oqib ketdi.

Muallif haqida sharh

Yasunari Kavabata Yapon xalqining mashhur romannavislaridan biri bo'lib, 1968-yilda adabiyot uchun Nobel mukofoti sovrindori bo'lgan. U fransuz badiiyatini va Yapon ta'sir kuchini mashhur naturalizmiga bilan taniqlidir. 1899-yilda Osako shahrida tug'ilib, yoshligidan rassom bo'lishni xohlagan, bu romanlarida ham bir istak sifatida talqin etilgan, biroq uning birinchi hikoyalari yuqori sinflik paytlaridayoq nashr etilgan va keyinchalik u yozuvchi bo'lishga qaror qilgan. 1924-yilda Tokio Imperiya Universitetini tamomlagan. Uning "Izu raqqosi" hikoyasi 1925-yilda nashr etilgan, 1954-yilda Atlantik Haftaligida nomi ostida yetib kelgan. Bu o'smirlarning erotik uyalishlarini o'z ichiga olib, o'sha vaqtdan boshlab Kavabata o'zining ko'p romanlarini muhabbat fasllariga (aspektlariga) bag'ishlagan.

Qor o'lkasi, 1956-yilda ko'plab maqtovlardan ruhlanib, Tokiyoning oliftasi bilan o'lkaning geysyasi o'rtasidagi muhabbat mojarolarini qamrab olgan roman hoida nashr etildi. Ming turnalar (1959) hisobsiz sevgi illatining hikoyasidir. Tog'ohangi (1970) yapon maktublarining asosi bo'lgan ushbu ulkan adibning noyob iste'dodining ajoyib ifodasi. Kavabata 1972-yilning 16-aprel oqshomida o'zi tomonidan o'ldirilgan holatda topildi. U o'z joniga qasd qilganligi haqida hech qanday yozuv qoldirmagan va bu haqida aniq ma'lumotlar keltirilmagan.

Turi haqida sharh

Ushbu kitobning matni Jasonda Lino shaklda vujudga kelgan, 1668-87-yillar davomida Leipzigda tur asoschisi gollandiyalik tur amaliyotchisi Anton Jason tomonidan uzun tasvirlaridan qochib, kuchaytirilgan talqinda yaratilgan. Biroq, bu shakl aslida golland shaklida usta asoschidan o'rganilgan tajribadan kelib chiqib tatbiq etgan Nikolas Kisning haqqoniy ishi sifatida ko'rsatilgan. Ushbu shakl Angliyada gollandiya sathidan olingan Uilyam Kaslon vaqtigacha yaratilgan beqiyos tasvirda kamol topgan taniqli va yaqqol namunasi.

Yasunari Kavabata

(sakura guli)

QOR O‘LKASI

Mas’ul muharrir:

Teshaboyeva Ziyodaxon Qodirovna

Tarjimon:

Ravshanova Madina Ulug‘bekovna

“Bookmany print” nashriyoti

Nashriyot tasdiqnoma raqami № 022246. 28.02.2022-y.

Bosishga ruxsat etildi: 19.06.2023.

“Times New Roman” garniturasini. Qog‘oz bichimi: 60x84 ¹/₁₆

Nashriyot bosma tabog‘i 5,9. Shartli bosma taboq 6,1.

Adadi 100 nusxa. ofset bosma usulida bosildi.

Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22-mavze, 17-b uy.

“BOOKMANY PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22-mavze, 17-b uy.

E-mail: bookmany_print@mail.ru

t.me/ Bookmanyprint ☎ +998 99 180 97 10